

zpravodaj

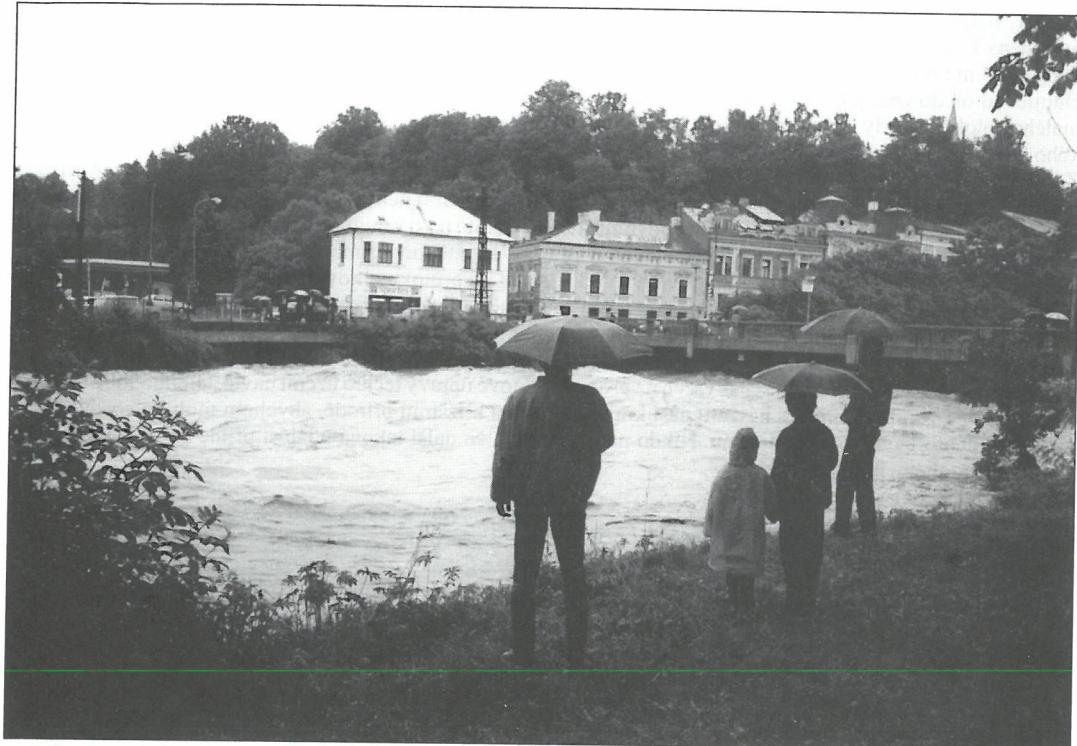
OKRESNÍHO
VLASTIVĚDNÉHO MUZEA
VE VSETÍNĚ 1997

OBSAH:

-
- 1 - 2 **Karel Pavelka:** Příroda zahrozila
- 3 - 12 **Ivo Baroň, Zdeněk Řehák:** K problematice zimování vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*) na Vsetínsku
- 13 - 28 **Lubomír Brabec:** Střevlíkovití (*Coleoptera, Carabidae*) okresu Vsetín
- 29 - 32 **Karel Kirchner, Oldřich Krejčí:** Významné geologické a geomorfologické lokality Vsetínska
- 33 - 36 **Milena Kašparová:** Inventarizační průzkum mokřadních luk Kobylská
- 37 - 42 **Ivo Baroň:** Kobylské důry
- 43 - 46 **Jaroslav Holuša:** Výsledky průzkumu (*Caelifera*) a kobylek (*Ensifera*) několika lokalit okresu Vsetín
- 47 - 48 **Jiří Šuhaj, Jiří Hudeček:** Výskyt zlatohlávka *Oxythyrea funesta* (*Coleoptera, Cetoniidae*) v širší oblasti Beskyd (Západní Karpaty)
- 49 - 50 **Drahomíra Kyslingrová:** Co roste na opuštěné Baťově trati v Pozděchově
- 51 - 54 **Jan Pavelka, Milan Škrott:** Současný stav ochrany přírody v okrese Vsetín
- 55 **Daniel Křenek:** Výskyt tůhýka obecného v širším okolí Rožnova pod Radhoštěm
- 56 - 57 **Drahomíra Kyslingrová:** Tahy ptáků údolím Senice
- 58 - 60 **Mirek Dvorský:** Avifauna mokřadu pod Velkým choryňským rybníkem v okrese Vsetín
- 61 - 62 **Vítězslav Přikryl:** Poznámky o výskytu slavíka obecného (*Luscinius megarhynchos*) v okolí Hustopeče nad Bečvou
- 62 **Mirek Dvorský, Tomáš Kašpar:** Současný výskyt a praktická ochrana sovy pálené na Valašskomeziříčku
- 63 **David Halata, Lukáš Spitzer:** Střevlíkovití (*Coleoptera, Carabidae*) nivy Vsetínské Bečvy mezi Valšským Meziříčím a Vsetínem
- 64 - 66 **Josef Hrnčířík:** 10 let Mykologického klubu při Okresním vlastivědném muzeu Vsetín
- 66 **Jiří Šimáček, Lubomír Brabec:** 10 let úmrť ing. Jiřího Borovičky
- 67 **Milena Kašparová:** Gustav Adolf Říčan – 130 let od narození
- 68 - 70 **Hana Jabůrková, Miroslav Langer:** Zámecká pomlázka
- 71 - 72 **Michal Janiš:** Koločava
- 73 - 76 **Alena Podzemná, Karel Pavelka:** Výstavní činnost v roce 1996
- 77 **Karel Pavelka:** Muzea si pomáhají
- 77 **Karel Pavelka:** Dny evropského kulturního dědictví
- 78 **Lubomír Brabec:** Geologické nálezy po povodních
- 78 **Jiřina Fabiánová:** Do muzea za poznáním a krásou
- 79 **Jiřina Fabiánová:** Z nových přírůstků muzea
- 79 **Karel Pavelka:** Poslední číslo Zpravodaje OVM Vsetín
- 80 **Michal Janiš:** Čas a vodu nezastavíš

1. strana obálky: Rozvodněná řeka Bečva pod Juřinkou 8.7.1997 Foto: K. Pavelka

4. strana obálky: Mladý zajíc polní (*Lepus europaeus*) Foto: T. Kašpar

Třetí den deště na Vsetíně

Foto B. Dadák

Příroda zahrozila

Světová ekologická krize, globální oteplování, ozónové díry, devastace přírody... Tato a jiná konstatování renovaných světových ekologů brali donedávna nejen přední čeští politikové, ale i většina veřejnosti na lehkou váhu a považovala je za pouhé strašení nebo přehánění. Události ze začátku července nás přesvědčily až hrozně o tom, že i našim podhorským a středoevropským oblastem se nevyhnou katastrofy, které vídáme na televizních obrazovkách ze vzdálených koutů světa, především ze Severní Ameriky, Asie či ze západní Evropy.

Následkem dlouhotrvajících silných dešťů došlo k enormnímu zvýšení průtoků ve vodních tocích a k vylevaní obrovských vodních mas na přilehlé oblasti potočních a říčních niv, dávno zapovězených to území vody v době její hojnosti. Předkové tyto zákonitosti respektovali, naše generace ve své pýše zabrala tato posvátná území pro svou potřebu. Přírodní charakter toků byl potlačen, vodní toky spoutány, když už ne betonem, tedy alespoň kamennými záhozy. Řeky tak byly odkázány do úzkých koridorů – dá se však těmto technicky nazývaným „vodotečím“ ještě říkat řeky nebo už jsou to jen kanály? I řeka Bečva byla takto zmrzačena regulací provedenou koncem 19. století. Protože přírodní břehy se u řek na Moravě a ve Slezsku vyskytuje jen ojediněle (Odra, část Moravy), málkomu z laiků přijde tato skutečnost na mysl při pohledu na Bečvu třeba ve Vsetíně. Nemá prostě zkušenosť s tím, jak vypadá normální neregulovaná řeka. Zrychlený odtok vod z celé oblasti Beskyd i Jeseníků nakonec dokonal svou zkázu v nížinných oblastech Moravy a Slezska, kde došlo ke koncentraci rychle proudivé vody z podhůří a nahromadění miliónů kubíků vody v nivách řek. Přímo apokalypsu zažily obce Troubky nebo Bochoř na Přerovsku, kde byly zničeny stovky domů. Zaplavena byla města Přerov, Uherské Hradiště, Kroměříž, Ostrava, Bohumín a mnohá další větší i menší sídla a obce v jejich okolí. Došlo k obrovským materiálovým škodám.

Kde hledat příčiny této tragédie? Jisté je, že množství spadlých srážek v oblasti severní Moravy a Slezska bylo enormní. Známé však také je, že jedním z rysů globálního oteplování klimatu Země je častější výskyt extrémních srážek, jak z hlediska jejich intenzity, tak z hlediska jejich trvání. Navíc naše „lesy“ tvořené i ve většině horských poloh hlavně druhotnými smrkovými monokulturami, oslabenými různými biologickými i nebiologickými

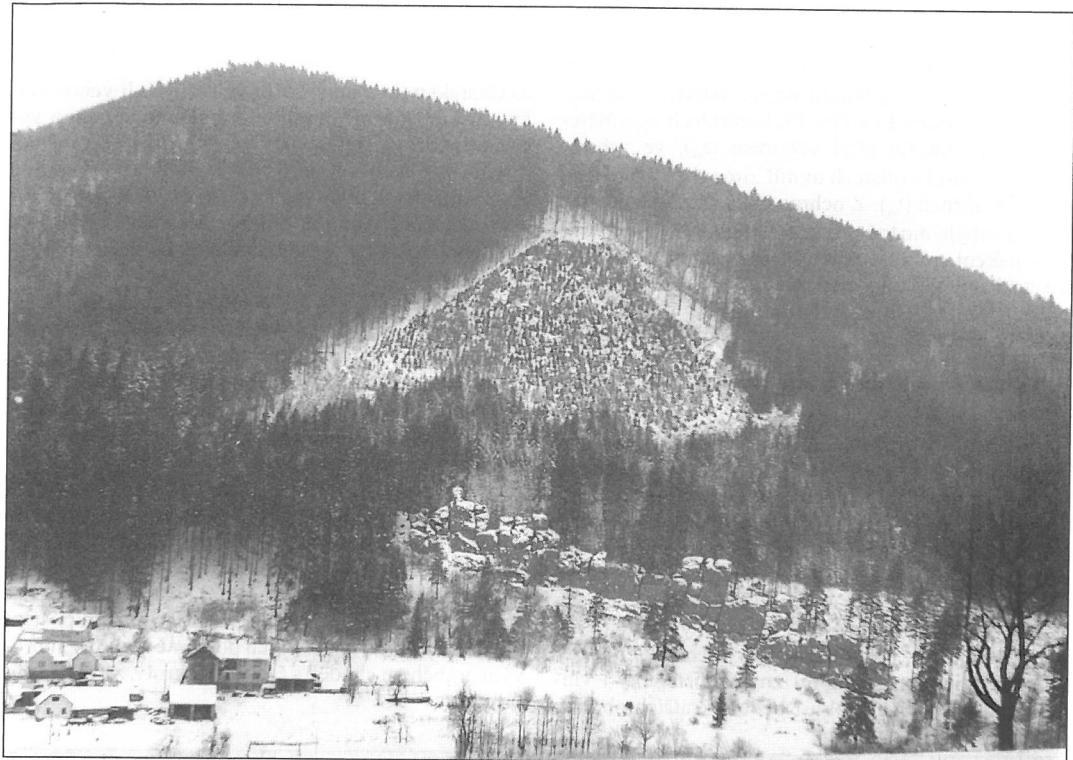
faktory, mají zřetelně menší schopnost zadržování srážkových vod, než lesy s přírodním složením. Také odlesněná krajina byla hlavně v době socialistického zemědělství přizpůsobována strojům a urychluje odtok vody. Dalším faktorem jsou různé zpevněné plochy v obcích a městech, mezi nimiž vedou asfaltové plochy, urychlující odtok do vodních toků. Tyto a mnohé další vlivy ve společném působení zřejmě přispěly k porušení tzv. malého koloběhu vody (kdy srážky vzniklé na určitém místě i v této oblasti později spadnou) a k posílení tzv. velkého koloběhu vody, kdy srážky spadlé nad pevninou se zde rychle dostanou do atmosféry a odtud nad oceány. Zde dochází k velké koncentraci vodních par a k následnému spadu silných dešťových srážek na různých místech pevniny. Poněkud se také v této souvislosti zapomíná na díry v ochranném ozónovém plášti Země, jejich možný vliv na nestejnomořné zahřívání zemského povrchu a odraz tohoto jevu v mimořádných povětrnostních situacích. Říká se, že všechno zlé je k něčemu dobré. I záplavy přinesly kromě mnoha materiálních škod a lidských tragédií jednu pozitivní věc. Mnohá koryta regulovaných řek získala po průtoku obrovských vodních mas přírodní charakter a tyto přírodní úpravy běhů vodních toků jsou takového rozsahu, že ekonomicky ani nedovolí návrat do jejich předchozího technického stavu. Mnohde však k tomu může pod tlakem různých zájmových skupin dojít. Měli bychom se poučit, že mnohé úpravy jsou zbytečné a drahé, výstavba v záplavových oblastech je riziková a vynucuje si další finance z kapes nás všech na protipovodňové úpravy těchto území navíc. Dlouhodobě také budeme muset nastartovat proces návratu naší krajiny ke stavu blížšímu přírodě, abychom mohli alespoň omezit následky těchto katastrof v budoucnu. Nikdo nám nezaručí, že další taková událost přijde až za sto let. Může se objevit mnohem, mnohem dříve.

Karel Pavelka

Sesuv půdy za Bystřičkou z okna vlaku

Foto B. Dadák

Pohled na vrch Kopce v Lidečku

Foto I. Baroň

K PROBLEMATICE ZIMOVÁNÍ VRÁPENCE MALÉHO (*Rhinolophus hipposideros*) NA VSETÍNSKU

IVO BAROŇ & ZDENĚK ŘEHÁK

1. Úvod

Vrápenec malý, (*Rhinolophus hipposideros*, Bechstein 1800), je dnes jedním z nejohroženějších druhů netopýrů u nás i v Evropě, ačkoliv ještě před 30-40 lety vystupoval jako druh hojný. V mnoha zemích západní Evropy jsou populace na pokraji zhroucení nebo zde vrápenec malý zcela vymizel, přičemž severní hranice výskytu se například v Německu posunuje k jihu až jihozápadu (Roer 1972, 1984, Stebbings 1982). U nás je situace poněkud uspokojivější. Přestože bylo naznačeno zastavení poklesu počtu vrápců až mírný nárůst, patří vrápenec malý i nadále mezi ohrožené druhy naší chiropterofauny (Gaisler 1991, Řehák a kol. 1994). Důležitou roli v otázce jeho přežití hraje také

dostatek vhodných zimovišť, na kterých je vrápenec malý silně závislý. V předložené práci je proto věnována pozornost především problematice zimování a charakteristice jeho zimovišť v blízkém okolí Vsetína.

Poděkování:

Za organizační a finanční zabezpečení terénních výzkumů děkujeme Referátu životního prostředí - oddělení ochrany přírody Okresního úřadu Vsetín a Josefmu Wagnerovi za poskytnutí speleologických map. Ze spolupracovníků, kteří se podíleli na terénním výzkumu děkujeme Dr. Karlu Kirchnerovi, CSc., Dr. Janu Pavelkovi, Dr. Mojmíru Vlašínovi, Mgr. Ivaně Málekovi, Ing. Petru Koutnému, členům ZO ČSS Orcus Vsetín a mnoha dalším, kteří nezmišlně spolupracovali při zimním sčítání netopýrů.

2. Metodika

Při popisu jednotlivých stanovišť bylo užito především poznatků získaných při pravidelném zimním sčítání netopýrů v podzemních prostorech v okrese Vsetín. Tyto kontroly jsou prováděny každoročně počátkem února od roku 1994 členy ZO ČSOP Vsetín a ZO ČSS Orcus Vsetín. Sledování byla prováděna metodou

prostého vizuálního sčítání bez vyrušování zimujících netopýrů (Bauerová a kol. 1989). K dispozici jsou také data z kontrol provedených na podzim roku 1995 a na jaře 1996 v rámci výzkumu letové aktivity vrápenců na lokalitě Kopce u Lidečka. Při kontrolách byla měřena teplota vzduchu před vchodem (t_{ex}), ve vchodu a dále na několika místech uvnitř zimoviště v blízkosti kolonií vrápenců (t_{in}). Z ochranářských a technických důvodů nebylo možné provést dlouhodobější a detailnější měření mikroklimatu během zimního období, pro základní mikroklimatickou charakteristiku byly využity poznatky o proudění vzduchu a teplotních změnách během zimy.

3. Obecná mikroklimatická charakteristika zimovišť

Jako zimoviště vrápenců malých slouží především jeskyně, štoly, či rozsáhlější sklepení. Podmínkou úspěšného zimování je však poměrně vysoká a stálá teplota vzduchu v úkrytu, pohybující se v úzkém rozmezí od 6 do 10°C (s optimem 8°C), a vysoká relativní vlhkost vzduchu 85 až 100% (Gaisler 1963, Anděra a Horáček 1982). Z mikroklimatického hlediska mohou být podzemní prostory rozděleny na typ dynamický a statický. Dynamický typ je charakteristicky velkými a poměrně náhlými změnami teploty i vlhkosti vzduchu během roku i během kratších období.

Tato dynamičnost může být způsobena dvěma základními faktory:

a) Charakterem a umístěním vchodu. Je-li vchod velký, dochází k mnohem intenzivnějšímu větrání a výměně vzduchu, tepla a vlhkosti vzduchu než u jeskyní s vchodem menším, přičemž výše umístěný vchod způsobuje odtok relativně teplejšího vzduchu z jeskyně. Také počet vchodů ovlivňuje proudění vzduchu uvnitř podzemního prostoru a tím dynamičnost mikroklimatu.

b) Typem jeskyně. Jak délka a členitost jeskyně, tak i její geneze ovlivňují charakter mikroklimatu. Jeskyně krátké, vertikální nebo přímé se jeví spíše jako dynamické, stejně jako jeskyně sut'ové nebo rozsedlinové, spojené s povrchem řadou spár a trhlin, umožňujících intenzivnější výměnu vzduchu. Z výše uvedeného vyplývá, že mikroklimatický dynamická stanoviště jsou vrápenci daleko méně vyhledávána. Pokud se na takových stanovištích vyskytuje, obsazují různé výklenky a kapsy, jež mají lokálně statické mikroklima (Gaisler 1963). Naproti tomu statický typ zimovišť je charakteristický malým počtem menších vchodů, umístěných poměrně nízko, komorovým průběhem chodeb s častými zákrutami, zálomy a výklenky.

Kolonie zimujících vrápenců malých

Foto I. Baroň

Rozsedlinové jeskyně flyšových Karpat (například lokalita Kopce) tvoří jakýsi přechodný typ, kde úseky v blízkosti vchodu, níže položené části a prostory propojené s povrchem jsou velmi dynamické a části vzdálenější od vchodu, umístěné relativně výše vzhledem ke vchodu, avšak bez propojení s povrchem (kompaktní strop, mocná vrstva půdního krytu na povrchu), jsou statické.

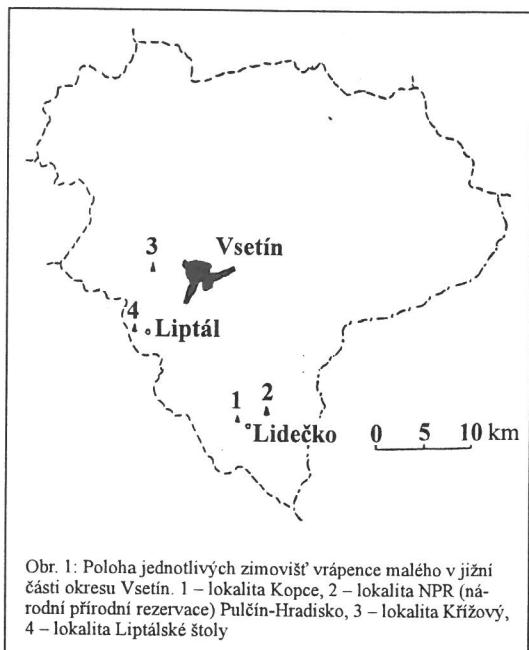
4. Průběh hibernace

Hibernace je poměrně složitý fyziologický proces podléhající složité hormonální a nervové kontrole. Tělesná teplota během letargického stavu klesá až na hodnoty blízké teplotě okolí a intenzita metabolických procesů až na 1/150 základního stavu, odpovídajícímu intenzitě metabolických procesů v tepelně neutrálním prostředí, těsně po strávení potravy (Horáček 1986). Vrápenci na zimovištích vyhledávají především stropní partie, kde visí volně zavěšeni bud' roztroušeně, nebo ve skupinkách, tzv. zimních koloniích. Jedinci v koloniích se však vzájemně nedotýkají. Charakteristické pro vrápence malého je, že visí zabalen do létačích blan.

Zimní spánek neprobíhá zcela nepřetržitě. Během zimy vrápenci několikrát přelétají do jiných částí jeskyně (Gaisler 1963); někteří jedinci dokonce i za zdánlivě nepříznivých venkovních podmínek ($t_{ex} = -3^{\circ}\text{C}$, leden) vyletují z jeskyně a po krátkém proletu se opět do jeskyně vracejí. Ze zkušenosťí ze zimního sčítání také vyplývá, že ve večerních hodinách (po západu slunce) se vrápenci mnohem snáze probouzejí, než během dne, což svědčí o zachování cirkadiálních biorytmů i v průběhu zimního období. Na zimovištích dochází také k páření, avšak k vlastnímu oplození a zabřeznutí dochází až na jaře (Gaisler 1963, Anděra a Horáček 1982). Hibernace vrápenců trvá přibližně od konce října do konce března, kdy dochází k opouštění zimoviště.

5. Charakteristika významných zimovišť na Vsetínsku

V jižní části okresu Vsetín jsou dosud známy a pravidelně sledovány 4 lokality s výskytem vrápence malé-

Obr. 1: Poloha jednotlivých zimovišť vrápence malého v jižní části okresu Vsetín. 1 – lokalita Kopce, 2 – lokalita NPR (národní přírodní rezervace) Pulčín-Hradisko, 3 – lokalita Křížový, 4 – lokalita Liptálské štoly

ho, které lze považovat za významná zimoviště. Jsou to především rozsedlinové jeskyně na lokalitě Kopce, v NPR Pulčín - Hradisko a na Křížovém vrchu a dále břidličná štola "Sintrová" v Liptále. Jejich poloha je zřejmá z obr. 1.

5.1. Lokalita Kopce (k.ú. Lidečko) - 699 m n.m.

Významná pseudokrasová lokalita se nachází nad průlomovou soutěskou Lomensko, severně od obce Lidečko, ve východní části Komonecké hornatiny, která je součástí geomorfologického celku Vizovická vrchovina (Czudek a kol. 1972). Jeskyně vznikly ve středně až hrubě zrnitých glaukonitických pískovcích luhačovických vrstev račanské jednotky magurského flyše podpovrchovým ploužením horninových ker, asi 100 m severně od vrcholu Kopce (699 m n.m.). Vznik jeskyní je podmíněn řadou tektonických puklin přibližně V-Z směru, na něž se váže množství trhlin,

Tabulka č. 1: Počet vrápenců malých zjištěných na zimovištích Vsetínska během únorových kontrol
The numbers of lesser horseshoe bats recorded at hibernacula in the Vsetín region February

Rok	Kopce			Celkem	Pulčín -	Křížový	Liptál	
	j. Naděje	j. Slimrovka	j. Kolonie		Hradisko	vrch	j. Velryba	j. Zbojnická
1994	21	31	20	72	-	-		18
1995	17	37	56	110	-	-		21
1996	17	26	11	54	10	4		33
1997	24	23	19	66	7	3		42

terenních valů, depresí a v konečném důsledku také 5 rozsedlinových jeskyní, jejichž celková délka činí 224,1 m (Wagner 1994, Kirchner a Řehák 1995). Při zimních kontrolách v letech 1994-1997 byli ve třech z těchto jeskyní zaznamenáni zimující vrápenci malí (tab. 1).

5.1.1. Jeskyně Naděje (Překvapení)

Tato nejdelší jeskyně na lokalitě Kopce o celkové délce asi 80 m je poměrně spletitým systémem dutin a rozsedlin, sledujících směr 60-240°. Celou jeskyni lze z hlediska charakteru mikroklimatu rozdělit na úsek dynamický a statický. Partie v blízkosti třech vchodů této jeskyně, rozlišené řezy A-A', B-B', C-C', D-D', E-E', I-I', jsou mikroklimaticky dynamické (obr. 2, vchody označeny šípkou). Během zimy je zde teplota dosti ovlivněna teplotními změnami v okolí jeskyně, kolísá od 12°C zaznamenaných na podzim (konec října 1995) až po teploty 1-6°C, naměřené během únorových a jarních kontrol. Značná výměna vzduchu s okolím jeskyně zapříčinuje poměrně silný průvan,jenž vrápencům malým nevyhovuje. V těchto dynamických částech se vrápenci malí zdržují zejména na podzim, kdy letargie není příliš hluboká a teploty ve vzdálenějších, mikroklimaticky statických částech, jsou srovnatelné ($t = 11-12^{\circ}\text{C}$) s teplotami vzduchu v částech dynamických, a dále na jaře, když dochází k opouštění zimoviště. Vrápenci pak visí roztroušeně, zavěšeni na závětrných místech. Dynamické části jsou daleko více vyhledávány netopýry rodu *Myotis* a jedinci druhu *Plecotus auritus*.

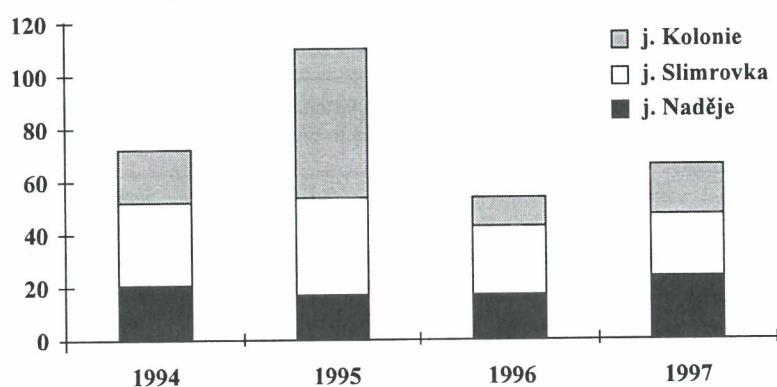
Mikroklimaticky statické části jsou charakterizovány řezy F-F' a G-G', oddělené od částí dynamických řadou úzkých průlezů, zalomení chodeb a vertikálních stupňů. Část v řezu H-H' se jeví spíše jako přechod mezi typem dynamickým a statickým (obr. 2). Teplota

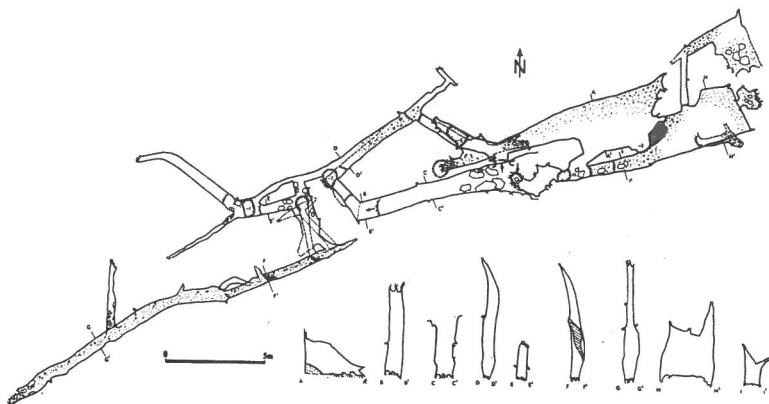
ve statických částech se pohybuje na podzim kolem 12°C, přičemž se během zimy ustálí na optimálních 8°C v blízkosti stropu, kde se v únoru vrápenci malí téměř výlučně zdržují. Během únorových kontrol byla většina vrápenců malých zimujících v jeskyni Naděje zastílena právě v těchto statických částech mezi řezy F-F' a G-G'.

5.1.2. Jeskyně Slimrovka (Ďáblova díra)

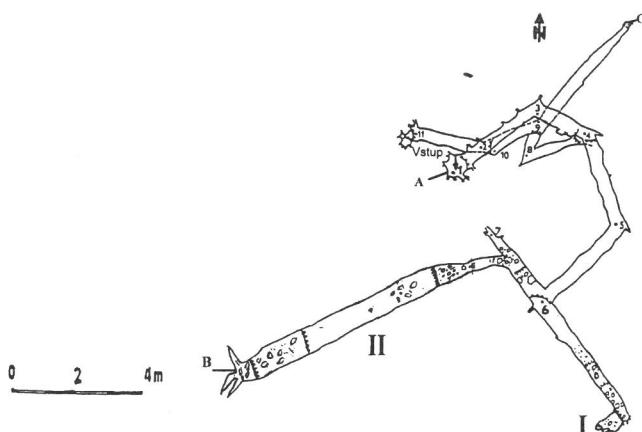
Důležitou roli při zimování vrápenců malých na lokalitě Kopce hraje jeskyně Slimrovka. Vstup do této 40 m dlouhé, úzké jeskyně se nachází v hluboké depresi mezi rozvolněnými bloky pískovce asi 50 m SZ od jeskyně Naděje. Z mikroklimatického hlediska lze jeskyni Slimrovka charakterizovat obdobně jako jeskyni Naděje s tím, že rozdíly mezi částí dynamickou a statickou jsou patrnější než u jeskyně Naděje, a to díky specifickému průběhu této jeskyně (obr. 3a). Statická část (v mapce označeno II) je položena blíže k povrchu a u stropu je oddělena od ostatních partií jeskyně závalem bloků pískovce a při dně úzkým průlezem; proto lehčí teply vzduch nemůže z této prostory unikat. Umístění dynamických úseků (v mapce označeno polygonovým pořadem 8-12) umožňuje odvedení přítěkajícího studeného vzduchu do hlubších částí jeskyně (viz obr. 3b). Teplota v těchto hlubších, dynamických částech, klesá až na 2°C v nechladnějších obdobích zimy. Vrápenci malí zde nebyli vůbec zaznamenáni. Zato ve statičtějších částech jeskyně (část I a II), kde teplota vzduchu neklesá pod 8°C, byli vrápenci malí zjištěni při všech kontrolách. V prostoru I bývají nalezeny 1 až 2 exempláře, v části II až 68 exemplářů vrápence malého (dne 28.10.1995), což je největší zimní kolonie vrápence malého zaznamenaná v jeskyních flyšové části Západních Karpat na území ČR. Z grafu č. 2 vyplývá, že tato kolonie se během

Graf č. 1: Počty vrápenců malých na lokalitě Kopce v letech 1994 – 1997 (únorové kontroly)
The numbers of lesser horseshoe bats in the Kopce caves in 1994 – 1997 (censuses in February)

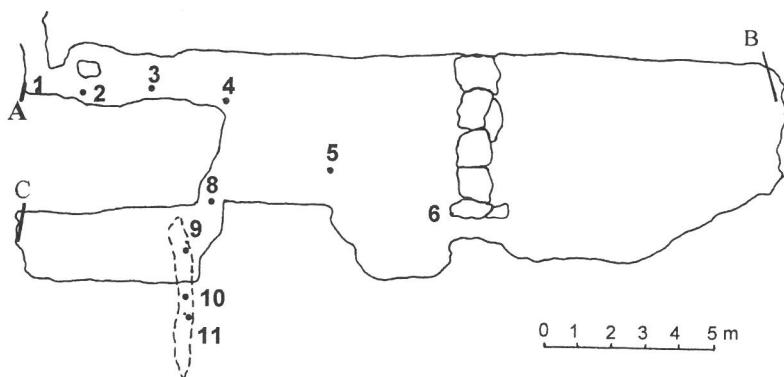

Obr. 2: Mapa jeskyně Naděje (Překvapení). Mapovali J. Wagner a kol., 1991.

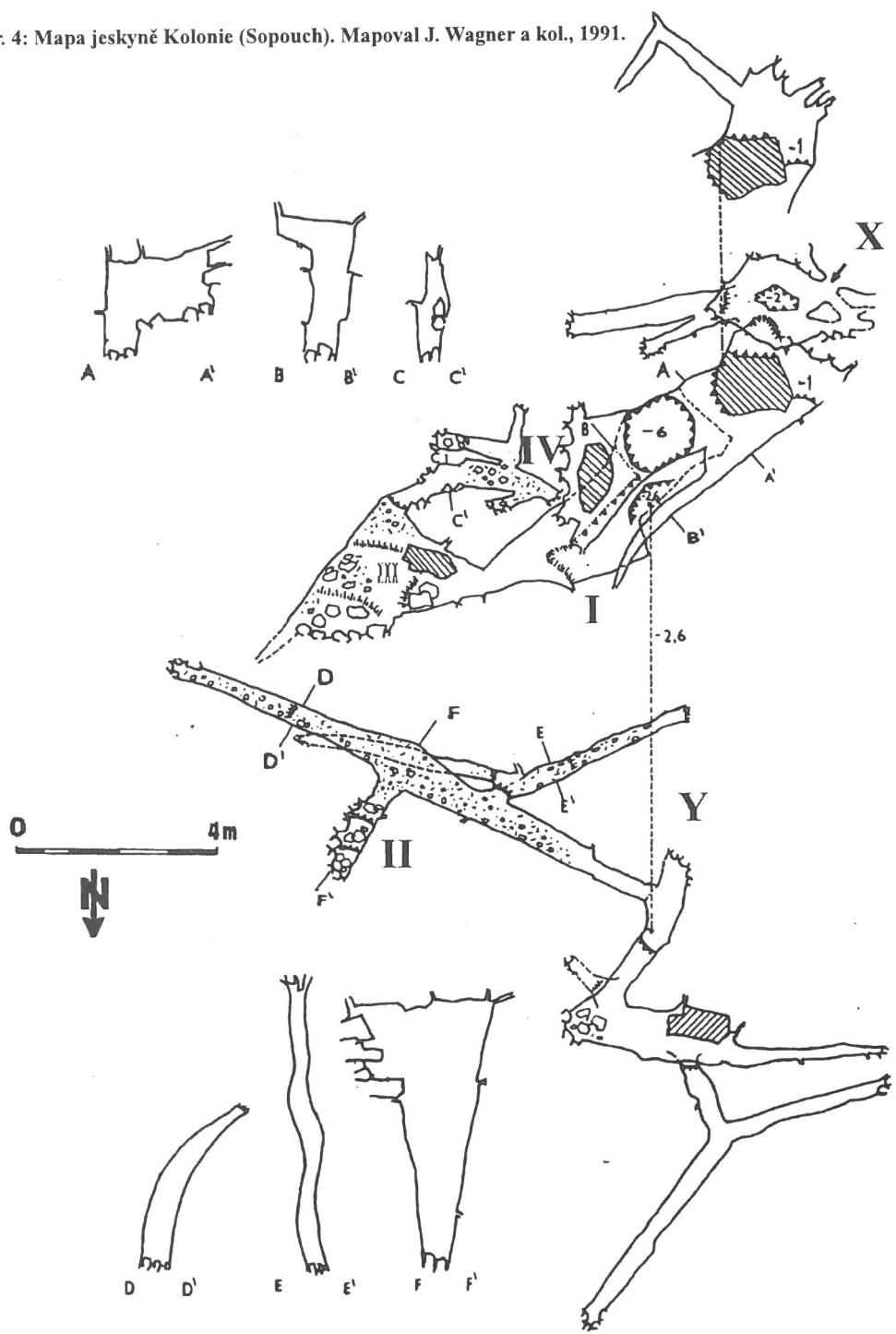

Obr. 3a: Mapa jeskyně Slimrovka (Čádlova díra). Mapovali J. Wagner a kol., 1991, upraveno.

Obr. 3b: Schematický náčrt rovinutého řezu jeskyně Slimrovka (indexy viz obr. 3a).

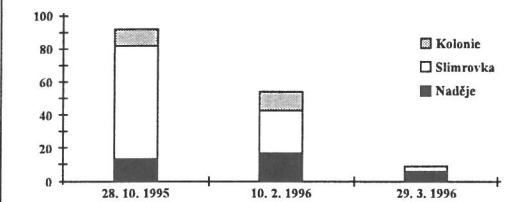
Obr. 4: Mapa jeskyně Kolonie (Sopouch). Mapoval J. Wagner a kol., 1991.

Tabulka č. 2: Počty vrápenců malých na lokalitě Kopce během zimy 1995/1996
The numbers of lesser horseshoe bats in the Kopce caves during winter 1995/1996

Jeskyně	28. 10. 1995	10. 2. 1996	29. 3. 1996
Naděje	13	17	6
Slimrovka	69	26	3
Kolonie	10	11	0

Graf č. 2: Počty vrápenců malých na lokalitě Kopce během zimy 1995/1996
The numbers of lesser horseshoe bats in the Kopce caves during winter 1995/1996

zimy zmenší o více než 50%, přičemž menší část vrápenců v období mezi říjnovou a únorovou kontrolou přeletí do jeskyní Kolonie a Naděje a větší část patrně migruje do nám dosud neznámých prostorů na lokalitě Kopce či v blízkém okolí. Nízký počet vrápenců při kontrole 29. března je pravděpodobně způsoben postupným opouštěním zimovišť na konci hibernace.

5.1.3. Jeskyně Kolonie (Sopouch)

Jeskyně Kolonie je geneticky spjata s jeskyní Slimrovka. Její vchod se nachází přímo naproti vstupu do jeskyně Slimrovka v téže depresi; obě jeskyně jsou propojeny neprůlezou rozsedlinou. Jeskyně je tvořena nepřehledným systémem vzájemně se křížících rozsedlin a dutin mezi balvany, jež mají celkovou délku asi 60 m. V centrální části se nachází propáštka asi 6 m hluboká. O úsecích za touto propáštou lze již hovořit jako o mikroklimaticky statických částech. Jedná se především o prostory v mapce označené římskými číslicemi (obr. 4). Množství vrápenců malých v těchto prostorech je velmi proměnlivé. Například v únoru 1995 zde zimovalo celkem 56 vrápenců malých, avšak o rok později v únoru již jen 11 (viz tabulka 1), kdy byl také zjištěn intenzivní průvan v jeskyni, způsobený neoprávněnou prolongací nových prostorů během zimy 1995/96. Ta zapříčinila narušení dosavadní příznivé cirkulace vzdachu a následný úbytek vrápenců malých v této jeskyni.

Poznámka: Část jeskyně v mapce (obr. 4) označená jako Y navazuje na část X otočením o 180°.

Ve vývoji populace vrápence malého na lokalitě Kopce v letech 1994 - 1997 lze pozorovat významný úbytek počtu zimujících kusů v zimě 1996 (o 51% vzhledem

k roku 1995) způsobený především poklesem počtu v jeskyni Kolonie (viz výše). Také příliš četné návštěvy zájemců o rozsedlinové jeskyně se odražejí v úbytku vrápenců malých. O tom svědčí také fakt, že po instalaci mříží do vchodů jeskyně Kolonie a Naděje na podzim 1996 následoval mírný nárůst počtu ve zmíněných jeskyních (viz. graf č. 1).

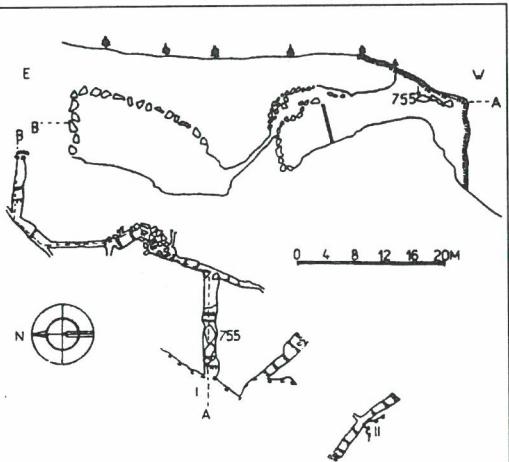
5.2. Lokalita NPR Pulčín - Hradisko (k. ú. Pulčín)

Lokalita NPR Pulčín - Hradisko se nachází v západní části Pulčinské hornatiny geomorfologického celku Javorníky (Czudek a kol. 1972). Nejvýznamnější pseudokrasová oblast této lokality leží na SZ svahu vrcholu Hradisko (772 m n.m.) asi 1,5 km severně od obce Pulčín. Vrchol Hradiska je plochý a vystupuje z něj jedině vypreparované pískovcové skalky. Je tvořen antiklinálně uloženými masivními pískovci až slepenci luhačovických vrstev račanské tektonické série magurského flyše. SZ svah má několik terénních stupňů, tvořených vždy výraznými mrazovými sruby (výška skalních stěn až 18 m) a ukloněnými úseků, pokrytými nakupenými balvany a sutí. Nejvýraznější skalní stěna leží asi 180 m SZ od vrcholu Hradiska (Wagner a kol. 1990). V ní se také nachází největší rozsedlinová jeskyně Velryba.

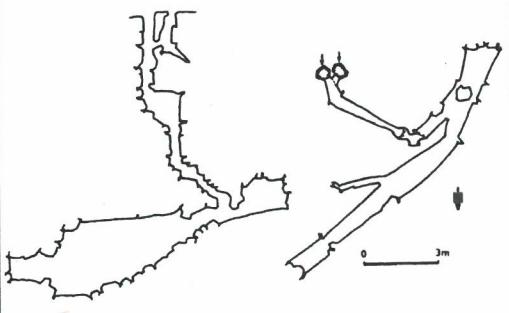
5.2.1. Jeskyně Velryba

Vstup do této jeskyně leží asi 200 m SZ od vrcholu Hradiska. Rozšířená příčná puklina (1,5 m široká a 14 m dlouhá) východního směru na hraně mrazového srubu stupňovitě klesá do místa křížení s puklinou ve směru S-J, na které je vytvořena hlavní část jeskyně. Šest metrů hluboký rozsedlinový prostor, který byl v severní části zavalen skalními bloky, pokračuje po překonání 4 m vysokého stupně z nařízených balvanů systémem dutin do hloubky asi 12 m, kde se poslední velmi úzká rozsedlina (široká 0,3 m) lomí do rozsedlinového prostoru vysokého 8 m a širokého 1 až 1,4 m (obr. 5). Celková délka jeskyně je asi 30 m (Wagner a kol. 1990). Poslední zmíněná prostory je zimovištěm nevelké populace vrápenců malých. Naměřené teploty v blízkosti zimujících vrápenců malých odpovídaly jejich optimu ($t = 8^{\circ}\text{C}$). V roce 1994 nebyla jeskyně kontrolována, v roce 1995 byla kontrola negativní. Počty v dalších letech lze vyčíst z tab. 1. V blízkosti jeskyně Velryba se nachází menší jeskyně Pod Kazatelnou II, v níž vrápenci malí během několika posledních kontrol nebyli vůbec zastiženi.

O vývoji početnosti vrápence malého na lokalitě NPR Pulčín - Hradisko nelze vyvozovat spolehlivé závěry z důvodu příliš krátké časové řady. Přestože celá lokalita je zákonem chráněna, nese jeskyně Velryba stopy vandalismu (střepy, lávhe, plechovky apod.). Také četné návštěvy turistů v zimním období ruší zimující netopýry a mohou způsobit nebezpečné snížení jejich počtu. Proto bude na místě vyřešit ochranu této jeskyně i z praktického hlediska.

Obr. 5: Mapa jeskyně Velryba (Pod Kazatelnou I).
Dle Demka (in Wagner a kol., 1990)

Obr. 6: Mapa jeskyně Zbojnická.
Dle Wagnera a kol. (1990)

5.3. Lokalita Křížový vrch (k.ú. Ratiboř)

Jihozápadně od osady Semetín, na jižním svahu Křížového vrchu (670 m n.m.) ve Vsetínských vrších, asi 100 m pod vrcholem se nachází 200 m dlouhý mrazový srub, táhnoucí se ve směru 90 - 270°. Výška těchto stupňovitých skalních stěn pískovců solánských vrstev račanské jednotky magurského flyše je od 3 do 10 m (Wagner a kol., 1990).

Jeskyně Zbojnická

Vstup do jeskyně Zbojnická se nachází na západním okraji zmíněného mrazového srubu, pod jeho patou v mělké terénní prohlubni. Vstupní vertikální prostor, hluboký 2,5 m, přechází velmi úzkou a postupně klesající rozsedlinovou chodbou do prostoru dlouhého 12 m, vysokého 2 m a široké asi 1 m. Celková délka jeskyně je 17 m a hloubka 12 m (obr. 6).

V této poněkud méně významné jeskyni byli během únorových kontrol vrápenci malí zastiženi pouze v letech 1996 a 1997, a to v nejhlubším a také největším prostoru jeskyně v celkově malém počtu (viz tab. 1).

5.4. Lokalita liptálské štoly (k. ú. Liptál)

Severně až SZ od obce Liptál a Lhoty u Vsetína v severní části Zlínské vrchoviny geomorfologického celku Vizovická vrchovina (Czudek a kol., 1972) se táhne pruh tence vrstevnatých až laminovaných a vápnitým tmelem bohatých jemnozrných pískovců vsetínských vrstev zlínského souvrství račanské jednotky magurského flyše oligocenního až eocenního stáří (Pesl 1986 in Kirchner a Rehák 1995). Na tyto vrstvy v minulosti, nejvíce pak v 40. až 50. letech našeho století byla vázána povrchová i podpovrchová těžba (lomy, štoly). Z vytěženého materiálu byly vyráběny brousky na koši a srpy (Kirchner a Rehák 1995). Na lokalitě se načázejí 2 přístupné a řada zavalených štol.

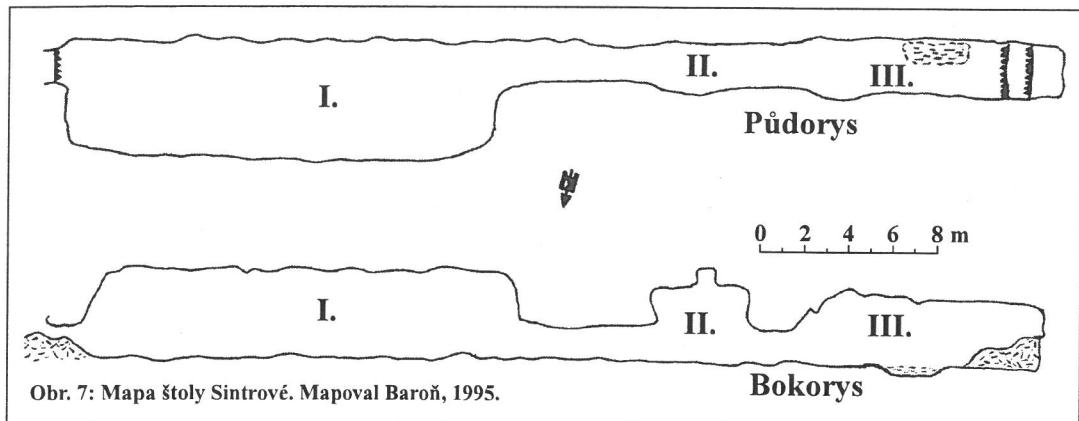
Štola „Sintrová“

Na této lokalitě je nejdelší známou štolou a jedinou, ve které byl zjištěn vrápenec malý. Její vchod se nachází na pravém břehu horního toku Rokytenky, asi jeden kilometr východně od kóty Kopřivná (625,5 m n. m.) a asi 30 m nad místní komunikací Liptál - Kopřivná.

Vchod do této 45 m dlouhé štoly sledující směr V-Z byl závalem zúžen na 0,4 m vysokou a 1 m dlouhou stěží průlezou štěrbinou. Ta ústí do 19 m dlouhého, 5 m širokého a 4 m vysokého prostoru (obr. 7, I). V závěru tohoto prostoru přechází štola v chodbu 2 m vysokou a 1,5 m širokou, která po 6 m ústí do další komory, dlouhé 4 m, široké 2 m a vysoké 3 m (II), v jejímž stropě se nachází komín vysoký 1 m o průměru 0,7 m. Dále štola 2 m dlouhou a 2 m širokou chodbou pokračuje do posledního 11 m dlouhého, 3 m vysokého a 2 m širokého prostoru (III). V tomto prostoru dochází k intenzivnímu skapávání vody podél pukliny ve stropě. Velké množství rozpuštěného vápnitého tmele unášeného vodou vedlo k mohutnému rozvoji sekundární krasové výplně (náteky, kaskádová jezírka, brčka atd.).

Během únorových kontrol byli vrápenci malí zjištěni téměř výhradně v prostoru II, výjimečně v prostoru I (1-2 kusy), jež je mikroklimaticky nejdynamičtější, a vzácně v prostoru III (max. 1 kus), kde jim vadí mohutný skap vody ze stropu. Teploty ve výšce 1 m nad podlahou v prostoru II se pohybovaly v rozmezí 2-6°C, u stropu lze předpokládat teplotu blízkou 8°C. K výborným mikroklimatickým podmínkám, netypickým pro tak krátké štoly, přispívá především komorová stavba štoly, položaválený vchod u dna štoly a dále mohutný skap vody v zadních částech štoly, jenž významně přispívá ke zvýšení relativní vlhkosti vzduchu. V blízkosti této štoly se nalézá ještě štola II - Malá, dlouhá 15 m, mikroklimaticky zcela nevhodná pro zimování vrápenců malých. Kontroly byly v této štole vždy negativní.

Z grafu č. 3 vyplývá, že počet vrápenců malých na zimovišti štola Sintrová stále vzrůstá. Tato štola je na rozdíl od rozsedlinových jeskyní velmi přehledná;

Obr. 7: Mapa štoly Sintrové. Mapoval Baroň, 1995.

proto výsledky sčítání nejsou zatíženy témař žádnou chybou a odrážejí reálný stav zimující populace vrápence malého na tomto stanovišti. V létě 1994 byl z okolí vchodu majitelem pozemku odstraněn kloviný porost, čímž byl vchod zcela odkryt. Z dalšího vývoje početnosti (1995 - 1997) lze soudit, že tento zákon neměl negativní vliv na zimování vrápenců malých, spíše naopak. Důležitou podmínkou pro další zdárný vývoj populace vrápence malého na tomto zimovišti štola Sintrová je zachování stávajících podmínek ve štole i jejím blízkém okolí a také zachování nízké návštěvnosti štoly během zimního období.

6. Závěr

Pseudokrasové jeskyně na lokalitě Kopce u Lidečka a štola Sintrová v Liptále v jižní části okresu Vsetín jsou hromadnými zimovišti vrápence malého, která mají nadregionální význam. Po Hrubém Jeseníku a Javořičských jeskyních je oblast Vsetínska třetí nejvýznamnější oblastí s výskytem zimujících kolonií vrápence malého na severní Moravě a šestou v rámci České republiky.

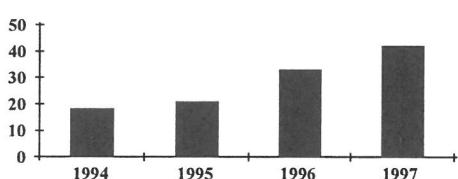
Vrápence malý je u nás kriticky ohrožený druh (Baruš a kol. 1989). K účinné ochraně zimující populace vrápence malého na Vsetínsku je nezbytné zachovat stávající mikroklimatické podmínky na nejvýznamnějších zimovištích a zabránit jejich návštěvám, zejména

v období od října do dubna, kdy vrápenci tyto lokality osídlují. Nejlepším způsobem, jak ochránit tato zimoviště před působením vandalů je zabezpečit jejich vchody v zimním období vhodnými uzávěry.

7. Literatura

- Anděra, M., Horáček, I., (1982): Poznáváme naše savce. Academia, Praha.
 Baruš, V. (ed.) a kol., (1989): Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSSR. II. Kruhoustí, ryby, obojživelníci, plazi, savci. SZN, Praha.
 Bauerová, Z., Gaisler, J., Kovařík, M., Zima, J., (1989): Variation in numbers of hibernating bats in the Moravian Karst: results of visual censuses in 1983-1987. In: V. Hanák, I. Horáček, J. Gaisler (eds.): European Bat Research 1987, Charles Univ. Press, Praha: 499-505.
 Czudek, T. (ed.) a kol., (1972): Geomorfologické členění ČSR. Studia geographica, 23: 1-140.
 Gaisler, J., (1963): The ecology of lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*, Bechstein 1800) in Czechoslovakia. Part 1. Věstník Čs. společnosti zoologické, 27: 211-233.
 Gaisler, J., (1991): The status of *Rhinolophus hipposideros* in S-Moravia. *Myotis*, 29: 105-108.
 Horáček, I., 1986: Létající savci. Academia, Praha.
 Kirchner, K., Řehák, Z., (1995): K zimování netopýrů v podzemních prostorech v okolí Vsetína. Speleo, 19: 33-35.
 Roer, H., (1972): Zur Bestandsentwicklung der Kleinen Hufeisennase (Chiroptera, Mammalia) im westlichen Mitteleuropa. Bonn. zool. Beitr., 23: 325-337.
 Roer, H., (1984): Zur Bestandsituierung von *Rhinolophus ferrumequinum* (Schreber 1874) und *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein, 1800) (Chiroptera) im westlichen Mitteleuropa. *Myotis*, 21-22: 122-131.
 Řehák, Z., Zukal, J., Kovařík, M., (1994): Long- and short terms changes in the bat community in the

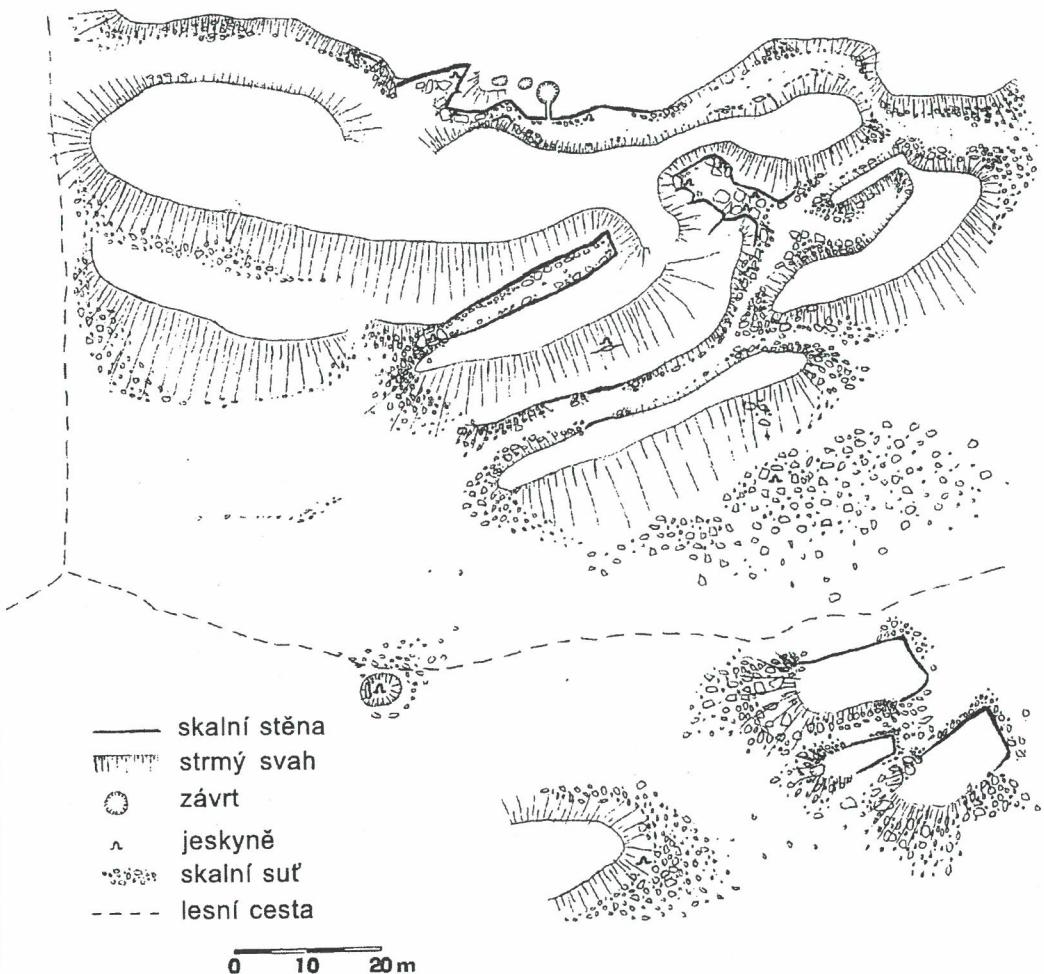
Graf č. 3: Počty vrápenců malých ve štole Sintrová v letech 1994 - 1997 (únorové kontroly). The numbers of lesser horseshoe bats in the Sintrová gallery in 1994 - 1997 (censuses in February)

Kateřinská Cave (Moravian Karst) - a fundamental assessment. Folia zoologica, 43: 425-436.
Stebbins, R. E., (1982): Distribution and status of bats in Europe. Report prepared for the Commission of the European Communities.
Wagner, J., (1994): Objevy nových jeskyní ve Vizovic-

kých vrších (Česká republika). Proceedings. 5th Pseudokarst Symposium with International Participation, Szczyrk.
Wagner, J., Demek, J., Stráník, Z., (1990): Jeskyně Moravskoslezských Beskyd a okolí. Knihovna ČSS, 17, s. 1-131.

Obr. 8:
KOPCE - POVRCHOVÁ MAPA PSEUDOKRASOVÝCH JEVŮ.
Mapovali: J. Levč, J. Pončík a J. Grygar, kreslil I. Baroň (stav k 20. 9. 1997).

Odumřelý smrk v NPR Čertův mlýn – Kněhyně

Foto K. Pavelka

STŘEVLÍKOVITÍ (*Coleoptera, Carabidae*) OKRESU VSETÍN

LUBOMÍR BRABEC

Převážná část okresu Vsetín se rozkládá na území Vnějších Západních Karpat, které jsou charakterizovány klimatologicky mírným podnebným pásem, mírně teplou oblastí a jen asi jedna třetina okresu s nejvyšší nadmořskou výškou mírně chladným klimatem. Sledované území se nachází v hraničním pásu mezi vlivy oceánickými (více srážek) a vlivy kontinentálními (méně srážek, velké kolísání teplot během dne i během roku). Průměrná roční teplota na většině území je 6,0 až 8,0°C a v nejvyšších polohách pak 4,5 až 5,0°C. Úhrny ročních srážek jsou na většině území mezi 720 až 980 mm s extrémními úhrny 680 mm v nížinách a 1450 mm v polohách nejvyšších.

Geologický podklad je karpatský flyš, který je střídavě tvořen vrstvami pískovců, jílovů a slepenců, popřípadě i břidlic, zejména v oblasti Vsetína. Flyšový podklad je přičinou sesuvů půdy ve svazích. V druhé fázi

alpínského vrásnění v třetihorách a následným působením geologických pochodů byl dán charakter současné krajiny. Geomorfologicky se nejvýrazněji projevují hornatiny, méně často jsou zastoupeny členité vrchoviny, malo pahorkatiny. V údolích řek roviny s kotlinami. Povrch oblasti je velmi členitý, údolí jsou hluboce zaříznutá. Nadmořská výška je v rozmezí od 262 m n.m. (řeka Bečva pod obcí Choryně na SZ hranici okresu) po 1206 m n.m. (vrchol Čertova mlýna v Radhošťské hornatině). Nejvýraznějšími horopisnými celky jsou Vsetínské vrchy (29,6% území), Rožnovská brázda (9,5%), Radhošťská hornatina (8%), Hostýnské vrchy a Javorníky pokrývají 75% okresu. Na jihu jsou zastoupeny Vizovické vrchy a jen nepatrně Bílé Karpaty.

Náplní práce přírodnovědného oddělení Okresního vlastivědného muzea Vsetín je dokumentace neživé a živé přírody regionu a posléze vědecké zpracování výsledků práce v terénu.

V letech 1976 až 1996 byl mimo jiné prováděn průzkum zvýšeny střevlíkovitých brouků za pomocí metody zemních pastí. Takto bylo prověřeno 37 lokalit různých charakteristik od lesů 7. vegetačního stupně až po lokality v nivě řeky Bečvy. Celkem bylo v získaném materiálu bezobratlých identifikováno 87 druhů střev-

líkovitých, které náležely k 31 rodům. Výzkum na lokalitách ve Veselé a Zašové byl z větší části financován z grantového projektu Ministerstva kultury ČR. Přehled výskytu druhů střevlíkovitých na lokalitách v tabulce.

Nejčastěji zastoupené druhy

Carabus linnei Panzer, 1813 (Střevlík Linnéův) - druh východních Alp a Karpat, typický pro rozsáhlé lesy horských masivů. Byl zjištěn na všech dosud sledovaných lokalitách, v lesích všech typů patřil do skupiny dominantních druhů, pouze v lesích Vsackého Cábu patřil do skupiny recendentních druhů.

Carabus glabratus glabratus Paykull, 1790 (Střevlík hladký) - hojný druh lesů pahorkatin a hor, vystupuje až do alpinské zóny. Tento druh střevlíka byl zastižen ve všech lesích pahorkatin a hor, patřil do skupiny druhů dominantních. Nebyl zjištěn v Kladerubské Doubravě a na lokalitách v nivě řeky Bečvy.

Carabus violaceus violaceus L. 1758 (Střevlík fialový) - vyskytuje se na celém území od horských lesů po lesy nížin, lze jej nalézt i na otevřených stanovištích. V lesních biotopech patřil převážně ke druhům dominantní skupiny a byl zastižen na všech sledovaných lokalitách, i když třeba jen v několika jedincích.

Carabus auronitens escheri Palliardi, 1825 (Střevlík zlatolesklý) - karpatský poddruh, hlavně v lesích, aktivní i za dne. Zastižen na všech lesních výše položených lokalitách, především jako druh méně početný (skupina recendentních druhů). V lesních biotopech v povodí Bečvy nebyl nikdy zjištěn.

Carabus coriaceus rugifer Kraatz, 1877 (Střevlík kožitý) - poddruh karpatského oblouku, v lesích od rovin do hor, ale lze jej zastihnout i na otevřených stanovištích, v sídlištích. Nepatří k hojně se vyskytujícím

druhům (prezentuje hlavně druhy recendentní skupiny), ale na lokalitách v nižších polohách patřil k druhům dominantní skupiny.

Cychrus attenuatus (Fabricius, 1792) (Úzkoštítník) - druh původních horských lesů. Byl zjištěn na všech sledovaných lokalitách kromě lokalit v nivě řeky Bečvy (Veselá, Zašová), ale byl zjištěn v Kladerubské Doubravě a to jako zástupce skupiny dominantních druhů.

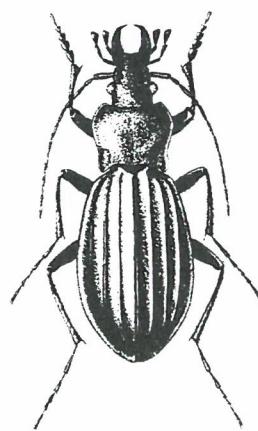
Pterostichus oblongopunctatus oblongopunctatus (Fabricius, 1787) (Střevlíček) - obecný druh lesů všech typů od nížin až do hor. Hojný druh na lokalitách s nižší nadmořskou výškou (zde zastupoval třídu dominantních druhů), ve vyšších polohách se vyskytoval mnohem méně (prezentoval třídu recendentních druhů).

Pterostichus foveolatus (Duftschmid, 1812) (Střevlíček) - karpatský druh, obývající horské lesy. Na většině lokalit byl zástupcem skupiny dominantních druhů.

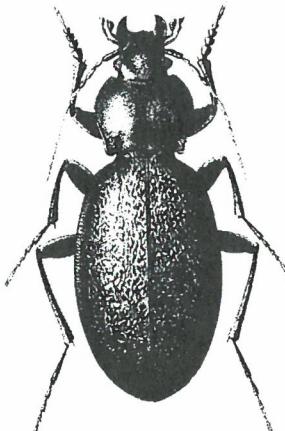
Pterostichus burmeisteri Heer, 1841 (Střevlíček) - hojný druh v lesích od nížin do hor. Na všech lokalitách, kromě masivu Kněhyně a Čertova mlýna, byl zástupcem skupiny dominantních druhů, na lokalitách Čertova mlýna byl chyběl nebo zastupoval skupinu recendentních druhů.

Abax ovalis (Duftschmid, 1812) (Tečkokřídlec oválný) - obyvatel především listnatých lesů nížin až hor. Ve sledované oblasti se tento druh vyskytoval hojně v listnatých (bukových) lesích, nebyl zjištěn v Kladerubské Doubravě.

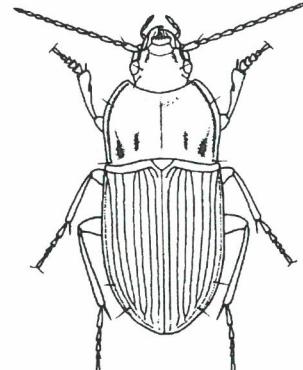
Abax parallelepipedus Piller et Mitterpacher, 1783 (Tečkokřídlec) - obecný v lesích všech typů od nížin až do hor. Na převážné většině lokalit druh dominantního zastoupení, pouze v nejvyšších partiích sledovaných lokalit byl chyběl, nebo byl zástupcem recendentních druhů.

Střevlík zlatolesklý

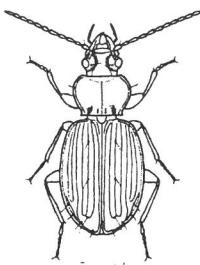
Střevlík kožitý

Abax ovalis

Notiophilus biguttatus

Trechus latus

Cymindis humeralis

Trichotichnus laevicollis (Duftschmid, 1812) (Kvapník hladkohrdlý) - obecný v lesích a na jejich okrajích, hory až nížiny. Zastoupen prakticky na všech lokalitách, ale nikdy v hojném počtu, vždy prezentoval skupinu recedentních druhů.

Vzácněji se vyskytující druhy

Leistus rufomarginatus (Duftschmid, 1872) (Vouzáč) - vzácný až ojediněle se vyskytující druh, obývající suchá až polovlnká stanoviště s úplným až částečným zastíněním, listnaté lesy nížin až podhůří. Za celé období výzkumu zastižen pouze v jednom jedinci

Leistus ferrugineus (L., 1758) (Vouzáč rezavý) - hojný na polosuchých až vlhkých stanovištích, indiferentní k zastínění; pole, lesy od nížin do hor. Zastižen pouze v nejvíce položených lokalitách a pak v Kladerubské Doubravě, na horské lokalitě jako druh skupiny dominantních druhů, jinak jako druh recedentní skupiny.

Notiophilus biguttatus (Fabricius, 1799) (Vláhomil dvouskvrnný) - eurytopní druh (rozšířený na převážné části kontinentů), často v lesích od nížin až po alpinské pásmo hor. Reprezentant skupiny recedentních druhů, zastoupený prakticky na všech typech lokalit na sledovaném území.

Loricera pilicornis (Fabricius, 1775) (Štětinorožec obecný) - eurytopní druh, pole, louky, zarostlé břehy řek, lužní lesy, od nížin až do hor. Na sledovaném území zastižen pouze v níže položených lokalitách, Kladerubská Doubrava.

Carabus scheidleri helleri (Ganglbauer, 1892 (Střevlík Scheidlerův) - často v lesích, ale i na polích, loukách a pastvinách; od nížin až po lesní pásmo hor. Tento střevlík byl zjištěn v nadmořské výšce 800 m a pak již jen na lokalitách s nižší nadmořskou výškou (pod 380 m), recedentní druh, pouze na jedné lokalitě zastupoval skupinu dominantních druhů.

Carabus obsoletus Sturm, 1824 (Střevlík) - karpatský druh, hojný v lesích podhůří a hor. Ve sledované oblasti byl zastižen pouze na lesních lokalitách v nadmořské výšce okolo 800 m, jako zástupce skupiny dominantních nebo recedentních druhů.

Carabus arvensis carpathus Born, 1902 (Střevlík) - v horách severní Moravy, na loukách, pastvinách, v lesích. Tento druh střevlíka byl zjištěn pouze na lokalitě lesního charakteru v Kladerubské Doubravě vždy jako dominantní.

Carabus ullrichi ullrichi Germar, 1824 (Střevlík Ullrichův) - ojediněle se vyskytující, lokálně hojný. Zjištěn na lesních lokalitách v nadmořské výšce 800 m a pak jen v lese v nivě řeky Bečvy a v Kladerubské Doubravě jako druh recedentní respektive, v Kladerubské Doubravě byl druhem dominantním.

Carabus cancellatus Illiger, 1798 (Střevlík) - od nížin do středních horských poloh na otevřených i zastíněných biotopech. Na sledovaném území zjištěn pouze na jedné lesní lokalitě o nadmořské výšce 760 m, v roce 1986 a 1987 vždy pouze v jednom exempláři.

Carabus nemoralis nemoralis O.F.Müller, 1764 (Střevník) - hojný od nížin do hor, spíše na zastíněných stanovištích, háje, lesy, zahrady. Zjištěn v Kladerubské Doubravě jako dominantní druh, v jiném roce pak jako druh prezentující druhy recedentní, dále pak na lokalitě ve Veselé jako druh dominantní.

Carabus hortensis Linnaeus, 1758 (Střevník zahradní) - lesní druh, obecný v listnatých a jehličnatých lesích od nížin až do hor. Do zemních pastí byl uloven na lokalitách v nivě řeky Bečvy, Kladerubské Doubravě a Ratiboři-Březinách. Buď jako druh dominantní nebo recedentní. Jeho četnost během let kolísala.

Carabus convexus convexus Fabricius, 1775 (Střevník) - na málo zastíněných stanovištích hojný. Zjištěn pouze v Kladerubské Doubravě, celkem uloveny pouze čtyři kusy.

Carabus variolosus Fabricius, 1787 (Střevník) - vzácný druh, lokálně hojný u potoků horských lesů. Ve sledovaném území zjištěn pouze na lesní lokalitě v nadmořské výšce okolo 800 m, jednou jako zástupce skupiny dominantních druhů a pak zase v jiném časovém údobí jako druh recedentního zastoupení.

Carabus intricatus intricatus Linnaeus, 1761 (Střevník) - ojedinělý v teplejších polohách, především v lesích hájového typu; v Praze poměrně častý v parcích

a vilových čtvrtích. Na sledovaném území uloven pouze na skalnatém terénu s mnohými dutinami, porostlými smíšeným lesem. Horní Bečva, Grapa.

Cychrus caraboides caraboides (Linnaeus, 1758) (Uzkoštítík nosatý) - od lesů pahorkatin po alpínskou zónu hor. Na území okresu Vsetín byl v zemních pastech zjištěn pouze na biotopech s nejvyšší nadmořskou výškou (Kněhyně, Čertův mlýn) a pak na lokalitě v Ratiboři-Březinách, vždy zastupující skupinu recedentních druhů.

Clivina fossor (Linnaeus, 1758) (Okresulka písečná) - obecný na vlhkých, otevřených nebo málo zastíněných půdách; louky, břehy vod; od nížin do hor. Zjištěn pouze na jedné lokalitě v Ratiboři-Březinách jako druh dominantní skupiny.

Patrobus styriacus Chaudoir, 1871, revize determinace nutná - na vlhkých až velmi vlhkých zastíněných stanovištích; prameniště mokřady, strže listnatých lesů; podhůří až hory. Uloveny pouze dva kusy do zemních pastí s masovou návnadou na biotopu listnatého lesa v Kladerubské Doubravě.

Epaphius secalis secalis (Paykull, 1790) (Běžec) - hojný na vlhkých až polohlhých stanovištích, indiferentní k zastínění; lesy, louky; nížiny až hory. Jeho výskyt byl zjištěn pouze na lesní lokalitě v Kladerubské Doubravě jako zástupce skupiny dominantních druhů, jindy jako zástupce recedentních druhů.

Trechus fontinalis Rybinski 1902 (Běžec), revize determinace nutná - především v prameništích na horní hranici lesa. Získán pouze jeden exemplář na lesní lokalitě nejvyšších poloh okresu.

Trechus latus Putzeys, 1846 (Běžec) - vlhkomilný, především na prameništích a březích vod v lesích; hory až podhůří. Zjištěn na biotopech nad 760 m, v horských lesích byl zástupcem skupiny dominantních druhů.

Trechus pulpani Reška, 1965 (Běžec) - na vlhkých až polosuchých, především lesních stanovištích; hory až podhůří. Ve sledovaném území byl dosud zjištěn jen v lesních biotopech v nadmořské výšce kolem 800 m, vždy jako druh prezentující skupinu recedentních druhů.

Trechus quadrstriatus (Schrank, 1781) (Běžec) - obecný na polosuchých a vlhkých stanovištích, indiferentní k zastínění; pole, lesy; od nížin do hor. Zjištěn pouze na lokalitách v nivě řeky Bečvy (Veselá, Zašová) celkem ve čtyřech jedincích.

Pseudanophthalmus pilosulus stobiecki (Cziki, 1907) - velmi vzácný, lesy, poloniny, pod hluboko zapadlými kameny; hory od 800 m. Na nejvyšše položených stanovištích, pouze jednotlivě.

Bembidion lampros (Herbst, 1784) (Šídlatec zářivý) - obecný na suchých až polohlhých stanovištích bez zastínění; pole, louky, pastviny, daleko od vody; nížiny až hory. Ojediněle pouze na lesním biotopu v Kladerubské Doubravě.

Stomis pumicatus obenbergeri Kult, 1940 - polohlhá až vlhká stanoviště, indiferentní k zastínění;

louky, lužní lesy; nížiny až pahorkatiny. Pouze jeden kus na lesní lokalitě v Kladerubské Doubravě.

Poecilus cupreus cupreus (Linnaeus, 1758) (Hranorožec měděný) - obecný, eurytopní druh nezastíněných stanovišť; pole, stepi, břehy vod; od nížiny až do hor. Pouze jednotlivé kusy v lesním biotopu v Kladerubské Doubravě.

Poecilus versicolor (Sturm, 1824) (Hranorožec) - hojný na nezastíněných stanovištích; louky, pastviny, pole, rostlinami porostlé břehy vod, lesní paseky; nížiny až hory, nejčastěji v pahorkatinách. Pouze jednotlivé kusy na lesní lokalitě v nadmořské výšce cca 760 m a na lokalitě v nivě řeky Bečvy (Veselá).

Pterostichus ovoideus (Sturm, 1824) (Střevlíček) - hojný spíše na vlhkých stanovištích, indiferentní k zastínění; louky u vod, rostlinami porostlé břehy vod, lužní lesy, háje; nížiny až hory, často v pahorkatinách. Zjištěn pouze na lesní lokalitě ve Veselé.

Pterostichus pumilio (Dejean, 1828) (Střevlíček) - v lesích a na subalpínských pastvinách; hory až pahorkatiny. Na lesním biotopu nejvyšších poloh, pouze jeden samec.

Pterostichus unctulatus (Duftschmid, 1812) (Střevlíček) - hojný v horských lesích Beskyd; hory až pahorkatiny. Hojně prezentovaný druh na lesních biotopech nejvyšších poloh. Nález jednoho kusu na lesním biotopu v Kladerubské Doubravě.

Pterostichus nigrita (Paykull, 1790) (Střevlíček) - eurytopní, vlhkomilný druh, indiferentní k zastínění; louky u vod, rostlinami porostlé břehy vod, lužní lesy, močály; nížiny až hory. Dominantní druh na lokalitě v Ratiboři-Březinách.

Pterostichus elongatus elongatus (Duftschmid, 1812) (Střevlíček), nutná revize determinace - velmi vzácný a lokální druh; na březích močálů a slanisek v hníjících rostlinných zbytcích; nížiny. Dominantní na lokalitě v Ratiboři-Březinách.

Pterostichus macer macer (Marsham, 1802) (Střevlíček) - ojedinělý až hojný na nezastíněných stanovištích; stepi, pole, louky; nížiny až pahorkatiny. Pouze ojedinělé kusy v Kladerubské Doubravě.

Pterostichus pilosus (Host, 1789) (Střevlíček) - karpatký druh, ojedinělý až vzácný, v lesích a alpínském pásmu hor. Druh vykazoval dominantní zastoupení pouze na lesních lokalitách nejvyšších poloh.

Pterostichus aethiops (Panzer, 1797) (Střevlíček horský) - hojný v lesích hor a pahorkatin, často v ležícím dřevě. Zjištěny pouze dva kusy na lesním biotopu ve Veselé.

Pterostichus rufitarsis cordatus Letzner, 1847 (Střevlíček) - ojedinělý až vzácný v horských lesích, i na rašelinistech, často v ležícím dřevě. Nálezy jednotlivých kusů na lesních lokalitách nejvyšších poloh.

Abax carinatus carinatus (Duftschmid, 1812) (Tečkokřídelec) - ojedinělý na zastíněných i nezastíněných stanovištích; lesy, zvláště lužní, pastviny, nížiny až hory. Na sledovaném území pouze jako zástupce skupiny

recedentních druhů v Kladerubské Doubravě, Zašové a Ratiboři-Březinách.

Molops piceus piceus (Panzer, 1793) (Tečkokřídlec) - obecný v lesích hor až nížin. Nehojný v lesích kromě lesů nejvyšších poloh, rovněž nebyl zastižen na lesním biotopu v Kladerubské Doubravě.

Calathus fuscipes fuscipes (Goeze, 1777) (Kruhobřežník) - obecný spíše na suchých stanovištích bez zastínění; louky, pole, meze, stepi; od nížin do hor. Zastižen pouze na lesních biotopech ve Veselé a Zašové v nivě řeky Bečvy jako recedentní a dominantní druh.

Platynus assimilis (Paykull, 1790) (Úzkohrdlec) - obecný na indiferentních až velmi vlhkých stanovištích s částečným až úplným zastíněním; lesy, parky, stinné břehy vod; pahorkatiny, nížiny až hory. Zastižen pouze na lokalitách s nejnižší nadmořskou výškou Veselá, Zašová, Kladerubská Doubrava jako recedentní až dominantní druh.

Amara convexior Stephens, 1828 - hojný až ojedinělý druh, indiferentní k zastínění; louky, křovinaté stráně, světlé lesy; nížiny až hory. Získán pouze jeden kus na lokalitě listnatého lesa v Kladerubské Doubravě.

Agonum gracilipes (Duftschmid, 1812) (Úzkohrdlec) - indiferentní k vlhkosti a zastínění; stepi, lomy, pastviny, lesy; často léta na světlo (i do centra velkoměst); nížiny až hory. Zastižen pouze v jednom exempláři na lesní lokalitě na Čertově mlýně.

Oodes gracilis A. Villa et G.B. Villa, 1833 (revize determinace nutná) - velmi vzácný a velmi lokální druh; na nezastíněných březích vod, v močálech; halofil; nížiny. Zastižen pouze jedenkrát v jednom exempláři v Ratiboři-Březinách.

Amara tibialis (Paykull, 1798) (Nelesklec) - na suchých až polosuchých stanovištích bez zastínění; stepi, vřesoviště, často na písčitém podkladu; nížiny až hory. Pouze v Ratiboři-Březinách v jednom exempláři.

Amara eurynota (Panzer, 1797) (Nelesklec) - hojný spíše na suchých, nezastíněných stanovištích; ruderály, pole; nížiny až hory. Zjištěn pouze jeden kus na lesní lokalitě v Zašové.

Amara familiaris (Duftschmid, 1812) (Nelesklec) - obecný, eurytopní druh; pole, ruderály; nížiny až hory. Pouze na lesním biotopu ve Veselé, pouze jeden exemplář.

Oxypselaphus obscurus (Herbst, 1856) - hojný v lužních lesích a na zarostlých březích močálů a vod; od nížin do pahorkatin. Jen v Ratiboři-Březinách.

Euophilus thoreyi thoreyi (Dejean, 1828) - hojný na nezastíněných, rostlinami pokrytých březích stojatých vod, zejména v rákosových porostech močálů; nížiny až podhůří. Pouze jeden kus v Ratiboři-Březinách.

Pseudophonus rufipes (De Geer, 1774) - obecný na suchých až polohlhých, spíše nezastíněných stanovištích; pole, louky, ruderály, okraje lesů; nížiny až hory. Pouze jeden kus z lesní lokality v nadmořské výšce 760 m a tři kusy v Ratiboři-Březinách.

Harpalus caspius roubali Schauberger, 1928 (Kvapník) - na suchých, nezastíněných stanovištích; stepi, pole, vinice, často na vápencových půdách; nížiny až podhůří. Zjištěn pouze v jednom exempláři na lesní lokalitě v nivě řeky Bečvy, Veselá.

Dromius agilis (Fabricius, 1787) (Chluporožec svižný) - obecný v lesích, alejích, ale i na samostatně stojících stromech; nížiny až hory, častý v pahorkatinách. Jako předešlý druh zjištěn pouze v jednom exempláři na lesní lokalitě ve Veselé.

Dromius fenestratus (Fabricius, 1794) (Chluporožec) - hojný v lesích; nížiny až hory, nejčastěji v podhůří. Druh zastižen pouze ojediněle na skalních a suťových lokalitách na Horní Bečvě, Grapě.

Dromius quadrimaculatus (Linnaeus, 1758) (Chluporožec čtveroskvrnný) - obecný v lesích, na jejich okrajích, v alejích i na osamocených stromech; nížiny až podhůří. Lovem do zemních pastí získán pouze jeden jedinec na lesní lokalitě v Kladerubské Doubravě.

Cymindis humeralis (Fourcroy, 1785) (Širohlavec ramenoskvrnný) - hojný až ojedinělý na suchých stanovištích bez zastínění; stepi, lesostepi, pastviny; nížiny až hory, často v pahorkatinách. Pouze v Kladerubské Doubravě, vždy jako zástupce skupiny recedentních druhů střevlíkovitých.

PŘEHLED VÝSKYTU STŘEVLÍKOVITÝCH NA LOKALITÁCH ZKOUMANÝCH POMOCÍ ZEMNÍCH PASTÍ v letech 1979 – 1996

OKRES VSETÍN

Tabulka: Přehled výskytu střevlíkových na lokalitách zkoumaných pomocí zemních pastí v letech 1979 až 1996, okres Vsetín

	Druh / lokality	Cáb.Q1.29.5.- 7.10.76	Cáb.Q2.29.5.- 7.10.76	Cáb.Q3.29.5.- 7.10.76	Cáb.Q4.29.5.- 7.10.76	Cáb.Q1.4.6.- 7.10.86	Cáb.Q2.4.6.- 7.10.86	Cáb.Q3.4.6.- 7.10.86	Cáb.Q4.4.6.- 7.10.86
1	<i>Leistus rufomarginatus</i> (Dft., 1872)								
2	<i>Leistus ferrugineus</i> (L., 1758)								
3	<i>Notoxus brevicollis</i> (Fabr., 1792)								+
4	<i>Notoxus biguttatus</i> (Fabr., 1799)								SR
5	<i>Loricera pilicornis pilicornis</i> (Fabr., 1775)								
6	<i>Carabus scheidleri heilleri</i> Gangl., 1892	+	R			+	D		
7	<i>Carabus granulatus granulatus</i> L., 1758								
8	<i>Carabus obsoletus</i> Sturm, 1824	+	SD	+	SR	+	ED		
9	<i>Carabus arvensis carpathus</i> Bonn., 1902								
10	<i>Carabus ulrichii ulrichii</i> Germ., 1824								
11	<i>Carabus cancellatus</i> Illig., 1798								+
12	<i>Carabus nemoralis nemoralis</i> Müll., 1764								SR
13	<i>Carabus linnei</i> Paatz., 1813	+	R	+	SR	+	R	+	R
14	<i>Carabus glabratus glabratus</i> Payk., 1790	+	R	+	ED	+	ED	+	SD
15	<i>Carabus hortensis</i> L., 1758								+
16	<i>Carabus convexus convexus</i> Fbr., 1775								
17	<i>Carabus variolosus</i> Fabr., 1787							+	SD
18	<i>Carabus intricatus intricatus</i> L., 1761								
19	<i>Carabus violaceus</i> L., 1758	+	ED	+	SD	+	D	+	SD
20	<i>Carabus auronitens escheri</i> Pallid., 1825	+	SD	+	R	+	SR	+	SR
21	<i>Carabus coriaceus rugifer</i> Kraatz., 1877	+	SR		SR	+	SR		
22	<i>Cychrus attenuatus</i> (Fabr., 1792)	+	R	+	SD	+	D	+	ED
23	<i>Cychrus caraboides caraboides</i> (L., 1758)								
24	<i>Clytina fossor</i> (L., 1758)								
25	<i>Patrobis atrorubens</i> (Stroem., 1766)								
26	<i>Patrobis styracis</i> Claudioir, 1871								
27	<i>Euphylus secalis secalis</i> (Paykull, 1790)								
28	<i>Trechus fontinalis</i> Ryb., 1902								
29	<i>Trechus laetus</i> Pultz., 1846								
30	<i>Trechus pulchellus</i> Pultz., 1846								
31	<i>Trechus pulbani</i> Rešta, 1965								
32	<i>Trechus quadrifasciatus</i> (Schl., 1781)								
33	<i>Trechus splendens</i> Gemm. et Harold, 1868								
34	<i>Trechus</i> sp.							+	
35	<i>Pseudanophthalmus pilosellus strobicki</i> (Csiki, 1907)								
36	<i>Bembidion lampros</i> (Hrb., 1784)								
37	<i>Bembidion mannerheimi</i> Sanberg, 1827								
38	<i>Stomis pumicatus</i> obenbergeri Kult., 1940								
39	<i>Poecilus cupreus cupreus</i> (L., 1758)								
40	<i>Poecilus versicolor</i> (Stern., 1824)								
41	<i>Pterostichus vernalis</i> (Pnz., 1796)								
42	<i>Pterostichus diligens</i> (Stm., 1824)								

Legenda: ČM, Q1 = Čertův mlýn, jižní svah; ČM, Q2 = Čertův mlýn, jihovýchodní svah; ČM, Q3 = Kněhyně; ČM, Q4 = Čertův mlýn, severní svah, Q1, Q2, Q3, Q4 = sledované plochy
E = etylén glykol; F = formaldehyd; M = masová návada

	Druh / Loka lita	Cáb.Q1, 7.10.86- 12.10.87	Cáb.Q2, 7.10.86- 12.10.87	Cáb.Q3, 7.10.86- 12.10.87	Cáb.Q4, 7.10.86- 12.10.87	Cáb.Q1, 12.10.87 - 12.10.88	Cáb.Q2, 12.10.87 - 12.10.88	Cáb.Q3, 12.10.87 - 12.10.88	Cáb.Q4, 12.10.87 - 12.10.88
1	<i>Leistus turomarginatus</i> (Dft., 1872)								
2	<i>Leistus ferrugineus</i> (L., 1758)								
3	<i>Nebria brevicollis</i> (Fabr., 1792)	+ SR							
4	<i>Notiphilus biguttulus</i> (Fabr., 1799)								
5	<i>Loricera pilicornis pilicornis</i> (Fabr., 1775)			+ R					
6	<i>Carabus schaefferi helleri</i> Gangl., 1892								
7	<i>Carabus granulatus granulatus</i> L., 1758			+ SR					
8	<i>Carabus obsoletus</i> Sturm, 1824								+ SR
9	<i>Carabus arvensis carpatus</i> Born, 1902								
10	<i>Carabus ulrichi ulrichi</i> Germ., 1824								
11	<i>Carabus cancellatus</i> Illig, 1798			+ SR					
12	<i>Carabus nemoralis nemoralis</i> Müll., 1764								
13	<i>Carabus linnei</i> Panz., 1813								
14	<i>Carabus glabratus glabratus</i> Payk., 1790								
15	<i>Carabus hortensis</i> L., 1758								
16	<i>Carabus convexus convexus</i> Fbr., 1775								
17	<i>Carabus variolosus</i> Fbr., 1787								
18	<i>Carabus intricatus intricatus</i> L., 1761								
19	<i>Carabus violaceus</i> L., 1758								
20	<i>Carabus aurontiens aschereri</i> Pallid., 1825								
21	<i>Carabus coriaceus rugifer</i> Kraatz, 1877								
22	<i>Cybhrus attenuatus</i> (Fabr., 1792)								
23	<i>Cybhrus caraboides caraboides</i> (L., 1758)								
24	<i>Clytina fossor</i> (L., 1758)								
25	<i>Patrobis atronotus</i> (Stroem., 1768)								
26	<i>Patrobis styracioides</i> Chaudoir, 1871								
27	<i>Epaphius secalis secalis</i> (Paykull, 1790)								
28	<i>Trechus tonitralis</i> Ryb., 1902								
29	<i>Trechus talus</i> Piltz., 1846								
30	<i>Trechus pulchellus</i> Piltz., 1846								
31	<i>Trechus pulpani</i> Řeška, 1965								
32	<i>Trechus quadristratus</i> (Schr., 1781)								
33	<i>Trechus splendens</i> Gemm. et Harold, 1868								
34	<i>Trechus</i> sp.								
35	<i>Pseudanophthalmus pilosellus strobiceki</i> (Csiki, 1907)								
36	<i>Bembidion lampros</i> (Hrb., 1784)								
37	<i>Bembidion mannerheimi</i> Sahlberg, 1827								
38	<i>Siomis pumicatus</i> obenbergeri Kult. 1940								
39	<i>Poecilus cupreus cupreus</i> (L., 1758)								
40	<i>Poecilus versicolor</i> (Stm., 1824)								
41	<i>Pterostichus vernalis</i> (Pnz., 1796)								
42	<i>Pterostichus diligens</i> (Stm., 1824)								

	Druh / loka lita	ČM, Q1,4,6,- 2,11,82	ČM, Q2,4,6,- 2,11,82	ČM, Q3,4,6,- 2,11,82	ČM, Q4,4,6,- 2,11,82	ČM, Q1,2,11,8 2 - 28,9,83	ČM, Q2,2,11,8 2 - 28,9,83	ČM, Q3,2,11,8 2 - 28,9,83	ČM, Q4,2,11,8 2 - 28,9,83
1	<i>Leistus rufoarginatus</i> (Dft., 1872)								
2	<i>Leistus ferrugineus</i> (L., 1758)								
3	<i>Nebria brevicollis</i> (Fabr., 1792)								
4	<i>Notiophilus biguttulus</i> (Fabr., 1799)								
5	<i>Loricera pilicornis pilicornis</i> (Fabr., 1775)								
6	<i>Carabus scheidleri</i> heilri Gangl., 1892								
7	<i>Carabus granulatus</i> granulatus L., 1758								
8	<i>Carabus obsoletus</i> Sturm., 1824								
9	<i>Carabus arvensis carpathus</i> Born., 1902								
10	<i>Carabus ulrichi ulrichii</i> Germ., 1824								
11	<i>Carabus cancellatus</i> Illig., 1798								
12	<i>Carabus nemoralis nemoralis</i> Müll., 1764								
13	<i>Carabus linnei Panz.</i> , 1813								
14	<i>Carabus glabratus glabratus</i> Payk., 1790								
15	<i>Carabus horrensis</i> L., 1758								
16	<i>Carabus convexulus convexus</i> Fabr., 1775								
17	<i>Carabus variolosus</i> Fabr., 1787								
18	<i>Carabus intricatus intricatus</i> L., 1761								
19	<i>Carabus violaceus</i> L., 1758								
20	<i>Carabus auronitens escheri</i> Pallid., 1825								
21	<i>Carabus coriaceus rugifer</i> Kraatz, 1877								
22	<i>Cychrus attenuatus</i> (Fabr., 1792)								
23	<i>Cychrus caraboides caraboides</i> (L., 1758)								
24	<i>Clytina fossor</i> (L., 1758)								
25	<i>Patrobis atrorufus</i> (Stroem., 1768)								
26	<i>Patrobis styracius</i> Chaudoir, 1871								
27	<i>Eaphus secalis secalis</i> (Paykull, 1790)								
28	<i>Trechus fontinalis</i> Ryb., 1902								
29	<i>Trechus jalus</i> Putz., 1846								
30	<i>Trechus pulchellus</i> Putz., 1846								
31	<i>Trechus pulpani</i> Řeška, 1965								
32	<i>Trechus quadristriatus</i> (Schi., 1781)								
33	<i>Trechus splendens</i> Gemm. et Harold, 1868								
34	<i>Trechus</i> sp.								
35	<i>Pseudophthalmus pilosellus stobaecki</i> (Csiki, 1907)								
36	<i>Bembidion lampros</i> (Hrb., 1784)								
37	<i>Bembidion mannerheimi</i> Sanberg, 1827								
38	<i>Stomis pumicatus</i> obenbergeri Kult., 1940								
39	<i>Poecilus cupreus cupreus</i> (L., 1758)								
40	<i>Poecilus versicolor</i> (Stern., 1824)								
41	<i>Pterostichus vernalis</i> (Pnž., 1796)								
42	<i>Pterostichus diligens</i> (Stm., 1824)								

	Druh / lokality	Veselá 94	Zašová 94	Kladeruby 79 E	Kladeruby 79 M	Kladeruby 80 M	Kladeruby 91 E	Kladeruby 91 F	Kladeruby 92 E
1	<i>Leistus rufomarginatus</i> (Dft., 1872)			+ SR	+ SR	+ SR			+
2	<i>Leistus ferrugineus</i> (L., 1758)			+ SR	+ SR	+ SR	+ R		+
3	<i>Nebria brevicollis</i> (Fabr., 1782)	+	SR	+ SR	+ SR	+ SR			SR
4	<i>Neolophilus biguttatus</i> (Fabr., 1789)			+ SR	+ SR	+ SR			SR
5	<i>Loricera pilicornis pilicornis</i> (Fabr., 1775)			+ SR	+ SR	+ SR			SR
6	<i>Carabus scheidleri helleri</i> (Gangl., 1892)	+	SR	+ SR					+
7	<i>Carabus granulatus granulatus</i> L., 1758								SR
8	<i>Carabus obsoletus</i> Sturm, 1824								SR
9	<i>Carabus arvensis carpatus</i> Born, 1902			+ SR	+ SR	+ SR	+ SR	+ D	+
10	<i>Carabus ulrichii ulrichii</i> Germ., 1824			+ SR	+ SR	+ SR	+ SR	+	D
11	<i>Carabus cancellatus</i> Illig., 1798								SD
12	<i>Carabus nemoralis nemoralis</i> Müll., 1764	+	D	+ SR	+ SR	+ SR	+ SR	+ R	+
13	<i>Carabus linnei</i> Panz., 1813	+	ED	+ ED	+ ED	+ ED	+ ED	+ D	+
14	<i>Carabus glabratus glabratus</i> Payk., 1790			+ ED	+ ED	+ D	+ SD	+ D	+
15	<i>Carabus horiensis</i> L., 1758	+	ED	+ ED	+ ED	+ ED	+ ED	+ D	R
16	<i>Carabus convexus convexus</i> Fbr., 1775								SR
17	<i>Carabus variolosus</i> Fbr., 1787								
18	<i>Carabus intricatus intricatus</i> L., 1761								
19	<i>Carabus violaceus</i> L., 1758	+	ED	+ ED	+ SR	+ SR	+ SR	+ SD	+
20	<i>Carabus auronitens escheri</i> Palld., 1825			+ ED	+ SD	+ SR	+ SR	+ SR	+
21	<i>Carabus coriaceus rugifer</i> Kraatz, 1817	+	ED	+ SD	+ SR	+ SR	+ SR	+ SR	+
22	<i>Cychrus attenuatus</i> (Fabr., 1792)			+ D	+ D	+ D	+ D	+ D	SD
23	<i>Cychrus caraboides caraboides</i> (L., 1758)								
24	<i>Clytina fossor</i> (L., 1758)								
25	<i>Patrobus atrorutilus</i> (Stroem, 1768)								
26	<i>Patrobus syriacus Chaudoir, 1871</i>								
27	<i>Euphalias secalis secalis</i> (Paykull, 1790)			+ SD	+ SD	+ SR	+ SR		
28	<i>Trechus toninalis</i> Ryb., 1902								
29	<i>Trechus latus</i> Putz., 1846								
30	<i>Trechus pulchellus</i> Putz., 1846								
31	<i>Trechus pulpani</i> Rěsta, 1965								
32	<i>Trechus quadristriatus</i> (Schr., 1781)	+	SR	+ SR	+ SR	+ SR	+ SR	+ SR	
33	<i>Trechus splendens</i> Gemm. et Harold, 1868								
34	<i>Trechus</i> sp.								
35	<i>Pseudanophthalmus pilosellus strobeki</i> (Csiki, 1907)								
36	<i>Bembidion lampros</i> (Hrb., 1784)								SR
37	<i>Bembidion mannerheimi</i> Sahlgberg, 1827								
38	<i>Stomis pumicatus</i> obenbergeri Kult., 1940								
39	<i>Poecilus cupreus cupreus</i> (L., 1758)								
40	<i>Poecilus versicolor</i> (Stern., 1824)								
41	<i>Pterostichus vernalis</i> (Pnž., 1796)								
42	<i>Pterostichus diligens</i> (Stm., 1824)								

	Druh / loka lita	Kladeruby, 92 F	Grapa 90 L1	Grapa 90 L2	Ratiboř - Březiny, 96	Val Mezíříčí, Deza, 20.4. 7.9.77
1	<i>Leistus rufomarginatus</i> (Dft., 1872)	+				
2	<i>Leistus ferrugineus</i> (L., 1758)	SR		+		+
3	<i>Nebria brevicollis</i> (Fabr., 1792)	SR	+	SR		D
4	<i>Notiophilus biguttatus</i> (Fabr., 1789)	SR	+	SD		R
5	<i>Loricera pilicornis pilicornis</i> (Fabr., 1775)	SR		+	R	
6	<i>Carabus scheidleri</i> (Helleri) Gangl., 1892	SR		+	SD	D
7	<i>Carabus granulatus granulatus</i> L., 1758			+	D	SR
8	<i>Carabus obsoletus</i> Sturm., 1824					
9	<i>Carabus arvensis carpathus</i> Born., 1902	+	D			
10	<i>Carabus ulrichii ulrichii</i> Germ., 1824					
11	<i>Carabus cancellatus</i> Illig., 1798					
12	<i>Carabus nemoralis nemoralis</i> Müll., 1764	+	R			
13	<i>Carabus lineolatus</i> Panz., 1813	SD	+	ED	+	ED
14	<i>Carabus glabratus glabratus</i> Payk., 1790		+	SD	+	SD
15	<i>Carabus hortensis</i> L., 1758	+	R	+	R	+
16	<i>Carabus convexus convexus</i> Fbr., 1775	SR		SR	+	SD
17	<i>Carabus variolosus</i> Fabr., 1787					
18	<i>Carabus intricatus intricatus</i> L., 1761		+	R		
19	<i>Carabus violaceus</i> L., 1758	SR	+	SR	+	D
20	<i>Carabus auronitens escheri</i> Päldi, 1825		+	SR	+	D
21	<i>Carabus coriaceus rugifer</i> Kraatz, 1877	+	SR	+	SD	+
22	<i>Cychrus attenuatus</i> (Fabr., 1792)	SD	+	SR	+	SD
23	<i>Cychrus caraboides caraboides</i> (L., 1758)		+	SR	+	R
24	<i>Clytina fossor</i> (L., 1758)	SR	+	SD	+	SR
25	<i>Patrlobus atrorufus</i> (Stroem., 1768)					R
26	<i>Patrlobus styriacus</i> Chaudoir, 1871					
27	<i>Epaphius secalis secalis</i> (Paykull, 1790)					
28	<i>Trechus fontinalis</i> Ryb., 1902				+	
29	<i>Trechus latus</i> Putz., 1846				D	
30	<i>Trechus pulchellus</i> Putz., 1846	SR	+	SR	+	
31	<i>Trechus pulpani</i> Rěška 1965					
32	<i>Trechus quadristratus</i> (Schl., 1781)					+
33	<i>Trechus splendens</i> Gemm. et Harold, 1868					
34	<i>Trechus</i> sp.					
35	<i>Pseudanophthalmus pilosellus pilosellus</i> (Csiki, 1907)					
36	<i>Bembidion lampros</i> (Hrb., 1784)	+	SR			SR
37	<i>Bembidion mannerheimi</i> Sahlberg, 1827					
38	<i>Stomis pumicatus</i> obenbergeri Kult., 1940					
39	<i>Poecilus cupreus cupreus</i> (L., 1758)					
40	<i>Poecilus versicolor</i> (Stern., 1824)					
41	<i>Pterostichus vernalis</i> (Pnž., 1796)					
42	<i>Pterostichus diligens</i> (Stm., 1824)					

43	Pterostichus ovoideus (Sturm., 1824)							+ SR
44	Pterostichus strenuus (Pnz., 1797)							+ SR
45	Pterostichus pumilio (Dej., 1828)							
46	Pterostichus unctulatus (Ditsch., 1812)		+ D	+ SD		+ D		
47	Pterostichus nigrita (Payk., 1790)					+ D		
48	Pterostichus elongatus (Ditsch., 1812)					+ D		
49	Pterostichus macer macer (Mrsh., 1802)	+ SR						
50	Pterostichus oblongopunctatus oblongopunc. (Fbr., 1787)	+ ED	+ R	+ SD		+ D		
51	Pterostichus melanarius melanarius (Illig., 1798)					+ SR	+ SR	+ ED
52	Pterostichus niger niger (Schall., 1783)	+ SR				+ SR	+ SR	+ ED
53	Pterostichus foveolatus (Ditsch., 1812)	+ ED	+ ED	+ ED		+ D		
54	Pterostichus pilosus (Host., 1789)	+ ED	+ ED	+ SR	+ SD			
55	Pterostichus burmeisteri Heer, 1841	+ R	+ R	+ SR	+ SR			
56	Pterostichus aethiops (Pnz., 1797)							
57	Pterostichus rufularis cordatus Ltz., 1847	+ R						
58	Pterostichus melas melas (Creutzer, 1799)							
59	Abax carinatus carinatus (Ditsch., 1812)	+ R						
60	Abax ovalis (Ditsch., 1812)							
61	Abax parallelepipedus (Pll. et Mitterp., 1783)	+ SD						
62	Abax parallelus (Ditsch., 1812)	+ SR						
63	Abax schlepeii rendschmidti (Germ., 1839)							
64	Molops piceus piceus (Pnz., 1793)							
65	Calathus fuscipes fuscipes (Goez., 1777)							
66	Platynus assimilis (Payk., 1790)	+ SR						
67	Archoncerus dorsalis (Pontoppidan, 1763)							
68	Agonum dufftschmidti Schmidt, 1994							
69	Agonum gracilipes (Ditsch., 1812)							
70	Oodes gracilis A. et G.B.Villa, 1833							
71	Trichotichnus laevicollis (Ditsch., 1812)	+ SR	+ R	+ SR	+ SR			
72	Amara convexior Stephens, 1828							
73	Amara tibialis (Payk., 1798)							
74	Amara eurynota (Pnz., 1797)							
75	Amara familiaris (Ditsch., 1812)							
76	Amara aulica (Pnz., 1797)							
77	Amara sp.	+ SR						
78	Oxypselaphus obscurus (Hrbst., 1856)							
79	Europhylus thoreyi thoreyi (Dej., 1828)							
80	Ophonus rupicola (Sturm., 1818)							
81	Pseudophonus rufipennis (DeGeer, 1774)							
82	Harpalus caspius rouball Schb., 1928							
83	Harpalus latus (L., 1758)							
84	Dromius agilis (Fbr., 1787)							
85	Dromius fenestratus (Fabricius, 1794)							
86	Dromius quadridim acutatus (L., 1758)							
87	Cymindis humeralis (Fourc., 1785)	+ SR						

Literatura

- Brabec L., 1985: Střevlíkovití (Coleoptera, Carabidae) ochranného pásma zeleně chemické továrny ve Valašském Meziříčí. Zpravodaj OVM Vsetín, p. 11-15.
- Brabec L., 1989: Brouci čeledi střevlíkovitých (Coleoptera) 6., 7., a 8. vegetačního stupně Čertova mlýna a Kněžyně (Morava, ČSSR). Zpravodaj OVM Vsetín, p. 13-21.
- Brabec L., 1991: Střevlíkovití brouci (Coleoptera, Carabidae) lesa Doubrava u Kladerub. Zpravodaj OVM Vsetín, p. 15-24.
- Brabec L., 1993: Střevlíkovití brouci (Coleoptera, Carabidae) suťového svahu Grapa u obce Horní Bečva. Zpravodaj OVM Vsetín, p. 17-26.
- Freude H., Harde K.W., Lohse G., 1976: Die Käfer Mitteleuropas. Bd. 2, Goecke und Evers, Krefeld, pp. 302.
- Hejný S., et coll., 1988: Květena České socialistické republiky, Academia, Praha, pp. 556.
- Hůrka K., 1996: Carabidae of the Czech and Slovak Republics, České a Slovenské republiky. Kabourek, Zlín, 16 col. plat., 565 pp.
- Kult K., 1947: Klíč k určování brouků čeledi Carabidae Československé republiky. 2. část. Entomologické příručky č. 20, Praha, 199 pp.
- Losos B., Gulička J., Lellák J., Pelikán L., 1984: Ekologie živočichů. SPN, Praha, 316 pp.
- Reitter E., 1908: Die Käfer des Deutschen Reiches. In: Fauna Germanica. K.G.Lutz' Verlag, Stuttgart, 40 tab., pp. 248.
- Reška M., 1965: A new species of Trechus Clairv. from Czechoslovakia and Notes on Trechus pulchellus Putz. (Coleoptera, Carabidae). Acta entomologica bohemoslovaca, 62, 4, p. 294-299.
- Vesecký A., et coll., 1958: Atlas podnebí Československé republiky. Ústřední správa geodesie a kartografie, Praha.
- Vesecký A., et coll., 1961: Podnebí ČSSR, tabulky. Praha.

Horská bučina na hřebenu Čertova mlýna

Foto K. Pavelka

VÝZNAMNÉ GEOLOGICKÉ A GEOMORFOLOGICKÉ LOKALITY VSETÍNSKA

KIRCHNER KAREL & KREJČÍ OLDŘICH

Ústav geoniky AV ČR, pobočka Brno,
Drobného 28, P.O. BOX 23, 613 00 Brno
ČGÚ pobočka Brno, Leitnerova 22,
658 69 Brno

Úvod

Reliéf Vsetínska, tvořený třetihorními magurskými flyšovými pískovci a jílovci, je velmi členitý a kontrastní. Střídají se v něm vysoké hornatinné a vrchoviné hřbety s hlubokými, rozevřenými údolími a sníženinami. Ploché hřbety a rozsochy přecházejí do příkrých svahů, jež často hustě člení hluboké strže a postihují je sesovy. Tvarovou pestrost doplňuje řada menších či rozsáhlých pískovcových skalních útvarů, které doplňují malebnost valašské hornaté krajiny. Horské hřbety se váží na pruhy odolných pískovců a jejich pásmo se táhnou ve směru SV-JZ, což odpovídá zhruba osám vyvářasněných flyšových příkrovů. Rovněž hlavní vodní toky udržují charakteristický, karpatský směr SV-JZ. Výjimku tvoří pouze řeka Senice od Horní Lidečce a Vsetínská Bečva od Vsetína, které směřují na sever a sledují pravděpodobně výraznou tektonickou povrchu. Vsetín, převážně ležící v ploché kotlině na Vsetínské Bečvě, je obklopen na SV a V Vsetínskými vrchy, na Z a JZ Hostýnskými vrchy. Od J sahá výběžek Vizovické vrchoviny, od Ústí se postupně zvedá k SV pohraniční horstvo Javorníků.

Inventarizační přístupy

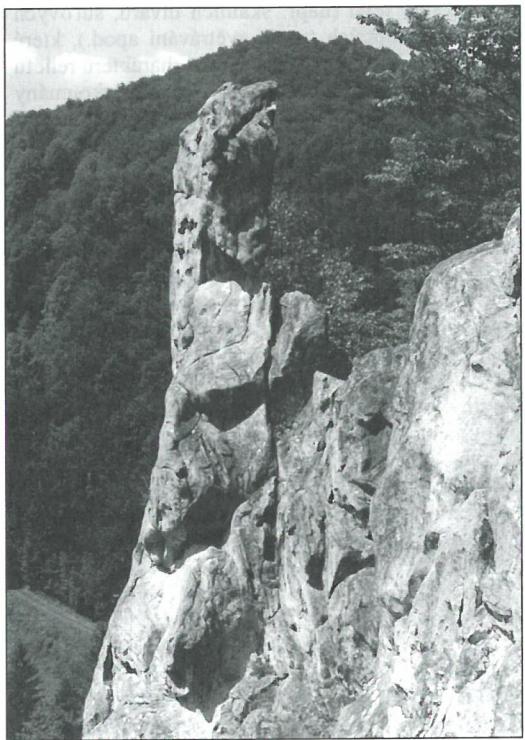
Ve zkoumané krajině se vyskytuje, jak z hlediska geomorfologie tak geologie, řada cenných fenoménů např. skalních útvarů, přirozených i umělých odkryvů. Mezi nejvýznamnější patří podzemní i povrchové tvary ve skalních horninách, které označuje jako tvary pseudokrasové, neboť se podobají tvarům krasovým, ale vznikají na nevápencových horninách. Skalní lokality vytváří v krajině organický celek, na který se váží cenné ekosystémy, a proto jsou významné i jako stanoviště společenstev živé přírody a mají význam z hlediska ochrany přírody a krajiny.

V dané oblasti jsme prováděli na základě iniciativy referátu životního prostředí Okresního úřadu Vsetín průzkum inventarizační, jenž v našem pojetí podává přehled zejména o druhu, počtu a rozšíření geomorfologických objektů, charakterizuje jejich morfometrické a morfografické charakteristiky a základní vznik

jak tvarů, tak jevů (např. skalních útvarů, suťových akumulací, drobných tvarů, zvětrávání apod.), které jsou odlišné v závislosti na typech a charakteru reliéfu daného území. Geologicky byly lokality zkoumány zejména z hlediska strukturně geologického a sedimentologického. Podrobné geomorfologické a geologické výzkumy byly založeny na terénním průzkumu, jeho významnou součástí bylo vyhotovení inventarizační zprávy a mapová dokumentace lokality. Terénní práce probíhaly v měřítku 1:10 000 a ke každé lokalitě byl zpracován samostatný záznamový list. Rovněž byla registrována rozsáhlá území postižená svahovými sesuvními pohyby s výskytem podzemních jeskynních prostor, mladé kvartérní vápnité uloženiny a tvary v terénu vzniklé lidskou činností (těžební štoly, které jsou zimovištěm netopýrů). Jevy na některých lokalitách byly upřesňovány ve spolupráci s jeskynáři České speleologické společnosti ZO Orcus z Bohumína, neboť podzemní prostory v nevápencových horninách jsou předmětem sledování speleologů pseudokrasové komise při České speleologické společnosti. Metodické přístupy výzkumu byly zpracovány v rámci grantového projektu reg. číslo A3086601 podporovaného Grantovou agenturou AV ČR.

Naše výzkumy v předchozím období se soustředily do několika oblastí. Ve východní části Vizovické vrchoviny (v Komonecké hornatině) registrovaly velké množství lokalit mezi vrcholy Vrátnice a Kopce. Ve Vsetínských vrších bylo dosud zaznamenáno nejvíce lokalit skalních tvarů (28). K unikátním patří např. Valova skála u Vsetína. Dále zde byly dokumentovány skalní útvary v okolí přehrady Bystřička. Další lokality byly podchyceny v povodí Vsetínské Bečvy (např. Jezero, Kobylská), kde převládají mohutné akumulace sesuvů nad skalními tvary. V Javornících byly výzkumy soustředěny do Pulčínské hornatiny, do oblasti vrcholu Hradisko u Pulčína, které patří k nejrozsáhlejším pískovcovým skalním městům na Moravě. Inventarizační průzkumy byly prováděny rovněž v oblasti Hostýnských vrchů (Křížový vrch u Semetína, povodí Rokytenky). Z mnoha dosud podchycených lokalit uvedeme v našem příspěvku pouze nejvýznamnější typové lokality s ukončeným průzkumem, které zastupují jednotlivé skupiny podle jejich vzniku. Ze skalních pískovcových útvarů budeme charakterizovat Valovu skálu u Vsetína, lokalitu Kopce u Lidečka bude zastupovat území s rozsáhlými svahovými pohyby a podzemními prostory, ze skupiny vápnitých uloženin se zmíníme o pramenných vápencích v Liptále. Z Liptálska rovněž popíšeme těžební štolu jako cenný tvar lidské činnosti.

Z geologického hlediska se všechny zmiňované skalní útvary nacházejí v horninových komplexech (pískovce a jílovce) račanské jednotky magurského flyše. Nacházejí se v rozdílných lithostratigrafických jednotkách. Valova skála je z pískovců a slepenců lukovských vrstev paleocenního stáří. Jezero, Kobylská jsou na

1. Detailně modelovaný hřibovitý pískovcový skalní útvar v horní části Valovy skály.

území, tvořeném pískovci belovežského souvrství spodno až střednoeocenního stáří. Skalní tvary v okolí přehrady Bystřička jsou v rusavských vrstvách zlínského souvrství eocenního stáří. Ostatní útvary v pásmu Čertových kamenů (např. Hradisko, Dolní skály aj.) jsou tvořeny luhačovickými vrstvami zlínského souvrství eocenního stáří. Sedimenty magurského flyše tvoří bezkořenné příkrovky, které byly vyvrásněny a tektonicky transportovány do dnešní pozice během svrchnoeocenních až spodnomiocenních etap alpínské orogeneze.

Vybrané významné lokality

Valova skála. Nachází se asi 3 km SV od Vsetína v západním svahu kóty Snož v nadm. výšce 550 m (Vsetínské vrchy). Představuje strukturně podmíněný svahový skalní útvar přetvářený mechanickým zvětráváním. Dosahuje celkové výšky 38 m. Nejvyšší skalní stěna, vysoká 26 m, tvoří jz. ukončení útvaru. Izolovaný svahový skalní útvar je tvořen lukovskými vrstvami soláňského souvrství. Skalní útvar sestává z několika mohutných lavic droboznrných slepenců až hrubě i středně zrnitých pískovců. Svrchní lavice mají místa nerovnou bazální plochu a vyplňují erozivní kanály. Pískovce jsou hnědošedé, křemité až drobové. Ze sedimentologického hlediska vznikly tyto horniny usaze-

ním z hustých turbiditních suspenzí (zrna jsou nesena podmořským vodním proudem) případně až ze zrnotoků (pískotoků-podmořských sesuvů). Další turbiditní typy textur se vyskytují zcela podřadně a jsou odkryty ve svrchních partiích skalního útvaru, modelovaných intenzívni exogenními činiteli.

Výrazný erozivní kanál můžeme sledovat při úpatní skalního útvaru. V lavicích pískovců je vyvinuto asi 2 m hluboké koryto oblého tvaru, které je ve svrchní části asi 3 m široké. Ve dně koryta se nachází droboznrný slepec v hrubě písčité základní hmotě. Ve vrcholové části skalního útvaru se nachází zajišťovací drobné tvary, podmíněné specifickými texturami sedimentu, které mají značný význam ze sedimentologického hlediska i geologického vývoje oblasti. Byly zjištěny vyšší části turbiditního rytmu, které tvoří morfologickou depresi. Rytmus začíná několik metrů mocným, hrubě zrnitým pískovcem. Ve svrchní části rytmu se nachází jemně zrnitý pískovec, paralelně laminovaný, mocný asi 80 cm. V nejvyšší části se nachází paralelně laminované prachovce a prachovité jílovce, silně navářelé. V nadloží je bazální část nového rytmu, tvořená hrubě zrnitým pískovcem až drobně zrnitým slepencem s valounky do 1 cm. Dále lze pozorovat několik decimetrů velké oblé dutiny, které vznikly vyvětráním a vypadnutím deformovaných laminovaných těles pískovců. Na spodní vrstevní

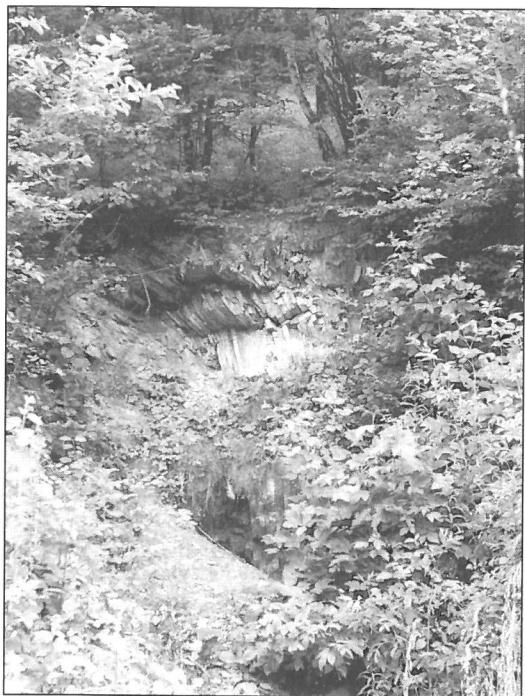
2. Úpatí Valovy skály. Ve střední části je vyvinut v pískovcích erozivní kanál vyplňený slepencovým materiálem.

ploše jiného rytmu byly pozorovány přitmelené, tence, patrně čeřinovitě laminované, jemně zrnité pískovce nálezející ke spodnějšímu rytmu. Pískovce tvoří kruhovité útvary, lemuječí střední část, tvořenou hrubějším nadložním pískovcem. Tyto útvary byly zřejmě postiženy tlakovou deformací nadložních vrstev. Vrstvy jsou uloženy strmě, s průměrnou orientací směru sklonu vrstev $350/70^\circ$ a jsou překoceny. Celý skalní útvar je rozčleněn četnými puklinami.

Vrchol Kopce - rozsedlinové jeskyně. Lokalita je situována asi 100 m severně od vrcholu Kopce (699 m) ve vrcholovém pásmu Komonecké hornatiny (Vizovická vrchovina) asi 2 km SZ od Lidečka. K této oblasti se váže řada pověstí, které souvisí s podzemními prostorami, rozevřenými puklinami skalního sesuvu, jež připomínají příkopy i existenci starodávného hradíště na vrcholu. Podloží, které tvoří středně až hrubě zrnité arkózové a křemité pískovce luhačovických vrstev (střední-svrchní eocén), je postiženo mohutným skalním sesuvem a hlubinným gravitačním ploužením. Morfologicky se tyto procesy projevují výraznými svahovými stupni a přičně protaženými depresemi. Rozsah lokality přímo postižené skalním sesuvem je 250×200 m. Pískovcové kry se odloučily podél série puklin (směr V-Z $30-90^\circ$ až $260-270^\circ$), kolmých na směr pohybu. Čtyři pukliny se projevují morfologicky výraznými protaženými sníženinami, jež se místy rozevírají až na šířku 5 m. Na dvě nejvýše položené pukliny jsou vázány rozsedlinové jeskyně. Speleologické průzkumy lokalizovaly v tomto území 5 jeskyní o celkové délce 224,1 m. Nejdelší je jeskyně Překvapení. Podle posledních speleologických údajů má délku 101,5 m a patří na 12. místo mezi nejdelšími pseudokrasovými jeskyněmi České republiky. Podzemní prostory jsou významným zimovištěm netopýrů zejména vrápence malého. Na stěnách jeskyní se setkáváme s nevýraznou výzdobou (povlaky vápnitých sintrů). V dolní části lokality na nejnižší rozevřené puklině se vytvořila nálevkovitá sníženina (pseudozávrt hl. 2 m) s vchodem do malé suťové jeskyně. Na západním výběžku kóty Kopce je patrný kamenný val výšinného hradiska, jehož vznik spadá do mladší až pozdní doby bronzové (1250 - 750 př.n.l.). V daném území je nutné zabránit divokým otvírkám vchodů do jeskynního podzemí, nekontrolovaným vstupům do podzemí v zimním období, které ovlivňují zimování netopýrů. Případné rozsáhléjší odlesnění území by mohlo vést k aktivizaci svahových pohybů.

Pramenné vápence Liptál - Obora. Lokalita se nachází 2,5 km jižně od obce Liptál (Vizovická vrchovina) asi 300 m východně od hájenky Obora, v nadmořské výšce 515 m, v horní části hluboké strže. Nachází se zde kupa pramených vápenců (též označení pěnovce) holocenního stáří.

Podloží buduje flyšové vsetínské vrstvy račanské jednotky (svrchní eocén - spodní oligocén) s převahou jílovce. Jílovce, které na lokalitě převládají vytváří

3. Částečně zasypaný vstup do štol v Liptále.

mocné jílovité svahové sedimenty, které prořezávají strže. Na pravém příkrém svahu jedné z takových hlubokých strží se vystrážela na prameném vývěru vápencová kupa. Výška kupy 50 cm, průměr 2,5 m. Ve vápencové hmotě jsou patrné listy, větičky. V širším okolí lokality se často vyskytují vystrážené vápnité sloučeniny ve formě povlaků na kamenech, větvích, vznikají i drobné vrstvičky fluviatiálních (potočních) vápenců, což je podmíněno rozpouštěním a vymýváním podložních vápnitých jílovce. Výskyt pramených porézních vápenců uvedeného rozsahu je v dané oblasti okresu Vsetín jedinečný. Naskytá se možnost provést základní rozbor zakonzervovaných vápnitých listů a dalších rostlinných zbytků z hlediska analýzy charakteru původní lesní krajiny v dané karpatské oblasti v holocénu. V rámci okresu Vsetín se jedná o doposud největší známý výskyt pramených vápenců na horninách magurského flyše.

Štola v Liptále. Štola se nachází ve střední části pravého údolního svahu horního toku Rokytenky ve východní části obce Liptál (směr Kopřivné) (východní část Hostýnských vrchů). Na katastru obce Liptál se nachází pozůstatky (zasypané vchody do štol, štoly, haldy) po staré těžbě tence vrstevnatých (břidličnatých) pískovců, které byly využívány k výrobě brousíku již v minulosti. Tradiční podomácká výroba je připomínána od roku 1834, je však pravděpodobné, že její historie je daleko starší. Odolnější pískovce vystupují ze svahů ve formě výrazných hřbetů, protažených

zhruba ve směru SV-JZ v návaznosti na průběh vrstevnatých pískovců, které jsou obklopeny vápnitými jílovci vsetínských vrstev (zlinské souvrství - eocén - oligocén). Vystupující hřbítky jsou porostlé drobnými lesíky s habrem a bukem. Právě v nich byly v minulosti otevřeny lomy povrchové, později pak i podzemní štoly.

Intenzivní těžba v rámci dané lokality byla hlavně po 1. světové válce. Těžilo se řadou lomů v pruzích pískovců. Po 2. světové válce, koncem čtyřicátých a v posledních letech, byly pískovce dobývány ve velkém a brousy vyráběny ve výrobním družstvu Lipta Lip-tál. V současné době jsou štoly zasypány a na pravém údolním svahu Rokytenky se nacházejí pouze čtyři sníženiny s výchozy pískovců (v relativních výškách 16, 28, 43, 56 m nad potokem Rokytenka). Zůstala zachována jediná štola označovaná především speleology jako Sintrová. Její částečně zasypaný vchod je situován v nadm. výšce 464 m (relativní výška nad potokem 9 m). Svou délkou (témař 45 m) patří k nejdelším štolám na Valašsku. Průměrná výška štoly je 4 m. Je protáhena směrem JZ podél vylámaných vrstevních ploch (jejich směry 60-240°, 50-230°). V zadní části štoly je přítok vody po puklině. Voda je silně vápnitá díky rozpuštění okolních vápnitých podložních jílovů. Vysrážený uhličitan vápenatý vytváří náteky, povlaky, drobné kaskády a kefíckovité útvary. Může me je označit jako krasové jevy.

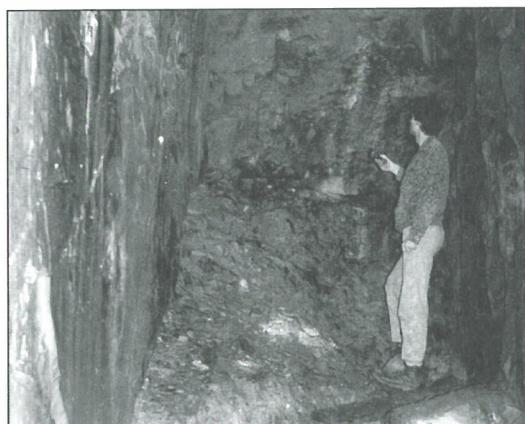
Přítomnost vody a částečně zasypaný vstup do štoly zmenšuje provětrávání vzduchu, zvyšuje vlhkost a stabilizuje teplotu. Tyto skutečnosti přispívají k vhodnému mikroklimatu, které umožňuje přezimování netopýrů. Lokalita je podle dosavadních poznatků významným zimovištěm netopýrů, dominuje vrápenec malý.

Závěr

Probíhající geomorfologická a geologická inventarizace doposud dokumentovala řadu lokalit neživé přírody, na které jsou vázána i cenná společenstva živé přírody, a proto mohou být rovněž hodnoceny s aspektem ochrany přírody podle zákona ČNR č. 114/1992 Sb. Naše průzkumy přináší poznatky jak v rovině ochrany přírody a krajiny a zároveň zpřesňují i základní znalosti o geologii a geomorfologii této části Moravy. V daném příspěvku jsme uvedli jen ukázky zpracování vybraných lokalit, které představují základní genetické skupiny zkoumaných území. Naše průzkumy dále pokračují zejména v rozsáhlých skalních pískovcových územích, kde se vyskytuje celý komplex tvarů, tj. rozsáhlé svahové poruchy s podzemními prostorami, ale i výrazné skalní tvary s celým souborem drobných tvarů zvětrávání; jedná se hlavně o území vrcholu Hradisko u Pulčína, oblast jižně přehrady Bystřička (Vaculov-Sedlo) a území Kobylská v Karolince.

Vybraná literatura

- Baleška, L. a kol. (1994): Liptál. Kapitoly z historie obce na Valašsku. Vydal Obecní úřad Liptál, 1994, 515 s.
- Baroň, I. - Rehák, Z. (1997): K problematice zimování vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*) na Vsetínsku. Zpravodaj OVM Vsetín, 1997, s. 3 - 12.
- Burkhardt, R. (1963): Příspěvek k poznání krasových zjevů karpatské části Moravy. Kras v Československu (1963), č. 1 - 2, s. 16-18, Brno.
- Czudek, T., edit. a kol. (1972): Geomorfologické členění ČSR. Studia geographica 23: 1-140, Brno, 1972.
- Demek J. (1986): Kvantitativní výzkum svahových pohybů ve Vnějších Západních Karpatech. Geografický časopis 38 (2-3), 178-185, Bratislava.
- Demek, J. (1964): Jeskyně ve flyšových pískovcích moravsko-slezských Karpat. Československý kras, 15 (1963), s. 127-130, Praha.
- Demek, J.(ed.) a kol. (1987): Zeměpisný lexikon ČSR, Hory a nížiny. Academia, 584 s., Praha, 1987
- Kirchner, K. (1977): Geomorfologické poměry povodí řeky Senice v Moravsko-slezských Karpatech. Studia geographica, 56, 48 s. Brno.
- Kirchner, K. - Řehák, Z. (1995): K zimování netopýrů v podzemních prostorech v okolí Vsetína. Speleo 19, 1995, s. 33-35, ČSSR Praha.
- Kirchner, K. - Krejčí, O. - Roupec, P. (1996): Geomorfologický a geologický výzkum některých lokalit v magurském flyši. Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 1995, III. ročník, Sekce geologických věd PřF MU a ČGÚ, Brno 1996, s.65-68.
- Langová, J. (1995): Pravěké osídlení Zlínska. Zlínsko - Vlastivěda moravská 64 sv., s. 91-130, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně 1995, 784 s.
- Pesl, V. red. (1986): Základní geologická mapa ČSSR. List 25-322 Vsetín. Měřítko 1:25 000. ÚÚG Praha 1986.
- Wagner, J. a kol. (1990): Jeskyně Moravskoslezských Beskyd a okolí. Knihovna České speleologické společnosti, 18: 1-131. Praha.

4. Závěrová část štoly v Liptále s dobře patrnou morfologií snižující se stropu a kolmých bočních stěn.

Všechny fotografie O. Krejčí

Ohrožený rostlinný druh, suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium* Honck.).

Foto J. Pavelka

INVENTARIZAČNÍ PRŮZKUM MOKŘADNÍCH LUK KOBYLSKÁ

MILENA KAŠPAROVÁ

V letech 1995 a 1996 jsem prováděla průzkum mokřadních luk na jižních svazích Kobylské. Vrch Kobylská (804,1) se nachází v katastru obce Horní Bečva, 1,5 km SV obce. Na jižních svazích Kobylské se na trati Martínek - U Proroků - pod Kyčerou nachází mokré rašelinné louky. Ze severu jsou ohraničeny smrkovým lesem, na východní a jižní straně přechází do hospodářských usedlostí se zahradami. Polní cesta tvoří západní hranici. Jejich rozloha je asi 1 ha. Nadmořská výška 660 - 690 m, sklon svahu 3 - 5%, expozice JJZ. Geologicky náleží oblasti do Radhošťské hornatiny, flyšoidní souvrství vrstev godulských a istebňanských slezského příkrovu, půdy podzolované a podzoly (Demek, 1988). Podle Atlasu podnebí ČSR (Vesecký, 1958) leží zkoumané území v klimatické oblasti B 10,

mírně teplé, velmi vlhké, vrchovinné. Podle regionálního fytogeografického členění ČSR náleží do fyto-geografického obvodu Karpatské oreofytikum 99. Moravskoslezské Beskydy a Radhošťské Beskydy. Zkoumané území jsou svahové rašelinné louky, odpovídající společenstvu *Caricetum fuscae sphagnetosum* Šmarda 1947, které místy přechází v luční společenstva, jak to naznačují nalezené druhy, například *Deschampsia caespitosa* (L.) Beauv., *Campanula patula* L., *Leucanthemum vulgare* Lam., *Lychnis flos - culi* L., *Briza media* L., *Poa pratensis* L. aj. Terénní šetření jsem prováděla ve dnech 23.5.1995, 15.6.1995, 24.10.1995, 6.6.1996, 27.6.1996 a 18.7.1996. Celkem jsem zjistila 106 druhů cévnatých rostlin a 16 druhů mechových. Za determinaci mechových chci touto cestou poděkovat RNDr. Josefu Dudovi. Devět nalezených druhů cévnatých rostlin je podle vyhlášky č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny označeno jako ohrožené a silně ohrožené. Jsou to tyto druhy: *Dactylorhiza longibracteata* (F.W.Smith.) Holub - prstnatec listenatý, *Dactylorhiza majalis* (Reich.) H. et S. - prstnatec májový, *Drosera rotundifolia* L. - rosnatka okrouhlolistá, *Eriophorum angustifolium* Honck. - suchopýr úzkolistý, *Gladiolus imbricatus* L. - mečík obecný, *Juncus bulbosus* L. - sitina cibulkatá, *Liste-*

raovata (L.)R.Brown. - bradáček vejčitý, *Pedicularis sylvatica* L. - všivec mokřadní, *Platanthera bifolia* (L.)L.C. Richard. - vemeník dvoulistý. Zajímavý je výskyt mečíku obecného, jehož výskyt v katastru obce Horní Bečva nebyl ještě uváděn, i když to byl podle G. Říčana hojný druh vlhkých luk, „stálá ozdobná složka luk orchideových, oproti vstavačům má kratší dobu květu. Nalezne se skoro na každé horské louce, aspoň jedině, četný jen na vlhčích místech, sestupuje i na louky údolní“ (Říčan G., 1928).

SEZNAM NALEZENÝCH DRUHŮ:

E₃: *Betula pendula* Roth. - bříza bělokorá,
Populus tremula L. - osika obecná,
Sorbus aucuparia L.emend Hend. - jeřáb ptačí
E₂: *Salix aurita* L. - vrba ušatá,
Salix cinerea L. - vrba popelavá,
Rosa canina L. - růže šípková
E₁: *Acetosa pratensis* Mil. - kyseláč luční,
Acetosella vulgaris (Koch.) Fourr. - kyselka obecná,
Agrostis canina L. - psineček obecný,
Agrostis stolonifera L. - psineček výběžkatý,
Achillea millefolium L. - řebříček obecný,
Ajuga reptans L. - zběhovec plazivý,
Alchemilla vulgaris L. em Fr. - kontryhel obecný,
Alopecurus pratensis L. - psárka luční,
Anthoxanthum odoratum L. - tomka vonná,

Arrhenatherum elatius (L.)Beauv. - ovsík vyvýšený,
Athyrium filix-femina (L.) Roth. - papratka samičí,
Avenella flexuosa (L.)Drejer. - metlička křivolaká,
Blechnum spicant (L.)Roth. - žebrovice různolistá,
Briza media L. - třeslice prostřední,
Calluna vulgaris (L.)Hull. - vřes obecný,
Campanula patula L. - zvonek rozkladitý,
Cardamine pratensis L.- řeřišnice luční,
Cardaminopsis halleri (L.)Hayek - řeřišničník Halle-
rův,
Carex flava L. - ostřice rusá,
Carex nigra (L.)Reichard. - ostřice obecná,
Carex paescens L. - ostřice bledavá,
Carex panicea L. - ostřice prosová,
Cerastium holosteoides Fries ampl. Hyl. - rožec obec-
ný,
Cirsium palustre (L.)Scop. - pcháč bahenní,
Cirsium rivulare (Jacq.)All. - pcháč potoční,
Colchicum autumnale L. - ocún jesenní,
Crepis paludosa (L.)Moench. - škarda bahenní,
Cruciata glabra (L.) Ehrend. - svízelka lysá,
o *Dactylorhiza longebracteata* (F.W.Smidt.) Holub.
- prstnatec listenatý
o *Dactylorhiza majalis* (Rerich.)H.et S. - prstnatec má-
jový,
Deschampsia caespitosa (L.) Beauv. - metlice trsnatá,
Dianthus deltoides L. - hvozdík kropenatý,

Atraktivní ozdoba vlhkých luk, mečík obecný (*Gladiolus imbricatus* L.).

Foto J. Pavelka

Digitalis grandiflora Mill. - náprstník velkokvětý,
 so *Drosera rotundifolia* L. - rosnatka okrouhlolistá,
Equisetum fluviatile L. ampl. Ehrh.,
Equisetum palustre L. - přeslička bahenní,
Equisetum sylvaticum L. - přeslička lesní,
Epilobium tetragonum L. - vrbovka čtyřhranná
 o *Eriophorum angustifolium* Honck. - suchopýr úzkolistý,
Festuca pratensis Huds. - kostřava luční,
Festuca rubra L. - kostřava červená,
Galium palustre L. - svízel bahenní,
 so *Gladiolus imbricatus* L. - mečík obecný,
Glyceria fluitans (L.)R.Brown. - zblochan vzplývavý,
Holcus lanatus L. - medyněk vlnatý,
Hypericum maculatum Crantz. - třezalka skvrnitá,
Hypericum perforatum L. - třezalka tečkovitá,
Chaerophyllum hirsutum L. - krabilice chlupatá,
Jacea pratensis Lam. - chrpina luční,
Juncus articulatus L. - sítina článkovaná,
 o *Juncus bulbosus* L. - sítina cibulkatá,
Juncus conglomeratus L. - sítina klubkatá,
Juncus effusus L. - sítina rozkladitá,
Leucanthemum vulgare Lam. - kopretina bílá,
 o *Listera ovata* (L.)R.Brown. - bradáček vejčitý,
Lotus corniculatus L. - štírovník růžkatý,
Luzula campestris (L.)DC. - bika ladní,
Luzula pallescens Swartz. - bika bledá,
Luzula pilosa (L.) Willd. - bika chlupatá,
Lycopus europaeus L. - karbinec evropský,
Lychnis flos-cuculi L. - kohoutek luční,
Lysimachia nemorum L. - vrbina hajní,
Lysimachia vulgaris L. - vrbina obecná,
Myosotis palustris (L.) Nath. - pomněnka bahenní,
Nardus stricta L. - smilka tuhá,
 so *Pedicularis sylvatica* L. - všivec mokřadní,
Phleum pratense L. - bojínek luční,
Pilosella officinarum F.W.et Schultz. - chlupáček zední,
Pimpinella major (L.) Huds. - bedrník větší,
Pimpinella saxifraga L. - bedrník obecný,
Plantago lanceolata L. - jitrocel kopinatý,
 o *Platanthera bifolia* (L.) L.C.Richard. - vemeník dvoulistý,
Poa pratensis L. - lipnice luční,
Poa trivialis L. - lipnice obecná,
Polygala comosa Schkuhr. - vítod chocholatý,
Polygala vulgaris L. - vítod obecný,
Potentilla erecta (L.)Rauschel - mochna nátržník,
Prunella vulgaris L. - černohlávek obecný,

Ranunculus acris L. - pryskyřník prudký,
Ranunculus flammula L. - pryskyřník plamínek,
Ranunculus repens L. - pryskyřník plazivý,
Rhinanthus minor L. - kokrhel menší,
Scirpus sylvaticus L. - skřípina lesní,
Stellaria graminea L. - ptačinec trávovitý,
Stellaria nemorum L. - ptačinec hajní,
Thymus serpyllum L.em Miler. - mateřídouška úzko-listá,
Urtica dioica L. - kopřiva dvoudomá,
Vaccinium myrtillus L. - borůvka černá,
Veronica chamaedrys L.- rozrazil rezekvítek,
Veronica officinalis L. - rozrazil lékařský,
Vicia cracca L. - víkev ptačí,
Vicia villosa Roth. - víkev huňatá,
Vicia sepium L. - víkev plotní,
Vignea echinata (J.A.S.Mur.)Four. - tuřice ježatá,
Vignea muricata (L.)Reichenb. - tuřice měkkostenná,
Vignea ovalis (Good.)Dost. - tuřice zaječí,
Viola palustris L. - violka bahenní,
Viola reichenbachiana Jordan ex B. - violka lesní,
 E_o: *Aulacomnium palustre* Schwaegr. - klamonožka bahenní,
Calliergonella cuspidata (Hedw.)Loeske - kúrovka hrotitá,
Calliergon cordifolium, (Hedw.)Kindb. - bařinatka srdčitá,
Climacium dendroides (Hedw.)Web. - drabík stromkovitý,
Chiloscyphus polyanthus (L.)Corda - křehutka obecná,
Philonotis fontana Brid. - vlahovka prameništěná,
Plagiothecium succulentum (Wils.)Lindb. - lesklec svrasklý,
Polytrichum formosum Hedw. - ploník ztenčený,
Rhynchostegium murale (Hedw.)Br.eur. - zobanitka zední,
Rhytidadelphus squarrosus (Hedw.) W. - kostrbatec zelený,
Sphagnum nemoreum Scopoli - rašeliník ostrostříbrný,
Sphagnum palustre L. - rašeliník člunkolistý.
 Vysvětlivky:
 o - před názvem druhu označuje ohrožený druh,
 so - silně ohrožený druh,
 E₃ - stromové patro,
 E₂ - keřové patro,
 E₁ - bylinné patro,
 E₀ - mechové patro.

Literatura

- Dostál J., 1989: Nová květena ČSSR 1. a 2. díl. Academia, Praha.
- Holub J., et coll., 1967: Übersicht der höheren Vegetationseinheiten der Tschechoslowakei. Rozpravy ČSAV, Praha.
- Pilous Z., Duda J., 1960: Klíč k určování mechovitých rostlin ČSR. ČSAV, Praha.
- Příloha č. II. vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb. o chráněných druzích rostlin a živočichů. Sbírka zákonů č. 395/1992.
- Regionální seznam zvláště chráněných (ohrožených) druhů rostlin SV Moravy a Slezska.
- Říčan G., 1928: Orchideové louky u Vsetína v Moravských Karpatech. Zvláštní otisk ze Sborníku Klubu přírodov. v Brně za rok 1927.
- Skalický V., 1988: Regionálně fytogeografické členění. In: Květena ČSR, díl 1. Praha.
- Šmarda J., 1949: Příspěvek ke klasifikaci lučních a rašelinných společenstev v ČSR. Časopis Moravského muzea v Brně (zvl. otisk).

Květenství prstnatec listnatého (*Dactylorhiza longibracteata* /F.W. Smith/ Holub).

Foto J. Pavelka

Pohled na Kobylské hlavní odlučnou oblast - v těchto místech vznikla většina suťových jeskyní.

Foto I. Baroň

KOBYLSKÉ ĎURY

IVO BAROŇ

Česká speleologická společnost- ZO ORCUS
(skupina Vsetín)

Úvod

O Kobylských důrách pojednává řada lidových pověstí. Hovoří se zde o dlouhém systému chodeb vedoucích až na Radhošť, o podzemní řece, o nestvůrě strážící lávku přes tu řeku a o pokladech ukrytých v útrobách země. Cílem příspěvku není dokazování či popřání pravdivosti těchto tvrzení, nýbrž informovat o přeběžných výsledcích inventarizačního výzkumu této speleologicky dosud opomíjené lokality.

Obecná charakteristika lokality

Kobylské důry se nacházejí ve střední části Soláňského hřbetu ve Vsetínských vrších asi 4 km SSZ od Karolinky a asi 250 m jihozápadně od vrcholu Léští (899,6 m n.m.) v nadmořské výšce 800 m v odlučné hraniční ploše velmi rozsáhlého sesuvu (asi 27 ha) postihujícího jižní svahy Léští.

Jeskyně vznikly v hrubozrných pískovcích belovežských vrstev magurského flyše starotřetihorního stáří o mocnosti až 2 metry. Tyto vrstvy jsou ukloněny pod úhlem 40° a jejich svrchní vrstevní plocha byla smykovou (odlučnou) plochou výše zmíněného rozsáhlého sesuvu. Až 20 metrů vysoká hráz pískovců vzniklá obnažením těchto vrstev pak podlehla tlaku horninové masy výše ve svahu a podle puklinatosti došlo k rozlámání pískovců na jednotlivé bloky, mezi nimiž se nacházejí i jeskyně.

Níže položenými jeskyněmi prochází hladina podpovrchové vody.

V okolí (pod asfaltovou silnicí) se nachází též rozsáhlé balvanové moře, ponorný tok v sutích a série dvou pseudokrasových závrtů o hloubce 3 a 1 metry a průměru 5 a 1,5 m. Rozsedlina, na niž jsou závrt vytvořeny, je však velmi intenzivně zanášena zvětralinami z povrchu, proto pod závrtu nelze předpokládat existenci významnějších podzemních prostor.

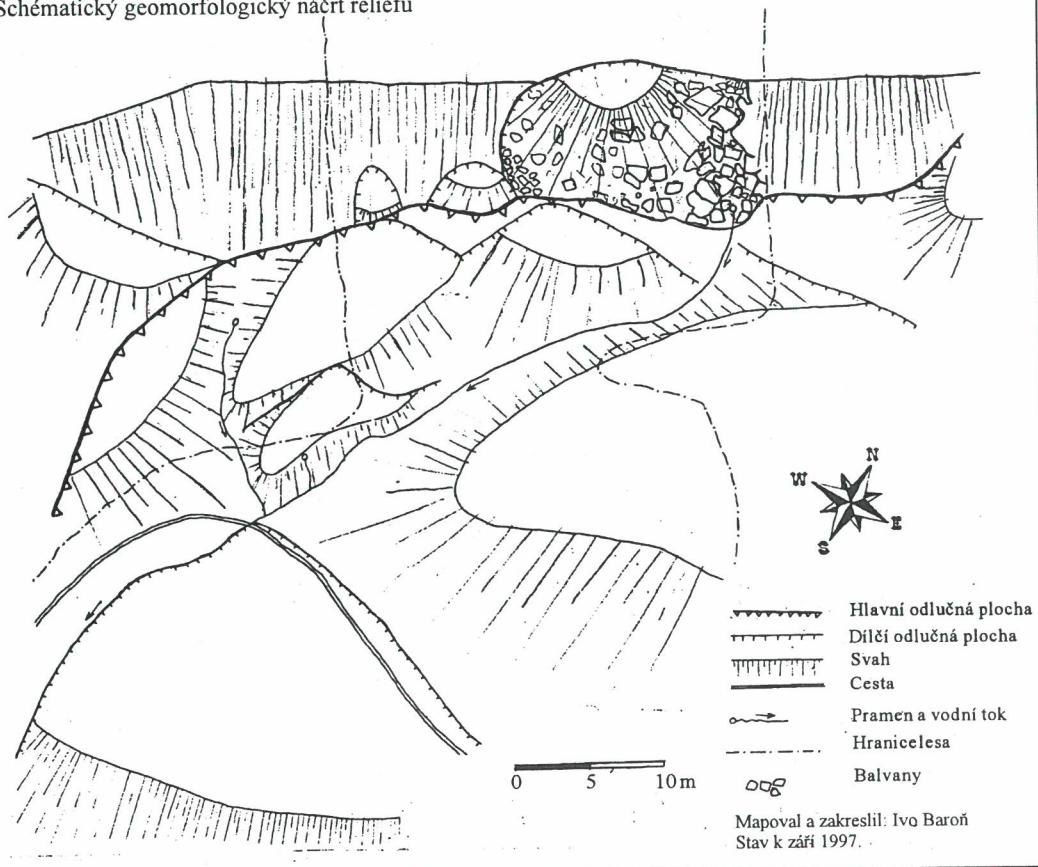
CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH JESKYNÍ

1. Jeskyně Studánka

Jeskyně studánka je nejníže položenou jeskyní o celkové délce 5,5 m. Suťová jeskyně celkově velmi těžce přístupná pro své velmi těsné rozměry. Na vertikální vstup o rozměrech 1,1 x 0,6 m s hloubkou 0,9 m nava-

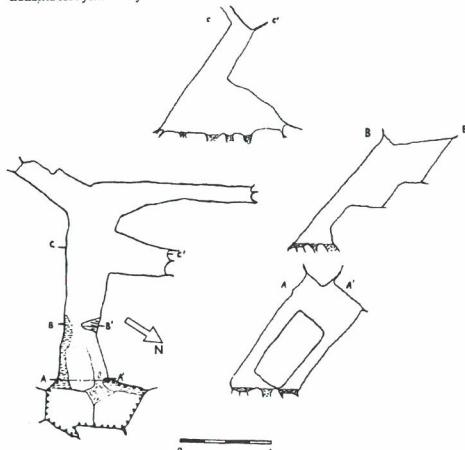
KOBYLSKÉ ĎŮRY

Schématický geomorfologický náčrt reliéfu

JESKYNĚ STUDÁNKA

Lokalita Kobylské ďury

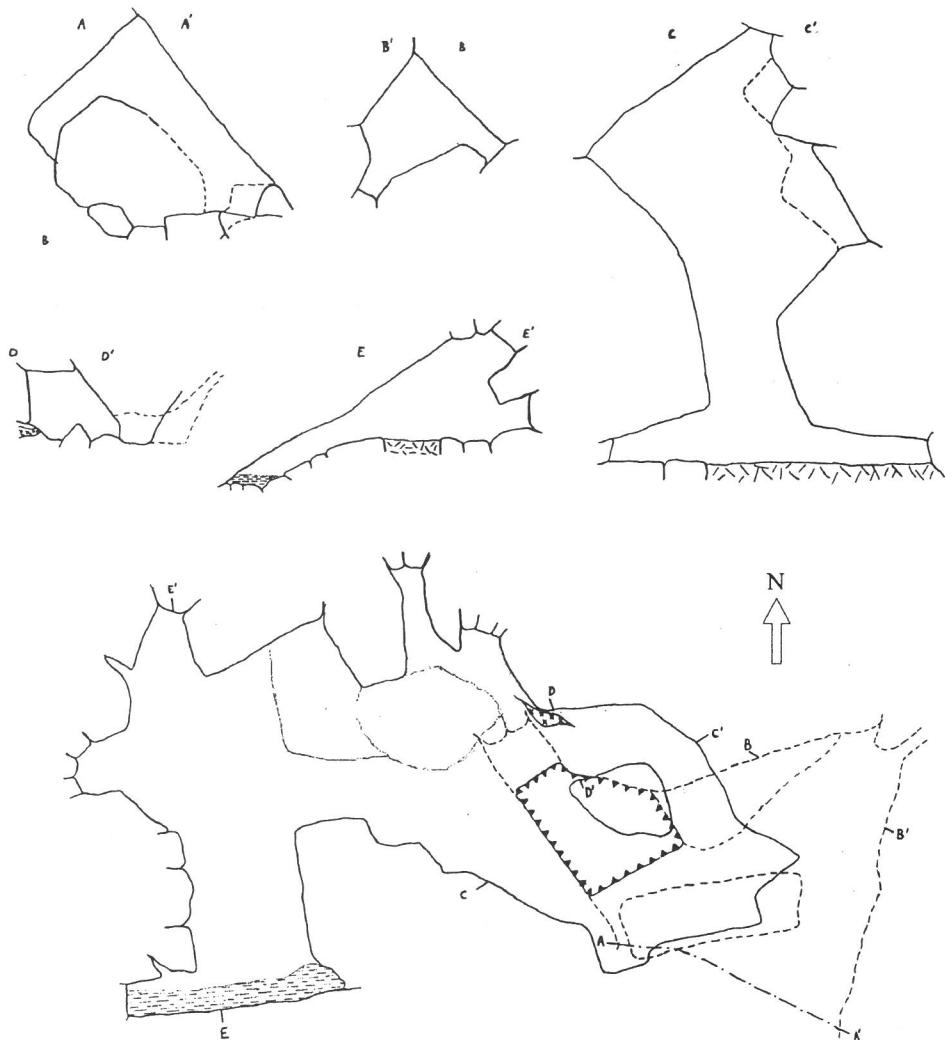
uje dutina se šikmo ukloněnými stěnami o délce asi 3 m a šířce od 0,4 do 0,6 metru. Po mírném zalomení ještě pokračuje asi 1,6 metru doprava, kde končí závalem. Průleznost jeskyně navíc ztěžuje řada zavalených balvanů, zřícených mezi lety 1995 a 1997. Dno tvoří převážně ostrohranná suť s velmi malým množstvím organických zbytků, pravidelně vyplavovaných z jeskyně vodou. Uvnitř jeskyně se poblíž vstupu nachází 2 nevelká a mělká jezírka, z nichž asi po 3 metrech pod jeskyní vyvěrá potok Bílá hlína. Mikroklimaticky je jeskyně výrazně dynamická.

2. Jeskyně Pokladnice

Nejdelší jeskyně na lokalitě Kobylská dosahuje celkové délky asi 13 metrů a má opět suťový charakter. Na trojúhelníkový vstup o základně 2,5 m a výšce 1,7 m navazuje svrchní patro jeskyně. Doprava za vchodem vybíhá prostor 2,5 m dlouhý a postupně se zužující od šířky 1,5 m až do úplného uzavření. Dno je zde tvořeno zaklíněnými balvany.

JESKYNĚ POKLADNICE

Lokalita Kobylské důry

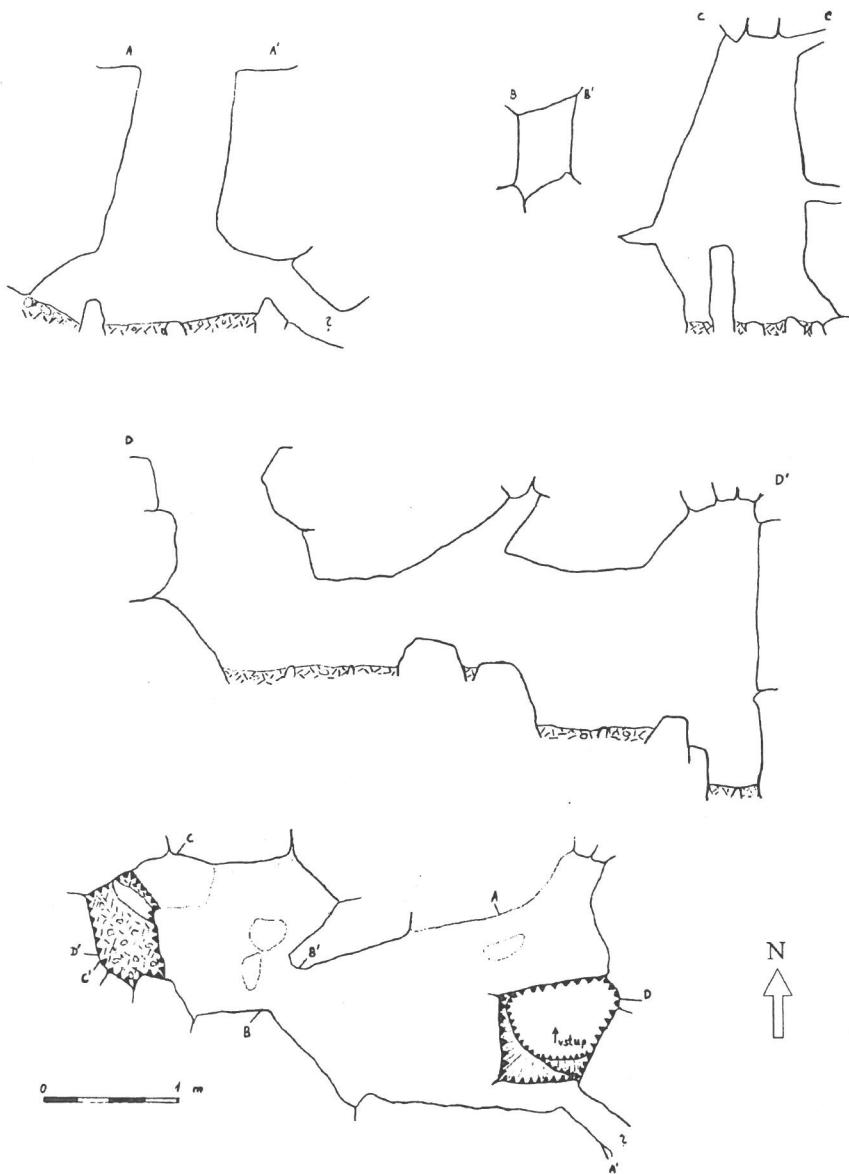

Mapovali : Jan Plšek, Ivo Baroň
Zakreslil: Ivo Baroň
Stav k září 1997.

0 1 m

JESKYNĚ V KAPRADÍ

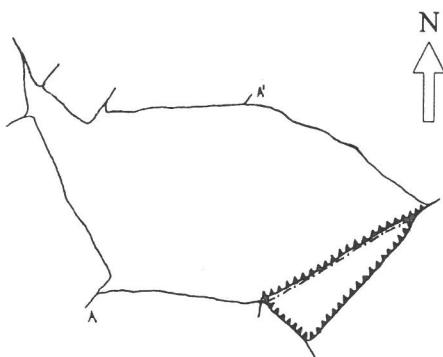
Lokalita Kobylské důry

Mapoval a zakreslil : Ivo Baroň
Stav k září 1997.

JESKYNĚ HNÍZDO

Lokalita Kobylské d'úry

Mapoval a zakreslil : Ivo Baroň
Stav k září 1997.

Doleva za vstupem pokračuje jeskyně 2 m hlubokým vertikálním stupněm do nižšího patra. Šířka prostoru v tomto vertikálním stupni je asi 0,5 m a u dna pak 2,4 metru. Další pokračování jeskyně následuje doleva po překonání průlezu s velmi nízkým profilem (0,2 m). Jedná se o chodbu o délce asi 3,5 m výše 0,9 m a šířce 1 - 1,2 m. Na konci této nízké chodby pokračuje jeskyně do nejzazších částí dutinou dlouhou 2 m, která se svažuje až k nevelkému jezírku, jež napájí potok Bílou hlínu.

Dno spodního patra je tvořeno v blízkosti vchodu ostrohrannou sutí a hlínou s vysokým podílem organického detritu, v zadních partiích pak spíše ostrohrannou sutí a splavenými hlínami.

V místech charakterizovaných řezem E - E' se nachází křemenná žila kosočtvercového tvaru o délce 80 cm a maximální mocnosti 0,14 m. Typem mikroklimatu se jeskyně Pokladnice s největší pravděpodobností řadí mezi jeskyně dynamické, ačkoliv na lokalitě Kobylské d'úry je patrně nejstatičtější.

3. Jeskyně v kapradí

Vertikální vstup o hloubce 2 m a rozměrech 0,8x0,7 m se nachází na malé plošině nad jeskyní Pokladnice. Jeskyně se skládá ze dvou větších prostor. Prostora blíže vchodu je dlouhá 3,0 m a široká 1,5 m a od zadní prostory je oddělena průlezem o rozměrech 0,5x0,4 m

(v řezu B-B') Zadní prostora je menší (1,4 m x 1,5 m) v závěru se stupněm 0,5 m hlubokým. Prostora při vchodu zřejmě neprůlezně komunikuje s jeskyní Pokladnice. Dno tvoří opět ostrohranná sut' a hlíny s větším podílem organické hmoty. Mikroklimaticky dynamická jeskyně, celková délka je 7 m.

4. Jeskyně Hnízdo.

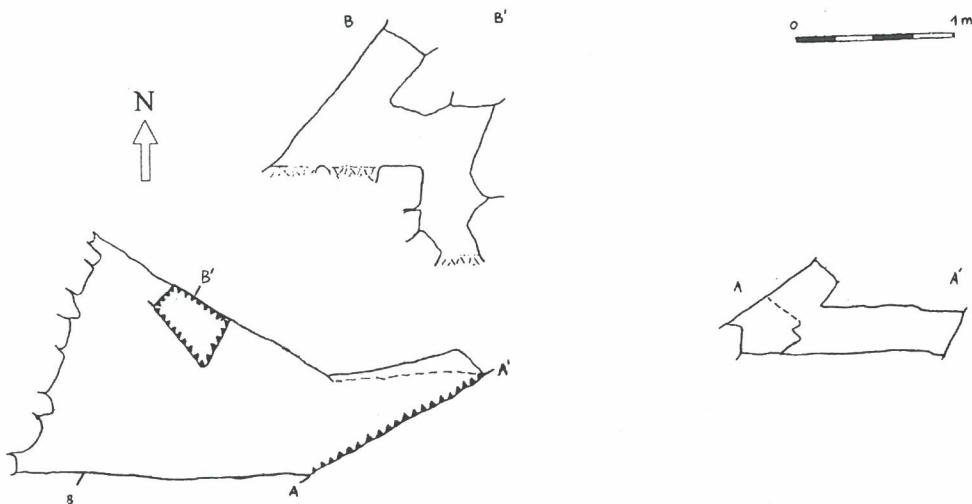
Nevelká asi 3 m dlouhá jeskyně ve svrchní části sut'ového svahu hlavní odlučné hrany, ve východní části dílčího sesuvu, jenž postihl tuto odlučnou hranu. Na vertikální vstup o hloubce 1 m o rozmezích 0,4 x 1 m navazuje jediná 2,5 m dlouhá a 1 m široká prostory. Dno tvoří ostrohranná sut' a balvany, jeskyně je výrazně mikroklimaticky dynamická.

5. Jeskyně Javorová

Jeskyně vznikla odsedáním bloků pískovce v čele dílčího sesuvu (ve středu jeho svrchní části). Jako jedinou ji lze klasifikovat jako jeskyni rozsedlinovou. Za vstupem o rozmezích 1,3 m x 0,6 m (místo 0,3 m) a za stupněm, 6 m pokračuje jeskyně jedinou prostorem o délce asi 3,3 m. Ve střední části při pravém okraji se nachází 0,6 m hluboká sníženina. Mírně se svažující dno tvoří sut', hlína a organický detrit. Tato jeskyně o celkové délce 4 m je mikroklimaticky dynamická.

JESKYNĚ JAVOROVÁ

Lokalita Kobylské důry

Mapoval a zakreslil : Ivo Baroň
Stav k září 1997.

Závěr

Jeskyně zvané Kobylské důry nad obcí Karolinkou údajně dříve představovaly rozsáhlý a spletitý podzemní systém, přístupný ještě v 80. letech minulého století. Dnes z tohoto systému zbylo jen 5 suťových jeskyní o celkové délce asi 30 m. Výzkumy však ukažují, že celý systém, ačkoliv byl dříve jakkoliv spletitý, mohl být vázán jen na lokální sesuv postihující skalní horniny hlavně odlučné plochy a tudíž zmínky o chodbách vedoucích až na Radhošť se jeví jako zcela mylné. Přesto jsou Kobylské důry významné, jak způsobem svého vzniku, ojedinělého v celých moravských flyšových Karpatech, tak i přítomnosti stálých podzemních jezírek. Celá lokalita proto zasluluje pozornost nejen speleologů, geologů či geomorfologů, ale i ochranářů, aby jí byl přidělen příslušný statut ochrany.

Literatura:

Demek, J. a kol. (1987): Zeměpisný lexikon ČSR, Hory a nížiny. Academia Praha, 584 s.

Hromas, J., Weigel, J. (1988): Základy speleologického mapování. Knihovna ČSS, sv. 98. Praha.

Kirchner, K. (1994): Pseudokrasové tvary ve vsetínských vrších. V. Miedzynarodowe sympozjum pseudokrasowe. Szczyrk - Polska, 41 s.

Kirchner, K. (1995): Geologické a geomorfologické hodnocení lokality Kobylská ve Vsetínských vrších.

(Inventarizační zpráva pro RŽP Okresního úřadu Vsetín). Brno, 7 s. + přílohy.

Kolektiv (1927): Vsacko. Klub čs. turistů na Vsetíně. Vsetín.

Kolektiv (1990): Příručka mapování pseudokrasu. Knihovna ČSS, sv. 20. Praha, 83 s.

Pesl, V. (1991): Geologická mapa ČR 1:50000, list 25-23 Rožnov pod Radhoštěm. ČGU Praha.

Wagner J. a kol. (1990): Jeskyně Moravskoslezských Beskyd a okolí. Knihovna ČSS, sv. 18 Praha, 130 s.

Pohled na trojúhelníkovitý vchod do největší jeskyně Pokladnice na lokalitě Kobylská.

Foto I. Baroň

Pastvina Losový na Huslenkách

Foto J. Pavelka

VÝSLEDKY PRŮZKUMU SARANČÍ (*CAELIFERA*) A KOBYLEK (*ENSIFERA*) NĚKOLIKA LOKALIT OKRESU VSETÍN

JAROSLAV HOLUŠA Jr.

**The results of the research of grasshoppers
(Caelifera) and crickets (Ensifera) in several
localities of Vsetín district.**

Abstract. 25 species of grasshoppers and crickets in four localities of district of Vsetín town were found.

Úvod

O výskytu rovnokřídlého hmyzu na území okresu Vsetín neexistovaly doposud prakticky žádné údaje. Görtler (1946) sice uveřejnil nálezy tří vzácných druhů orthopter z Velkého Javorníka, ale protože se nejednalo o vlastní sběry tohoto autora, je možné, že nesprávně

přiřadil lokalitu k Velkému Javorníku, zatímco se jednalo o obec Javorník v Bílých Karpatech. Dva z těchto druhů byly později v Bílých Karpatech zjištěny (Čejchan 1986). V roce 1995 jsem provedl celosezónní průzkum orthopter údolí potoka Dinotice (k.ú. Halenkov) (Holuša in press), který je první ucelenější prací orthopter z okresu Vsetín (i když pouze z ploše méně rozsáhlého území). V této práci je šířejí diskutován výskyt několika druhů, které jsou považovány za vzácné nebo ohrožené na území České republiky. V roce 1996 jsem provedl krátkodobé orientační průzkumy na několika dalších krajinně významných místech okresu Vsetín. Protože byly zjištěny další druhy, které se nevyskytovaly v Dinoticích, uvádím v tomto příspěvku přehled zjištěných druhů. I když seznamy druhů nemohou být vzhledem k charakteru průzkumu úplné, rozšiřují naše znalosti o výskytu orthopter na Vsetínsku.

Metodika

Průzkum byl proveden na těchto lokalitách:

- 1) Losový (faunistický čtverec 6674) - 500-600 m n.m., suché, místa spoře porostlé pastviny na jihozápadní až jižní expozici severovýchodně od vesnice Huslenky kolem horní části potoka Losový. Západní polovina

je pravidelně vypásána hovězím dobytkem. Lokalita je obklopena dalšími travními nebo lesními porosty. Po ploše je rozptýleno několik solitérů lip (*Tilia sp.*) a jalovců (*Juniperus communis L.*). Od severu se objevuje husté zmlazení habru (*Carpinus betulus Z.*). Lokalita byla navštívěna v těchto dnech: 18.6.1996, 3.9.1996, 10.9.1996

2) Zděchov (6774) - 660-720 m n.m., zpustlý nekosený pasienok s dominatním bojínkem (*Phleum sp.*) a třezaalkou (*Hypericum sp.*), s mnoha jalovci a několika solitéry smrku (*Picea abies (L.)*) jižně od vesnice Zděchov na severní expozici pod hřebenem, východně vedle vrcholu Radošov (756.6 m n.v.). Jedná se o pestrou mozaiku sušších a chudších míst a vlhkých (mnoho pramenišť) míst s postupnými přechody. Lokalita je obklopena převážně smrkovými porosty. Lokalita byla navštívěna v těchto dnech: 18.6.1996, 3.9.1996.

3) Študlov (6874) - cca 600 m n.v., stanoviště je zarůstající jabloňový sad jihozápadně od vesnice Študlov na místě zvaném Hrádek. Lokalita je jen částečně kosena a vypásána. Místy má charakter xerotermního trávníku. V severovýchodním rohu na okraji lokality spoře porostlé místo nepatrných rozměrů s vřesem (*Calluna vulgaris (L.)*).

Lokalita byla navštívěna v těchto dnech: 16.7.1996, 10.9.1996.

4) Přírodní památka Ježůvka (6674) - cca 500 m n.v., louka na jižní expozici, malých rozměrů. Na severní straně sousedí s dalšími loukami, od kterých je oddělena ostrou terénní hranou a malým rašelinistěm, jinak je obklopena lesními porosty. Lokalita je pravidelně kosená, od západu zarůstá náletem dřevin, okraj lesa hlinitý, spoře porostlý.

Druhy byly smýkány a okulárně sledovány po celé ploše, početnost výskytu je hodnocena následující pětičlennou stupnicí:

velmi hojný - po celé ploše velmi početně se vyskytující druh

hojný - na celé ploše méně početný druh nebo na části plochy velmi početný druh

střední výskyt - na celé ploše avšak řidce se vyskytující druh nebo na části plochy velmi početný druh

vzácný - pozorováno jen několik kusů

ojedinělý - pozorován jeden nebo dva kusy

Nomenklatura je uvedena a druhy jsou řazeny podle Mařana & Čejchana (1977). Přehled zjištěných druhů s jejich charakteristikami podle tolerance k vlhkosti (podle různých autorů) a stupněm početnosti výskytu jsou uvedeny v tab. 1. Determinaci provedl autor, dokladové exempláře jsou uloženy ve sbírce autora.

Jalovcový pasínek ve Zděchově „Na Matúškách“

Foto J. Pavelka

Tab. 1. Přehled zjištěných druhů.

Tab. 1. The survey of founding species.

Druh (species)	ekol. nároky	Losový (6674)	Zděchov (6774)	Študlov (6874)	Ježůvka (6674)
<i>Leptophyes albovittata</i> (Kollar, 1838)	X - M	stř.	stř.	vz.	vz.
<i>Isophya</i> sp. ^{x)}	M	stř.	oj.	oj.	
<i>Meconema thalassinum</i> (De Geer, 1771)	M	oj.			
<i>Tettigonia cantans</i> (Fuessly, 1775)	M - H	stř.	stř.	v.hoj.	hoj.
<i>Pholidoptera griseoaptera</i> (De Geer, 1773)	X - mH	stř.	stř.	stř.	hoj.
<i>Metrioptera bicolor</i> (Philippi, 1830)	X		vz.		
<i>Metrioptera brachyptera</i> (Linnaeus, 1761)	M				stř.
<i>Metrioptera roeselii</i> (Hagenbach, 1822)	M	hoj.	v. hoj.	stř.	v. hoj.
<i>Decticus v. verrucivorus</i> (Linnaeus, 1758)	X	stř.			
<i>Gryllus campestris</i> Linnaeus, 1758	X	vz.			
<i>Tetrix tenuicornis</i> Sahlberg, 1893	X - H	stř.			vz.
<i>Tetrix undulata</i> (Sowerby, 1806)	M - H				oj.
<i>Psophus stridulus</i> (Linnaeus, 1758)	X	d.hoj.		stř.	
<i>Chrysocraon d. dispar</i> (Germar, 1835)	H		stř.		oj.
<i>Euthystira b. brachyptera</i> (Ocskay, 1826)	X - M	stř.	v. hoj.	v.hoj.	v.hoj.
<i>Stenobothrus lineatus</i> (Panzer, 1796)	X	vz.	oj.	vz.	
<i>Omocestus viridulus</i> (Linnaeus, 1758)	M	oj.	vz.		
<i>Chorthippus a. albomarginatus</i> (De Geer, 1773)	X - H			vz.	
<i>Chorthippus a. apricarius</i> (Linnaeus, 1708)	X - M	hoj.	stř.	stř.	stř.
<i>Chorthippus b. biguttulus</i> (Linnaeus, 1758)	X - M	v.hoj.		hoj.	hoj.
<i>Chorthippus d. dorsatus</i> (Zetterstedt, 1821)	X - H	hoj.		hoj.	oj.
<i>Chorthippus l. longicornis</i> (Latreille, 1804)	X - mH	v.hoj.	v.hoj.	hoj.	oj.
<i>Chorthippus montanus</i> (Charpentier, 1825)	M - H	oj.		stř.	
<i>Chorthippus vagans</i> (Eversmann, 1848)	X			oj.	oj.
<i>Gomphocerippus rufus</i> (Linnaeus, 1758)	X - M	stř.		stř.	

X - xerofilní, M - mezofilní, mH - mezohydrofilní, H - hydrofilní

v.hoj. - velmi hojný, hoj. - hojný, stř. - střední výskyt, vz. - vzácný, oj. - ojedinělý

x) U kobylek rodu *Isophya* je uveden obecně jen rod, protože taxonomie tohoto rodu je doposud nejasná. Kobylky tohoto rodu se většinou vyskytují řidce. 18.6.1996 v okolí lokality Zděchov bylo pozorováno vyskytovalo velké množství jedinců těchto kobylek.

Výsledky a diskuse

Celkem bylo na všech čtyřech lokalitách zjištěno 25 druhů kobylek a sarančí (Tab.1). Byly nalezeny tyto další druhy, které nebyly zjištěny v Dinoticích: *Tettigonia viridissima*, *Metrioptera brachyptera*, *Tetrix undulata*, *Chrysocraon d. dispar*. Naopak nebyly nalezeny tyto druhy vyskytující se v Dinoticích nebo v jejich okolí: *Barbitistes constrictus* Brunner von Wattenwyl, 1878 (stromový druh žijící na jehličnanech), *Gryllotalpa gryllotalpa* (Linnaeus, 1758), *Tetrix bipunctata* (Linnaeus 1758).

Většina zjištěných druhů je obecně hojně rozšířena v celé České republice. Stejně jako v Dinoticích i na dalších lokalitách byly nalezeny druhy považované na území České republiky za vzácné (*Metrioptera bicolor*, *Chorthippus vagans*) nebo druhy, které v posledních letech mizí z lokalit, kde se běžně vyskytovaly (*Decticus verrucivorus verrucivorus*, *Gryllus campestris*, *Psophus stridulus*).

Na lokalitě Losový bylo zjištěno celkem 17 samců cvrčka polního (*Gryllus campestris*). Většina, tj. 15 ks, měla nory umístěné v jižním cípu lokality na travnatém

svalu s jihozápadní expozicí. Na Vsetínsku se vyskytuje na více lokalitách (J. Pavelka, ústní sdělení). Evidence dalších zjištěných lokalit s výskytem saranče vrzavé (*Psophus stridulus*) je důležitá, protože se jedná o druh, který v posledních letech mizí z oblastí, kde se dříve vyskytoval v silnějších populacích (Čejchan 1992). Na Valašsku je situace s výskytem tohoto druhu lepší, avšak i zde je tato saranče nacházena lokálně na doposud vyhovujících stanovištích, tj. krátkostebelných sporých pastvinách. Na lokalitě Losový a Študlov je nezbytné pro zachování saranče vrzavé pokračovat ve vypásání alespoň části lokalit.

Podle Čejchana (1992) je *Decticus v. verucivorus* na celém území Čech na ústupu. Na Valašsku je však doposud rozšířen na mnoha lokalitách a není bezprostředně ohrožen.

Druhy *Metrioptera bicolor* a *Chorthippus vagans* v poslední době zvětšují svůj areál (Chládek 1987, Holuša nepubl.) a budou jistě nalezeny i na dalších místech na Valašsku. Druh *Chorthippus vagans* byl zjištěn jen ojediněle, protože žije na hlinitých, spoře porostlých okrajích lesa, které nejsou častým biotopem na zkoumaných plochách.

Literatura

- ČEJCHAN A., 1986: K poznání orthopteroidního hmyzu (s.l.) Bílých Karpat II. (Grylloptera, Orthoptera, Dermaptera, Dictyoptera: Blattoptera). Čas. Nář. Muz., Přír. Vědy, 42: 141-148.
 ČEJCHAN A., 1992: Poznámky o rozšíření orthopteroidního hmyzu v CHKO Jizerské hory (Grylloptera, Orthoptera, Dermaptera, Dictyoptera: Blattoptera). Sbor. Sev.-čes. Mus., Přír. Vědy, 18: 73-82.

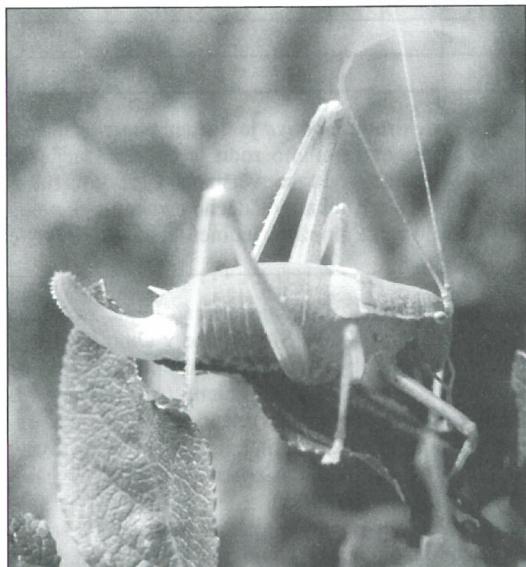
GÖRTLER A., 1946: Tři nové kobylky pro Moravu (Orthoptera). Acta Soc. Ent. Čechoslov., 41: 129-130.
 HOLUŠA J., (in press): Druhové spektrum kobylek (Ensifera) a sarančí (Caelifera) údolí potoka Dinotice (Vsetínské vrchy). Klapalekiana.

CHLÁDEK F., 1987: K současnemu stavu rozšíření kobylky Metrioptera bicolor (Phil.) na Třebíčsku a v ČSSR. Sborn. Přírodov. Klubu Západ. mor. Muz. Třebíč, 15: 17-20.

MAŘAN J. & ČEJCHAN A., 1977: Blattoptera - Mantopera - Dermaptera - Orthoptera. Acta Entomol. Mus. Nat. Pragae, Suppl. 4: 35-40.

Summary

In 1996 I carried out the orientation research of grasshoppers and crickets in four localities of Vsetín district (eastern Moravia). I found 25 species of orthoptera (Tab. 1). The most of them are common species in the whole area of the Czech Republic. I found two species which are considered rare in the Czech Republic (Metrioptera bicolor and Chorthippus vagans) but I suppose that they live in many others localities in this district too. The species Decticus v. verucivorus, Psophus stridulus and Gryllus campestris are endangered by the changes of environmental conditions in the Czech Republic. These species are sometimes locally abundant in suitable habitats in Vsetín district. In the localities Losový and Študlov it is necessary to work up the suitable management to conserve these endangered species.

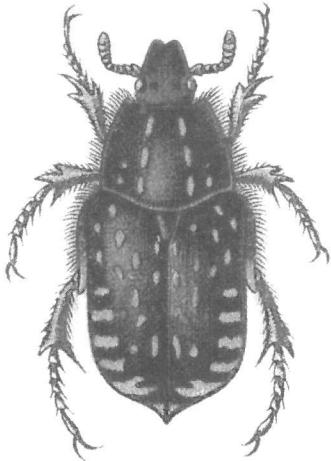
Kobylka „horská“ (Isophya sp.)

Foto K. Pavelka

Kobylka hnědá (Decticus v. verrucivorus)

Foto K. Pavelka

Zlatohlávek *Oxythyrea funesta* (ex Klapálek)

VÝSKYT ZLATOHLÁVKA *Oxythyrea funesta* (COLEOPTERA, CETONIIDAE) V ŠIRŠÍ OBLASTI BESKYD (ZÁPADNÍ KARPATY)

JIŘÍ ŠUHAJ, JIŘÍ HUDEČEK

Zlatohlávek *Oxythyrea funesta* (Poda, 1761) je jedním z devíti druhů podčeledi Cetoniinae (Gmelin, 1790), vyskytujících se na území České republiky (Král 1993). Ve srovnání s ostatními příbuznými druhy je protáhlý a málo klenutý. Zbarvení má černé s bílými sekretosními skvrnami. Tělo je porostlé řídkými, ale dlouhými chloupy. Krovky mají pět podélných rýh (obr. 1). Délka dospělého brouka je 8 - 12 mm. Vývoj probíhá v půdě a larvy se živí odumírajícími kořínky nejrůznějších rostlin. Dospělce můžeme nalézt od dubna do srpna na květech, kde za slunečných dnů sají nektar (Pradák a Hrabák 1982).

Žije v jižní a střední Evropě, severní Africe, Malé Asii a na Kavkaze. Na východ zasahuje jeho areál rozšíření až do střední Asie (Sabatinelli 1981, Nikolajev 1987). Balthasar (1956) uvedl, že ve střední Evropě vyhledává výhradně teplá stanoviště. V České republice je rozšířen od planárního do submontánního výškového stupně. Na Moravě a ve Slezsku byl nalezen na 38 lokalitách (Šuhaj et al. 1996). Vyskytuje se také v jižních a východních Čechách (Kletečka 1993, Machytka 1993). Uvedený druh zlatohlávka byl v roce 1992

vyhlášen chráněným živočichem v kategorii ohrožených druhů (vyhláška MŽP ČR č. 395/1992 Sb.).

Zlatohlávek *Oxythyrea funesta* je přizpůsobivý druh, který se vyskytuje i v okrajových čtvrtích Ostravy. Pronikl i na průmyslem zdevastované plochy se synantropní květenou. Jeho larvy nejsou příliš vybírávě při volbě substrátu. Například I. Jeniš (pers. comm., 1996) nalezl počátkem dubna 1978 spoustu dospělců i larev v proleželé chlévské mrvě západně od Královského Chlumce na východním Slovensku. Podle P. Lauterera (pers. comm., 1996) byl tento druh za časů jeho prastrýce A. Fleischera na Moravě poměrně hojný, později jeho počty silně poklesly. Tepřve v 90. letech tohoto století byl zaznamenán opětovný nárůst počtu lokalit a zvyšování denzity (Vitner a Král 1993, Vláčil 1995, Juřena 1996).

První nálezy v širší oblasti Beskyd uskutečnil v letech 1932 až 1937 J. Kozel v Morávce. Dokladové kusy z té doby jsou uloženy ve sbírkách Slezského zemského muzea v Opavě. V posledních letech byl nalezen na dalších čtyřech lokalitách (Šuhaj et al. 1996). V našem příspěvku doplňujeme dosud známé lokality o další, dosud nepublikované nálezy. Charakteristika sledovaného území je podána v knize Demka a Nováka (1992).

Přehled lokalit v širší oblasti Beskyd

1. Trojanovice (čtverec 6475), okr. Nový Jičín, východní svah Kyčery, 710 m n.m., 24.8.1996, 1 ex. v květu bodláku (*Carduus sp.*), leg. et det. J. Šuhaj.
2. Ostravice (čtverec 6476), okr. Frýdek-Místek, (Šuhaj et al. 1996)
3. Malenovice (čtverec 6476), okr. Frýdek-Místek, 600 m n.m., (Šuhaj et al. 1996)
4. Morávka (čtverec 6477), okr. Frýdek-Místek, Slavič a Velký Lipový, (Šuhaj et al 1996)
5. Dolní Lomná (čtverec 6478), okr. Frýdek-Místek, Uplaz, severní svah pod vrcholem, 930 m n.m., 3.7.1993, 1 ex., leg. et det. L. Čížek (pers. comm.)
6. Mosty u Jablunkova (čtverec 6478), okr. Frýdek-Místek, Skalka, jihovýchodní svah, 700 m n.m., 2 ex. v květu kopretiny (*Chrysanthemum sp.*), leg. et det. J. Šuhaj
7. Rožnov pod Radhoštěm (čtverec 6574), okr. Vsetín, Bačův vrch, 670 m n.m. (Šuhaj et al. 1996)
8. Rožnov pod Radhoštěm (čtverec 6575), okr. Vsetín, Myši hora, JV svah, 510 - 570 m n.m., 24.8.1996, 1 ex. v květu pcháče bělochlavého (*Cirsium eriophorum*), leg. et det. J. Šuhaj
9. Huslenky (čtverec 6674), okr. Vsetín, 14.7.1996, 1 ex. leg. et det. J. Ševčík (pers. comm.)

V současné době je známo v širší oblasti Beskyd 9 lokalit, které jsou umístěny v 7 čtvercích síťového mapování. Z orografického hlediska spadají všechny uvedené nálezy do provincie Západní Karpaty. Zařazení lokalit do geomorfologických celků je následující: Podbeskydská pahorkatina - lokalita č. 1 (11,1%); Hostýnsko-vsetínská hornatina - lokalita č. 9 (11,1%) a Moravskoslezské Beskydy - lokality č. 2 - 8 (77,8%). V depozitáři Slezského zemského muzea v Opavě jsme nalezli také doklad s lokalitou Žilina (čtvrtce 6778), což je zatím nejblížší nález na slovenském území (obr.2).

Zlatohlávek *Oxythyrea funesta* proniká do vyšších poloh v lesnatých oblastech podél lesních cest, průseků a pasek. Vertikální zonace nálezů s přesně určenou nadmořskou výškou je v rozmezí 510 až 930 m n.m.. Většina lokalit se nalézá v submontánním výškovém stupni s rozmezím 501 - 800 m n.m.. Lokalita v Dolní Lomné již zasahuje do montánního výškového stupně s rozmezím 801 - 1100 m n.m. a svou hodnotou 930 m n.m. představuje zatím nejvýše položený nález na území České republiky. Na Slovensku byl tento druh nalezen i ve Vysokých Tatrách v nadm. výšce 1355 m (Šuhaj et al. 1996).

Podle našich předpokladů bude zlatohlávek *Oxythyrea funesta* nalezen v širší oblasti Beskyd v příštích letech i na dalších lokalitách. Cílem našich snah v budoucnu je zpracování podrobného přehledu rozšíření tohoto druhu v celé České republice, a proto budeme vděčni za všechny údaje o výskytu. Pro stanovení denzity a sledování prosperity jednotlivých populací jsou cenné i všechny další nálezy na již dříve publikovaných lokalitách.

Na závěr děkujeme za poskytnuté informace L. Čížkovi (Brno), I. Jenišovi (Náklo), RNDr. P. Lautererovi (Moravské zemské muzeum Brno) a Mgr. J. Ševčíkovi (Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci). Za zpřístupnění muzejních sbírek jsme zavázáni RNDr. J. Roháčkovi, CSc. (Slezské zemské muzeum Opava).

Literatura

- Balthasar V., 1956: Brouci listorozí - Lamellicornia I. Scarabaeidae pleurosticti. Fauna ČSR 8. NČSAV, Praha, 287 pp.
 Demek J., Novák J. et coll., 1992: Vlastivěda moravská, země a lid. Nová řada, sv. 1. Neživá příroda. Muzej. a vlastivěd. společ., Brno, 244 pp.
 Juřena D., 1996: Příspěvek k faunistice listorohých brouků (Coleoptera, Scarabaeidae) Čech, Moravy a Slovenska. Klapalekiana, 32: 27-32
 Kletečka Z., 1993: K rozšíření *Oxythyrea funesta* (Poda) (Coleoptera, Cetoniidae) v jižních Čechách. Sbor. Jihočes. Muz. Čes. Budějovice. Přír. vědy, 33: 45 - 46

- Král D., 1989: Seznam československých listorohých brouků (Coleoptera, Scarabaeoidea). Stud. Okres. Muz. Praha - vých., (9)1987: 15 - 30
 Machytka M., 1993: Poznámka redakce k článku R. Šiguta: Nález *Oxythyrea funesta*. Ent. Zprav. Selene, 2 (prosinec): 2
 Nikolajev G. V., 1987: Plastinčatousije žuků (Coleoptera, Scarabaeoidea) Kazachstana i Srednej Azii. Nauka, Alma-Ata, 232 pp.
 Pradáč J., Hrabák R., 1982: Brouci a motýli ve fotografii. SZN, Praha, 328 pp.
 Sabatinelli G., 1981: Le *Oxythyrea* Mols. del Mediteraneo. Studi morfologici sistematici (Coleoptera, Scarabaeoidea). Fragn. Ent., 16: 45-60
 Šuhaj J., Hudeček J., Stolarczyk J., 1996: Výskyt *Oxythyrea funesta* (Poda, 1761) na Moravě a ve Slezsku (Coleoptera, Cetoniidae). Čas. Slez. Muz. Opava (A). 45: 69-77
 Vitner J., Král D., 1993: Faunistické síťové mapování listorohých brouků (Coleoptera, Scarabaeoidea) Čech, Moravy a Slovenska - výběr výsledků získaných v letech 1991 - 1993. Klapalekiana, 29: 153-162
 Vláčil V., 1995: Příspěvek k faunistice zlatohlávky *Oxythyrea funesta* (Coleoptera, Scarabaeoidea). Klapalekiana, 31: 63-64

Zlatohlávek *Oxythyrea funesta* proniká odlesněnými enklávami do vyšších poloh – Huslenky, Uherská

Foto J. Pavelka

Třepenité růžové květy kohoutku lučního (*Lychnis floss cuculi* L.) zkrášlují vlhké louky.

Foto K. Pavelka

CO ROSTE NA OPUŠTĚNÉ BAŤOVĚ TRATI V POZDĚCHOVĚ

DRAHOMÍRA KYSLINGROVÁ

Stavba Baťovy trati Vizovice - Horní Lideč byla zahájena v létě roku 1934. Za války v roce 1941 byly práce z příkazu německých okupačních orgánů zastaveny. Brzy po osvobození byly stavební práce obnoveny, ale již v roce 1951 se začalo s likvidací, která se vlekla až do roku 1955. Železniční těleso zůstalo v různých stupních rozpracovanosti. Jednotlivé úseky byly později předány obcím k místnímu využití. Na katastru obce Pozděchov je trasa vedena od Pozděchova směrem západním k Bratřejovu rovnoběžně s potokem Bratřejovka. Ze severu i z jihu je obklopena smíšenými lesy.

Vlastní železniční těleso slouží jako polní cesta do okolních lesů a luk, je občas pojížděno traktory, proto se na něm nedrží nálet stromů a křovin, které se rozrůstají po okrajích náspů a na mírnějších svazích úvozů. Jsou zde už zastoupeny všechny lesní stromy jako bříza bělokorá (*Betula pendula* Roth.), habr obecný (*Carpinus betulus* L.), buk lesní (*Fagus sylvatica* L.), smrk obecný (*Picea abies* (L.) Karst.), borovi-

ce lesní (*Pinus sylvestris* L.), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior* L.), všechny druhy javorů - mléč, klen i babyka (*Acer platanoides* L., *A. pseudoplatanus* L., *A. campestre* L.), dub letní i zimní (*Quercus robur* L., *Q. petraea* (Mattusch.) Lieblein), třešeň ptačí (*Cerasus avium* (L.) Moench.), na vlhčích místech topol osika (*Populus tremula* L.), vrba jíva (*Salix caprea* L.), vrba červenice (*Salix purpurea* L.), olše lepkavá (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.).

Z keřů zde rostou hloh jednoblizný i hloh obecný (*Crataegus monogyna* Jacq., *C. laevigata* (Poir.) DC.), líška obecná (*Corylus avellana* L.), svída krvavá (*Swida sanguinea* (L.) Opiz), krušina olšová (*Frangula alnus* Mill.), trnka obecná (*Prunus spinosa* L.), bez černý i hroznatý (*Sambucus nigra* L., *S. racemosa* L.), jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia* L. emend. Hedl.), růže šípková (*Rosa canina* L.), ostružník ježeník (*Rubus caesius* L.), ostružník křovitý (*Rubus fruticosus* Agg.), ostružník maliník (*Rubus idaeus* L.), kalina planá (*Viburnum opulus* L.), ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare* L.).

Bylinné patro tvoří rostliny luční a ruderální. Luční bylinky jsou seskupeny do společenstev podle stupně vlhkosti půdy. Společenstvo ovsíkových luk Arrhenatherion Koch 1926 je tu zastoupeno svými známými diagnostickými druhy jako na př. řebříček obecný (*Achillea millefolium* L.), ovsík vyvýšený (*Arrhenatherum elatius* (L.) Beauvois ex J. et C. Presl), zvonek rozkladitý (*Campanula patula* L.), kopretina bílá (*Leucanthemum vulgare* L.).

themum vulgare Lam.), bedník větší (*Pimpinella major* (L.)Huds.), koží brada východní (*Tragopogon orientalis* L.) a řada dalších.

Najdeme zde i prvky vlhčích luk na podmáčených stanovištích typu Alopecurion pratensis Passarge 1964 jako psárku luční (*Alopecurus pratensis* L.), kyseláč luční (*Acetosa pratensis* Mill.), kohoutek luční (*Lychnis flos-cuculi* L.), pryskyřník prudký i plazivý (*Ranunculus acris* L., *R. repens* L.), kostival lékařský (*Symphytum officinale* L.), smetánku lékařskou (*Taraxacum officinale* Weber in Wiggers) a pod.

Některá místa jsou tak mokrá, že tu nacházíme i rostliny charakteristické pro společenstvo svazu Calthion Txen 1937 em. Balátová-Tuláčková 1978. Jsou to blatoúč bahenní (*Caltha palustris* L.), dřehel lesní (*Angelica sylvestris* L.), pcháč potoční (*Cirsium rivulare* (Jacq.)All.), tužebník jilmový (*Filipendula ulmaria* (L.)Maxim.), pomněnka bahenní (*Myosotis palustris* (L.)Nath.) a další.

V části blízké hranici katastrů Pozděchov a Bratřejov přetrvávají i v nejparnějším létě velké louže, ve kterých roste žabník vodní (*Alisma plantago aquatica* L.), rostlina osidlující nejvlhčí místa údolních niv, vodní tůně a rybníky.

Na železničním tělese je hojně zastoupena i rumištní flóra. Samozřejmě zde roste kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica* L.) a z celé řady dalších jmenujme alespoň pcháč oset (*Cirsium arvense* (L.)Scop.), vlaštovičník větší (*Chelidonium majus* L.) nebo netýkavku malokvětu (*Impatiens parviflora* DC.).

V části blízké Pozděchovu je pro železniční těleso vytvoren hluboký zářez s prudkým vysokým svahem s jižní expozicí. Rostlinstvo jen zvolna osidluje obnázenou půdu, přes léto silně vysychající. Rostou zde roztroušeně borovice lesní (*Pinus silvestris* L.), zatím velmi nízké, růže šípková (*Rosa canina* L.), v nižší poloze ostružník křovitý (*Rubus fruticosus* Agg.) a hloh obecný (*Crataegus laevigata* (Poir.)DC.). Na jaře se na svahu žlutají polštáře mochny sedmilisté (*Potentilla heptaphylla* L.), v létě se červenají ostrůvky vrbky rozmarýnolisté (*Chamerion dodanei* (Vill.) Holub), rostliny osidlující skály a násypy. Uchytily se zde už nesouvislé skupinky rostlin křovinatých strání, ku příkladu třezalka tečková (*Hypericum perforatum* L.), dobromysl obecná (*Origanum vulgare* L.), šalvěj přeslenitá (*Salvia verticillata* L.), celík zlatobýl (*Solidago virgaurea* L.), oman hnidiák (*Inula conyza* DC.) a další. Také válečka prapořitá (*Brachypodium pinnatum* (L.)Beauv.), osidlující křovinaté stráně a železniční násypy, je už přítomna.

Nejcennějším úsekem Baťovy trati na pozděchovském katastru je úvoz mezi dvěma posledními pravobřežními přítoky potoka Bratřejovky, které trať podtekají propustěmi. Svahy úvozu i postranní části železničního tělesa jsou už zcela zarostlé lesními stromy (hlavně habr obecný, borovice lesní), keři a bylinami. Mezi téměř souvislými porosty válečky prapořité u paty sva-

hu nacházíme některé zajímavé rostliny, např. lechu černou (*Lathyrus niger* (L.)Bernh.), na zbytcích štěrků kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos* L.), bradáček vejčitý (*Listera ovata* (L.)R.Brown), vemeník dvoulístý (*Platanthera bifolia* (L.)L.C.Richard). Ve velkém množství - kolem 500 statných kvetoucích jedinců - se tu rozrostla okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia* (L.)Fritsch.), která se sem rozšířila ze smíšeného lesa nad úvozem, kde je doma asi od ne-paměti. V hojně míře jsou v tomto místě zastoupeny i prvky květnatých habřin jako například plnicník tmavý (*Pulmonaria obscura* Dumort.), prvosanka jarní (*Primula veris* L.), prýsec mandloňovitý a sladký (*Tithymalus amygdalooides* (L.)Gars.), *T. dulcis* (L.)Scop.) a další.

Po téměř 50 letech se opuštěné technické dílo stává místem, které by zaslouhovalo zákonné ochrany především pro mimořádně silnou populaci chráněné okrotice dlouholisté a rovněž chráněného vemeníku dvoulolistého a pro výskyt dalších ne zcela běžných rostlin, které zde našly vhodné podmínky k životu.

Literatura

Dostál J., 1989: Nová květena ČSSR. Academia Praha.
Hejník S., Slavík B., 1988: Květena ČSR. Academia Praha.

Moravec J., et coll., 1983: Rostlinná společenstva České republiky a jejich ohrožení. In: Sborník Severočeskou přírodou. OM Litoměřice.

Šustková M., 1986: Baťovská mládež na stavbě trati Vizovice-Horní Lideč v letech 1934 - 1948. In: Zprávy Oblastního muzea v Gottwaldově.

Vzácný druh orchideje, okrotice dlouholistá

Foto J. Pavelka

Přírodní rezervace „Galovské lúky“ na Huslenkách při pohledu od západu

Foto J. Pavelka

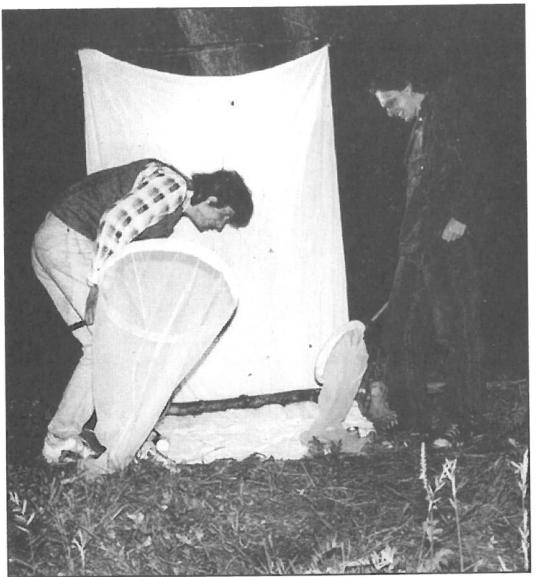
SOUČASNÝ STAV OCHRANY PŘÍRODY V OKRESE VSETÍN

JAN PAVELKA, MILAN ŠKROTT

Před rokem 1992 se u nás státní ochrana přírody několik desetiletí odvíjela od právní úpravy z roku 1956 (zákon č. 40/1956 Sb., o ochraně přírody). Již od 70. těch let bylo zřejmé, že tento právní stav nevyhovuje potřebám praxe. K zásadní právní změně však mohlo dojít teprve koncem roku 1989. Od roku 1990 se intenzivně připravoval od základu zcela nový zákon, který se od předchozího liší v zásadním pohledu na ochranu přírody a to tím, že ochranu druhů lze zajistit jedině ochranou jejich prostředí. Samotná ochrana ohrožených jedinců totiž nemá smysl, pokud nelze právně zajistit ochranu jejich životních podmínek (podle dřívějšího zákona bylo možné sankcionovat utržení některého druhu bahenní orchideje, ale na druhé straně se právně nedalo zabránit také sankcionovat odvodnění mokřadu s tisíci kusy této orchideje, které tak po melioračních úpravách byly s konečnou platno-

stí zničeny). V únoru 1992 byl schválen dlouho očekávaný zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který pojímá ochranu přírody a krajiny komplexněji a na základě současných poznatků z ekologie druhů, ekosystémů a krajiny. Účinnost nabyl tento zákon dne 1. června 1992. V roce 1997 vstupujeme do pátého roku jeho uplatňování v praxi.

Dle nového zákona byl výkon státní správy ochrany přírody našem okrese rozdělen na dvě hlavní instituce (= orgány ochrany přírody) - na Okresní úřad Vsetín, referát životního prostředí (spravuje zhruba 52% území okresu) a na Správu CHKO Beskydy v Rožnově pod Radhoštěm (48% okresu). Dalšími orgány ochrany přírody v okrese jsou obce (vykonávají ji obecní úřady). V kompetenci okresního úřadu a správy CHKO je mimo jiné i vyhlašování zvláště chráněných území v kategoriích přírodní památka (PP) a přírodní rezervace (PR), zajišťování právní ochrany druhů fauny a flóry z kategorie druhů ohrožených, dále zajišťuje management (řízenou péčí) o zvláště chráněná území, zajišťuje management ohrožených druhů, vydávají závazná stanoviska ke všem zásahům v krajině z hlediska ochrany krajinného rázu apod. Na území CHKO vyhlašuje památné stromy její správa, mimo CHKO je vyhlašují pověřené obecní úřady.

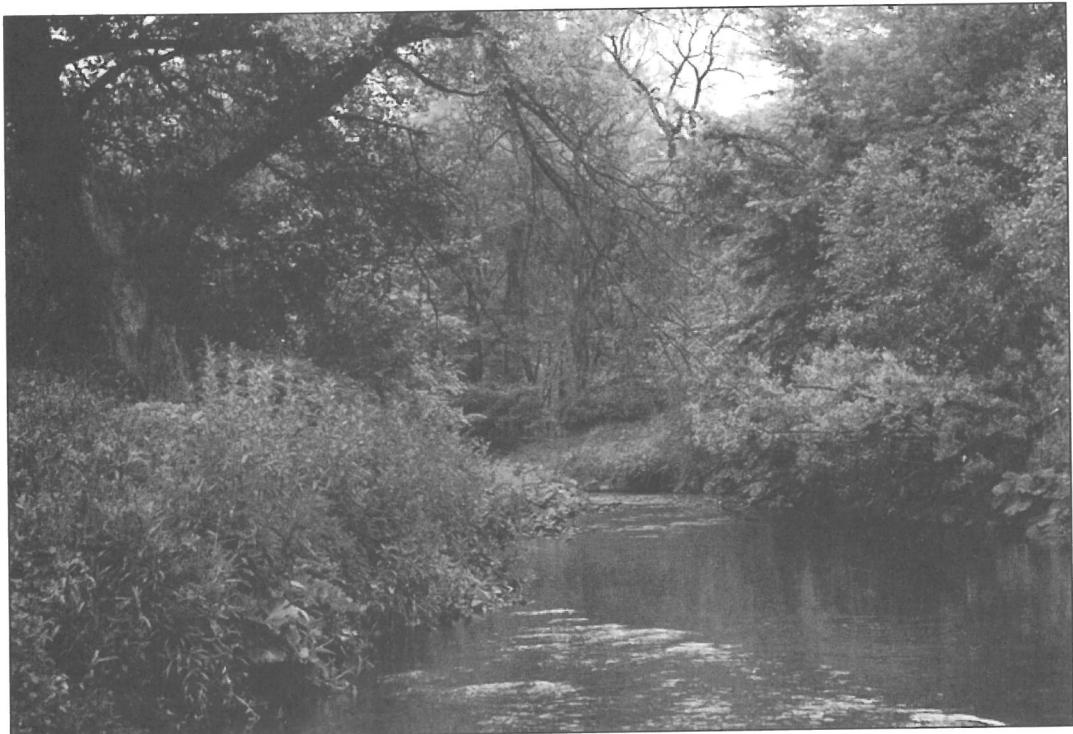

Výzkum hodnotné přírodní lokality – na snímku při nočním odchytu hmyzu na pastvině Losový v Huslenkách entomologové přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci

Foto J. Pavelka

Nový zákon dal do rukou orgánům ochrany přírody podstatně větší pravomoce, a také mnohem více práce. Počet pracovníků státní ochrany přírody je vzhledem k potřebám zákona stále nedostačující. Hodně se však využívá pomoci dobrovolných spolupracovníků, a to zejména v oblasti terénních průzkumů zaměřených na ohroženou faunu a flóru. Díky jím máme v současné době již velmi dobrou úroveň znalostí o přírodě v okrese. Tato úroveň se každým rokem zvyšuje.

V současné době se v okrese Vsetín nachází celkem 17 vyhlášených zvláště chráněných území, jsou to: tři národní přírodní rezervace - NPR Čertův mlýn - Kněhyňě, NPR Razula a NPR Pulčín - Hradisko, tři přírodní rezervace - PR Galkovské lúky, PR Dubcová a PR Kutaný, jedna národní přírodní památka - NPP Valašské muzeum v přírodě, deset přírodních památek - PP Poskla, PP Rákosina ve Stříteži, PP Louky za Klenovem, PP Bečevná, PP Ježůvka, PP Lom Jasenice, PP Lačnov, PP Pod Juráškou, PP Stříbrník, PP Zubří. Vyhlášeno je celkem 14 památných stromů, jsou to: tis v Zubří, Kobzova lípa ve Francově Lhotě, dub a lípa v Horní Lidči, lípa ve Študlově, javor babyka v Lačnově, javor babyka Vsetín - Bečevná, Tomanův dub v Liptále, tis v Liptále, dub v Poličné, dub v Krhové - Jehličné, dvě lípy a dub v Hrachovci. Dle zákona č. 114/92 Sb., byl zcela nově zaveden pojem významného krajinného prvku (VKP) - některé VKP jsou definovány

Motiv z navrhované přírodní památky „Meandry Senice“ u Lidečka

Foto J. Pavelka

vány přímo ze zákona (vodní toky, lesy) a další lze zřídit registrací (t.j. pouhým oznámením vlastníkovi pozemku) - těchto registrovaných VKP jsou v okrese zatím tři - VKP Díly, VKP hrušeň Vesník - Břehy a VKP Matošova louka. Institut VKP platí pouze mimo území CHKO.

Od roku 1993 se započalo se systematickým mapováním krajiny okresu (se záznamy do map 1:50 000 a 1:10 000), v současnosti je území z větší části zpracováno. Vedle mapování se průběžně provádějí intenzívní terénní průzkumy za pomocí botaniků z Českého svazu ochránců přírody, z místní skupiny členů České společnosti ornitologické - Valašského ornitologického klubu při OVM Vsetín a z Mykologického klubu při OVM Vsetín, dále za pomocí externích pracovníků - různých specialistů (entomologové, botanikové, geologové aj.). Využívá se také kapacity pracovníků OVM Vsetín, přírodovědného oddělení ve Valašském Meziříčí. Díky přispění uvedených spolupracovníků máme v současnosti k dispozici tisíce údajů, které nám umožňují lépe vykonávat státní správu ochrany přírody v regionu, přičemž každý rok neustále přibývají nové informace.

Na počátku roku 1997 byly připraveny podklady pro vyhlášení dalších 12 zvláště chráněných území: Choryňský mokřad, Choryňská Stráž, Hrádek u Studlova, Hrachovec - Vichury, Růžděcký Vesník, Sucháčkovy paseky, Kobylská - Skály, Karolinka - Smradlavý, Karolinka - Vachalka, Nový Hrozenkov - Beskyd, Cyrilka, Kladnatá - Grapy. Na seznamu míst určených k vyhlášení zvláště ochrany je dalších asi padesát lokalit, dalších minimálně osmdesát lokalit bude registrováno jako VKP (mimo CHKOB) nebo je vedeno jako zájmová plocha ochrany přírody (v CHKOB). Seznam je průběžně aktualizován dle stupně poznání přírody v tom kterém roce - přesněji řečeno: každý rok se rozšiřuje o nové lokality, doplňují se nové údaje na základě speciálních průzkumů, upřesňují se předpokládané kategorie ochrany (buď VKP nebo PP nebo PR). Díky ochranářským projektům a programům, na kterých se hlavní měrou podílejí zoologové a botanikové z Českého svazu ochránců přírody, členové ornitologického klubu a mykologického klubu byly sestaveny registry křovinatých biotopů okresu (konec roku 1996 celkem přes 80 lokalit), databanka mokřadů okresu (kolem 100 lokalit), registr orchidejí (několik set lokalit), přehledy výskytu ohrožených druhů plazů, ptáků a savců (několik set údajů), seznam význačných stromů (mimo vyhlášené památné a VKP je v evidenci kolem 140 stromů, část z nich má parametry na památné stromy) atp.. Realizované programy jsou velmi účinnou pomocí při realizaci zámerů státní ochrany přírody.

V posledních letech se pro potřeby orgánů ochrany přírody začínají rozvíjet speciální průzkumy entomologické (brouci, motýli, vážky, síťokřídli, ploštice, blanokřídli aj., hmyzí fauna extenzivních pastvin s teplomilnou květenou), botanické (mechy, lišejníky, fytoceologie květnatých luk), ornitologické (ochranářské programy u druhů lejsek malý, holub doušpák, strakaloud bělohřbetý, pěnice vlašská, krutihilav obecný, křepelka polní, chřástal polní), geologické a geomorfologické (studie skalních výchozů okresu Vsetín).

Krásy valašské přírody začínají obdivovat zahraniční navštěvníci – na snímku Angličané při exkurzi na orchidejové louky „U Čotků“ v Huslenkách

Foto J. Pavelka

milnou květenou), botanické (mechy, lišejníky, fytoceologie květnatých luk), ornitologické (ochranářské programy u druhů lejsek malý, holub doušpák, strakaloud bělohřbetý, pěnice vlašská, krutihilav obecný, křepelka polní, chřástal polní), geologické a geomorfologické (studie skalních výchozů okresu Vsetín). Zejména trpíme značným deficitem znalostí o hmyzí fauně - většina stávajících i navrhovaných zvláště chráněných území není po této stránce prozkoumána vůbec, přitom se obvykle jedná o velmi cenné fytoценózy, kde lze očekávat i výskyt vzácných a ohrožených druhů hmyzu. Ukázkovým příkladem je teplo-milná pastvina skotu v údolí Losové u Huslenek: tam byl při entomologickém průzkumu v letech 1994 - 1995 zjištěn kriticky ohrožený modrásek černoskvurný (ten na většině území vymizel) a při jedné návštěvě v létě 1996 byly zjištěny dva velmi vzácné druhy teplo-milných střevlíčků. Lze předpokládat, že při systematickém výzkumu těchto a jiných skupin hmyzu budou nalezeny další vzácné a ohrožené druhy. Zkoumání hmyzu však vyžaduje často specialisty na úzké skupiny, což řešení tohoto problému značně zpomaluje.

Aktivní ochrana živočichů – hloubení túní pro obojživelníky na hřebenu Vsetínských vrchů v lokalitě Šerhovny

Foto J. Pavelka

V dalších letech se bude pokračovat v terénních průzkumech přírody okresu po všech stránkách nakolik to bude personálně a finančně únosné. Oblast Valašska ležela v minulosti s vyjímkou ornitologie mimo zájem přírodovědců, navíc je situována mimo sídla univerzit, kde je množství odborných pracovníků, takže v současnosti musíme poznání přírody usilovně dohánět. V příštích 5 - 6 letech předpokládáme vyhlášení několika desítek nových chráněných území, několika desítek památných stromů a registraci kolem stovky VKP. Ochrana přírody a krajiny má pro region Valašska také nemalý ekonomický význam. Řada zahraničních návštěvníků je přijemně překvapena malebností naší přírody, zejména v povodí Vsetínské Bečvy a Senice (které patří k místům turisticky zatím dosti opomíjeným) - a to zejména díky jejím nádherným krajinářským scenériím s přiměřeně vysokými kopečky, s množstvím květnatých luk s orchidejemi, místy i s jalovci, které se navzájem vhodně doplňují s jehličnatými a listnatými lesy. Někteří z nich označují náš region dokonce za takové malé Švýcarsko, kde jsou velké perspektivy pro rozvoj cestovního ruchu. Ochranaři si sice nepřejí, aby se zde nadměrně rozmohl turismus, ale na druhé straně si uvědomují, že region musí mít pro svůj rozvoj i finanční příjmy - a ty lze u nás perspektivně získat mimo jiné z přiměřeného rozvoje cestovního

ruchu. K tomu, abychom sem nalákali turisty, je však především nutné přírodu uchovat v co nejlepším stavu a podporovat všechny aktivity vedoucí k udržení jejich hodnot (obhospodařování zejména květnatých a orchideových luk, jalovcových pasínek atd.).

Význačné louky s výskytem vzácných rostlin je nutno obhospodařovat – členové Českého svazu ochránků přírody v lokalitě „Vršky“ ve Vsetíně při sušení sena

Foto J. Pavelka

VÝSKYT ČUHÝKA OBECNÉHO V ŠIRŠÍM OKOLÍ ROŽNOVA POD RADHOŠTĚM

DANIEL KŘENEK

Čuhýk obecný (*Lanius collurio* L.) patří v ČR k nehojným druhům, v nížinách je již vzácný. Z hlediska zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, patří mezi druhy ohrožené.

Ve svém příspěvku shrnuji výsledky pozorování Čuhýka obecného v širším okolí Rožnova pod Radhoštěm. Vlastní pozorování jsem doplnil pozorováním od dalších terénních ornitologů - Jiřího Pavelky, A. Vašáta, M. Krupy a M. Šulgana. Všem uvedeným za pomoc děkuji.

Sledované území se nachází v údolí Rožnovské Bečvy a na přilehlých svazích mezi obcemi Valašské Meziříčí - Krhová na západě a Prostřední Bečvou a Hutiskem na východě. Rozloha sledovaného území činí zhruba 120 km². Celé území je biotopově velmi pestré. Na značné části území, zejména východně od Rožnova, se díky terénním podmírkám neuplatňovalo velkoplošné zemědělské hospodaření. Zejména tam je větší podíl luk, pastvin a drobných políček s rozptýlenou zelení včetně křovin. Oblast západně od Rožnova má menší členitost s vyšším podílem větších celků, které neobsahují tolik rozptýlené zeleně.

Čuhýk obecný byl zjišťován při pravidelných pochůzkách v terénu v období květen až červenec 1996. Celkem bylo v roce 1996 ve sledovaném území zjištěno 210 až 230 párů čuhýka obecného (z tohoto počtu sledovaných párů jsme našli pouze tři obsazená hnizda), což je více než dvojnásobek oproti roku 1995. Větší počet zjištěných párů čuhýků v roce 1996 nebyl způsoben zvýšením hustoty populace, ale intenzivnějším průzkumem v terénu, dále pak rozšířením areálu pozorování o oblast Hutiska a Hážovických Dílů. Východně od Rožnova je čuhýk obecný rozptýlen pravidelně (má vyšší disperzii). Hustota populace čuhýka je na jednotlivých územích rozdílná, nejvyšší je v oblasti Rožnova pod Radhoštěm, což může být způsobeno větší potravní nabídkou než ve vyšších nadmořských výškách, rovněž i její snadnější dostupnosti ve městě. Čuhýk obecný je ptákem víceméně otevřené krajiny. Meze nebo louky, které jsou příliš zarostlé křovinami a sevěny lesem (okolí Dolní Bečvy, Prostřední Bečvy), osidluje mnohem méně, než pásy křovin v polích podél cest (okolí Vidče, Zubří).

Vše uvedená tvrzení lze dokumentovat různě vysokou hustotou osídlení čuhýka obecného na lokalitách

v okolí Vápenky u obce Vidče. Na severním svahu jsou rozsáhlější porosty křovin s malými volnými plochami, křoviny místy vytvázejí souvislejší zápoj. Zde hnisdí čuhýk hlavně při okrajích křovin, neboť tam má snadnější přístup k potravě. Jako ideální se jeví jižní a jihovýchodní svah, kde jsou křoviny s dostatečně volným prostorem mezi sebou, a je zde rovněž podstatně více potravy. Na lokalitách tohoto typu dosahuje početnost populace vysokých hodnot a tato území jsou stabilizačními refugii zdejší populace čuhýka obecného. Nejvíce lokalit s vyšší denzitou se nachází ve střední části sledovaného území.

Významné lokality na Rožnovsku:

J a Z svahy Vápenky nad obcí Vidče	20 - 30 párů
J a JV svah Myši Hory u Rožnova p.R.	6 - 8 párů
křoviny u silnice před obcí Dolní Bečva	6 - 8 párů
pasy křovin u jezírka Pod Hájem (Zašová)	5 párů
okolí Rysové hory	5 - 6 párů
Dolní Bečva - U Smočků, křoviny cest	5 - 6 párů
Hážovické Díly, pasy u cest a meze	5 - 6 párů
pás křovin u cest pod Starým Zubřím	4 páry
mezi Dolními Pasekami a Starým Zubřím	10 párů

Významná hnizdiště se nachází i v okolí Nového Zubří, zejména v severní části kolem Solisek, Machůlek, Ostrého, ale i na jiných lokalitách. Celkem na těchto lokalitách bylo zjištěno 45 až 50 párů.

Na základě získaného materiálu během dvouletého výzkumu v dané oblasti lze vyvodit odhad početnosti pro údolí Rožnovské Bečvy. Za předpokladu, že sledované území představuje 2/3 celého údolí Rožnovské Bečvy (výzkumy byly ovšem prováděny pouze na 80% území), lze pak předpokládat, že v roce 1996 populace čuhýka obecného v údolí Rožnovské Bečvy činila 340 až 360 párů.

Samec čuhýka obecného krmící mládě v hnizdě Foto T. Kašpar

Údolí Senice v Horním Lidči při pohledu k Lačnovu.

Foto J. Pavelka

TAHY PTÁKŮ ÚDOLÍM SENICE

DRAHOMÍRA KYSLINGROVÁ

Řeka Senice se v Horní Lidči obrací k severu a zhruba severním směrem teče až k svému ústí do Vsetínské Bečvy u Ústí u Vsetína. Vytváří údolí, které svým severojižním směrem může být vhodné pro ptáčí tahové cesty.

Na myšlenku, že by údolím Senice mohly probíhat tahy některých ptáků, mne přivedli v 70. letech myslivci z Valašské Polanky, kteří v březnu chodili na kopec Padélky (710 m) střílet sluky, které za večerního stmívání přelétávaly příčný hřeben a stávaly se jejich oběti. Jednalo se o sluku lesní (*Scolopax rusticola* L.). Sluky létaly v nevelkých hejnech deseti až dvacetičlenných. Pozorovány byly 28.3.1975, 10.4.1976 a 21.3.1981.

Z drobných pěvců protahují údolím Senice pravidelně ve velkém počtu pěnkavy obecné (*Fringilla coelebs* L.). Zaznamenáno bylo 3.4.1951 ve Valašské Polance U Ondrášků 150 samic, v Lužné U Míkšických 27.3.1993 na 500 exemplářů, 3.4.1993 300 jedinců, v Lužné u vodojemu 28.3.1995 120 samic.

Zvonek zelený (*Carduelis chloris* L.) se u nás sice vyskytuje celoročně, ale v údolí Senice spíše dole v okolí vesnic. Do vrchů se v hnízdní době příliš netlačí. Na podzim a na jaře je ale možno potkat hejna asi čížích zvonků, která protahují křovinatými stráněmi nad Senicí buď k jihu nebo k severu. 25.11.1990 byla zaregistrována dvě tahnoucí hejna o 33 a 11 členech, 6.3.1991 54 ptáci, 4.4.1993 11 jedinců.

V některých letech se na podzimní i jarním tahu v údolí Senice objevují severští hosté - pěnkavy jikavci a brkoslavi severní.

Pěnkavy jikavci (*Fringilla montifringilla* L.) byly pozorovány ve Valašské Polance nad nádražím 24.11.1980 80 ex., v Lidečku nad hřbitovem 5.12.1984 22 ex., 15.12.1984 ve Valašské Polance nad nádražím 36 ex., při návratu na sever 15.4.1985 ve Valašské Polance Večečném asi 100 ex., 17.3.1991 ve Valašské Polance nad nádražím 72 ex., 3.4.1991 asi 300 ex., tamtéž 28.3.1993 35 ex..

Brkoslavi severní (*Bombycilla garrulus* L.) byli zaznamenáni ve Valašské Polance na Ondráškových pasekách 15.11.1993 v počtu 80 jedinců, v roce 1989 tamtéž 3.1. 30 ex., 4.1. 16 ex., 8.1. 40 ex. a při jarním tahu ve Valašské Polance Večečném 15.4.1985 na 50 ex., v roce 1993 4.4. 18 ex. a 5.4. 12 ex. ve Valašské Polance nad nádražím.

Pravidelně létají nad údolím Senice divoké husy při podzimním i jarním tahu. Na podzim jsem je viděla v letech 1988, 1989, 1992, 1996 v období mezi 12. říjnem a 10. listopadem v počtu 20 až 50 ptáků, na jaře v letech 1980, 1981, 1992 mezi 2. březnem a 29. březnem v počtu 24 až 55 jedinců. Vloni 4.11.1996 se mi za slunečného dopoledne naskytla podivná na asi stovku hus letících po celé obloze v různě seskupených klínech. K mému velikému překvapení letěly severním směrem. Druhově se mi nepodařilo divoké husy letící dosti vysoko a obvykle po zamračené obloze bezpečně určit, ale jejich hlasy vždy odpovídaly hlasu husy domácí, takže se nejspíš jednalo o **husy velké** (*Anser anser* L.).

Desátého listopadu 1996 jsem zastihla ve Valašské Polance na Ondráškových pasekách osmičlenný klín **jeřábů popelavých** (*Grus grus* L.) letících k jihu. Letěli poměrně nízko a byli velmi dobře pozorovatelní. Z mlhy nad kopcem Padělky bylo slyšet zřetelně ještě další hlasy, takže jich bylo patrně větší hejno. Uviděla jsem bohužel jen ty poslední. V roce 1990 26. února jsem ve Valašské Polance nad nádražím pozorovala 33 jeřábů popelavých letících od kopce Padělky směrem severovýchodním.

Údolí Senice využívají jako tahové cesty patrně rovněž **orlovcí říční** (*Pandion haliaetus* (L.)). 9.11.1988 jsem za slunečného odpoledne viděla jednoho ptáka, který

Údolí Senice při pohledu od Lužné k Mužíkovu. Foto J. Pavelka

„plul“ po obloze od severu k jihu. Jeho bílá spodina těla zářila ve slunečním světle.

Třebaže moje pozorování z let 1975 až 1996, která jsem uvedla, byla náhodná - protože nepodaří se vždy být v pravý čas na pravém místě- domnívám se, že ukazují, že údolí Senice od Ústí u Vsetína po Horní Lideč se svou severojižní orientací patří do soustavy tahových cest některých druhů ptáků.

Literatura

Balát F., 1986: Klíč k určování našich ptáků v přírodě.
Šťastný K., Drchal K., 1984: Naši převci

Pohled na údolí Senice v Leskovci u Vsetína.

Foto J. Pavelka

Mokřad pod hrází Velkého choryňského rybníka.

Foto K. Pavelka

AVIFAUNA MOKŘADU POD VELKÝM CHORYŇSKÝM RYBNÍKEM V OKRESE VSETÍN

MIREK DVORSKÝ

Mokřad pod hrází Velkého choryňského rybníka (k.ú. Choryně) má rozlohu 21 ha, nachází se v nadmořské výšce 275 m u silnice mezi Valašským Meziříčím a Hustopečemi nad Bečvou a je nejrozsáhlejším mokřadem v okrese Vsetín. Vznikl asi před více než 40 lety prosakováním vody z choryňského rybníka a postupně zarůstal mokřadními společenstvy ostřice, orobince, rákosu, sítiny, přesličky, později rovněž dřevinami (vrba, olše a bříza).

Mokřad, přírodní rezervace, je významným útočištěm mnoha druhů živočichů ze skupiny hmyzu, obojživelníků, plazů i ptáků. Během posledních deseti let mokřad rychle zarůstá nežádoucími dřevinami keřového patra, zejména vrba, takže místy porost tvoří neprůchodná křoviska. Během času došlo také přiroze-

nou cestou k zazemňování tůní a mokřad postupně vysychá.

Celé chráněné území je v péči členů Českého svazu ochránců přírody z Valašského Meziříčí. Na základě vypracovaného a schváleného plánu péče z RŽP OkÚ ve Vsetíně byl zahájen v roce 1993 záchranný management, jehož hlavním cílem je obnova mokřadních společenstev na celé ploše CHÚ. Postupně jsou vyřezávány nežádoucí porosty vrba, olší a bříz. Ve střední části mokřadu byla vybagrována jedna větší a pět menších tůnek pro obojživelníky a vodní ptáky.

Přehled zjištěných druhů ptáků byl zpracován na základě teritoriálních inventarizačních průzkumů, prováděných v letech 1984 - 1996 (v seznamu jsou uvedeny pouze druhy vázané na mokřadní společenstva nebo vzácnější druhy ptáků)

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*) - Do roku 1995 se vyskytovala nepravidelně, po vyhloubení tůní v roce 1995 se na mokřadu vyskytuje v jarním a letním období celkem pravidelně při sběru potravy. Jedná se většinou o jednotlivé exempláře. 5.5.96 4 ex. hledají potravu u velké tůně.

Volavka červená (*Ardea purpurea*) - Zjištěna 1x, 5.5.96 vylétl 1 ex. z mokřadního porostu v západní části mokřadu.

Bukač velký (*Botaurus stellaris*) - Zjištěn vzácně 18. 6. 1984 v západní části mokřadu. Posléze přelétl na Choryňský rybník.

Čáp bílý (*Ciconia ciconia*) - Každoročně během jarního tahu i v letním období hledají jednotliví ptáci potravu na hrázi mezi rybníkem a mokřadem.

Čáp černý (*Ciconia nigra*) - Pravidelně obsazené hnizdo v lese Obora v těsné blízkosti mokřadu. Staří ptáci pozorováni při sběru potravy na hrázi.

Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) - Každoročně hnizdí 1 - 3 páry u tůně v západní části mokřadu.

Kopřívka obecná (*Anas strepera*) - Poprvé zjištěn 5. 5. 96 1 pár, dále 16. 5. 96 1 pár u vybagrované tůně v centrální části mokřadu. Hnízdění dosud nebylo zjištěno.

Círka obecná (*Anas crecca*) - Nepravidelně od roku 1995 na jarním tahu u vybagrované tůnky. Nehrázdí.

Círka modrá (*Anas querquedula*) - Nepravidelně od roku 1995 na jarním tahu u vybagrované tůnky. Nehrázdí.

Moták pochop (*Circus aeruginosus*) - Pravidelně každoročně 1 až 2 páry hnizdí na mokřadu.

Kalous ušatý (*Asio otus*) - Nepravidelně jednotlivé exempláře zjištěny při zimování v hustých porostech vrb ve východní části mokřadu. V roce 1992 a 1995 hnízdil v hnizdě vrány ob. šedé na hrázi mokřadu.

Kukačka obecná (*Cuculus canorus*) - Každoročně v jarním období při sběru potravy.

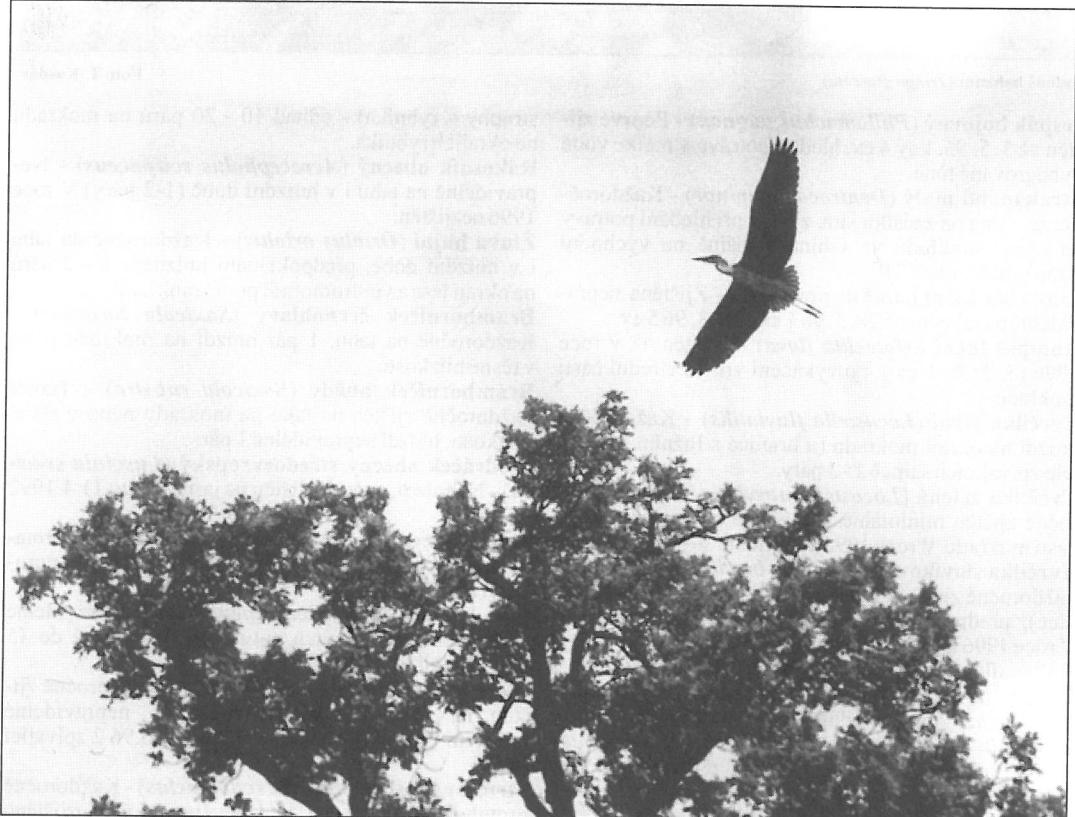
Chřástal vodní (*Rallus aquaticus*) a chřástal kropenatý (*Porzana porzana*) - Prokázáno hnizdění obou druhů. V roce 1996 zjištěn pouze chřástal kropenatý, který se ozýval 6. 6. 96 v hustém porostu ostřic u vybagrované tůně v centrální části mokřadu.

Cejka chocholatá (*Vanellus vanellus*) - Nehrázdí, zjištěna pouze na tahu (až v roce 1996 po vyjezdání hustého porostu vrb a olší v centrální části mokřadu) např. 28. 3. 96 až 50 ex.

Kulík říční (*Charadrius dubius*) - Nehrázdí, zjištěn poprvé 28. 3. 96, kdy 1 ex. hledá potravu u vybagrované tůně, 25.4.96 1 ex.

Bekasína otavní (*Gallinago gallinago*) - Ještě začátkem 80. let pozorování tokající ptáci (naposled v roce 1984 dne 18.6. 2 samci). Pak zde do 90. let nebyla pozorována. Zjištěna na tahu až po provedených úpravách - vyhloubení větší mělké tůně, kde ptáci v mělké vodě hledají potravu - např. 30. 10. 95 3 ex., 28. 3. a 30. 3. 1996 1 ex.

Vodouš bahenní (*Tringa glareola*) - Zjištěn poprvé až v roce 1996 po provedených úpravách - vybagrování větší tůně. 5. 5. 96 1 ex. hledá potravu v mělké vodě vybagrované tůně, 12. 5. 96 2 ex. tamtéž.

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*) v letu.

Foto T. Kašpar

Foto T. Kašpar

Vodouš bahenní (*Tringa glareola*).

Jespák bojovný (*Philomachus pugnax*) - Poprvé zjištěn až 5. 5. 96, kdy 4 ex. hledají potravu v mělké vodě vybagrované tůně.

Strakapoud malý (*Dentrocopos minor*) - Každoročně, zejména na začátku jara, zjištěn při hledání potravy na okraji mokřadu ve vrbině a olšině na východní a západní hranici CHÚ.

Linduška luční (*Anthus pratensis*) - Zjištěna nepravidelně na tahu, např. 28. 3. 96 1 ex., 30. 3. 96 5 ex.

Konipas luční (*Motacilla flava*) - Zjištěn až v roce 1996 (5. 5. 96 1 ex.), po vykácení vrb ve střední části mokřadu.

Cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*) - Každoročně hnízdí na okraji mokřadu (u hraniče s lužním lesem). Dle zpívajících samců 1 - 3 páry.

Cvrčilka zelená (*Locustella naevia*) - Téměř každoročně zjištěn minimálně 1 zpívající samec ve střední části mokřadu. V roce 1996 nezjištěna.

Cvrčilka slavíková (*Locustella lusciniooides*) - Téměř každoročně zjištěna v největší rákosině mokřadu (u silnice), předpokládám nepravidelné hnizdění 1 páru. V roce 1996 zjištěn 1 zpívající samec 5. 5. 96.

Rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*) - Zjištěn na tahu, potřebuje zavodněnou rákosinu, hnizdění nebylo v posledních letech prokázáno.

Rákosník proužkovaný (*Acrocephalus schoenobaenus*) - Pravidelně na tahu i v hnizdní době, hnizdí 5 až 10 páru.

Rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*) - Pravidelně hnizdící rákosník (i v kopřivách podél vypouštěcí

strouhy z rybníka) - odhad 10 - 20 páru na mokřadu na okrajích rybníka.

Rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*) - Nepravidelně na tahu i v hnizdní době (1-2 páry). V roce 1996 nezjištěn.

Žluva hajní (*Oriolus oriolus*) - Každoročně na tahu i v hnizdní době, předpokládám hnizdění 1 - 2 páru na okraji lesa a ve stromořadí podél mokřadu.

Bramborňíček černohlavý (*Saxicola torquata*) - Každoročně na tahu, 1 pár hnizdí na mokřadu nebo v těsné blízkosti.

Bramborňíček hnědý (*Saxicola rubetra*) - Téměř každoročně zjištěn na tahu na mokřadu nebo v těsné blízkosti, hnizdí nepravidelně 1 pár.

Modráček obecný středoevropský (*Luscinia svecica*) - Nehnízdí, vzácně zjištěn na jarním tahu 11.4.1992 1 samec.

Tuhýk obecný (*Lanius collurio*) - Každoročně protahuje, pravidelně hnizdí 1 až 2 páry na okraji v porostech hlohů.

Moudlivláček lužní (*Remiz pendulinus*) - Pravidelně na jarních i podzimních potulkách (hejnka až do 15 ex.). Hnízdí 1 až 2 páry.

Hýl rudý (*Carpodacus erythrinus*) - Každoročně zjištěn na jarním tahu, předpokládám nepravidelné hnizdění 1 páru. V roce 1996 zjištěny 5.6.96 2 zpívající samci.

Strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) - Každoročně protahuje a hnizdí asi 10 páru (např. 5.6.96 zjištěno na celém mokřadu 11 zpívajících samců).

POZNÁMKY O VÝSKYTU SLAVÍKA OBECNÉHO (*Luscinia megarhynchos*) V OKOLÍ HUSTOPEČÍ NAD BEČVOU

VITĚZSLAV PŘIKRYL

Slavík obecný je náš nejlepší ptačí převec. Podle ústního sdělení starých pamětníků z Hustopečí nad Bečvou a Milotic nad Bečvou zpíval slavík v okolí uvedených obcí odedávna.

Také bývalý profesor gymnázia ve Valašském Meziříčí, Jiří Janda, píše: „...Poprvé v jediném případě zjistil jsem zpívajícího slavíka v háji poblíž Hustopečí n. Bečvou v době jarního tahu 28. dubna 1896. Později, ohledav lokalitu blíže, nenalezl jsem po něm ani stopu... Letošního jara (1898) hnízdí jeden pář v olšoví proti nádraží hustopečském... Dle souhlasných tvrzení několika starších věrohodných současníků bývali slavíci i ve zdejším okolí domácimi, ale bezohledným vyhýtaváním na dobro zapuzení... Na zprávy méně spolehlivé nelze dát, ježto ve mnoha případech jsem se přesvědčil, že domácí lidé zpěv pěnice slavíkové za slavíčí prohlašovali (!), čímž arcio vyskytání se slavíka u nás v letech dřívějších je velmi problematické...“

Slavík obecný je o něco větší než vrabec. Svrchu je hnědý, křídla tmavě hnědá, spodina těla bělavá. Samec je stejně zbarven jako samice. Sedává vzpřímeně se vztyčeným ocáskem a svěšenými křídly. V tomto postoji také posakuje po zemi. Nápadně jsou jeho velké tmavohnědé oči.

Jeho zpěv není možno zaměnit s jiným ptačím převcem. Většina lidí se domnívá, že zpívá je zvečera nebo až v noci. Ale zpívá také ve dne. Tehdy jeho zpěv může splývat se zpěvem pěnice černohlavé nebo slavíkové, drozda zpěvného, skřivana lesního a jiných ptačích převců. Po západu slunce, kdy většina ptačích převců již umlkla, zní jeho zpěv velmi nápadně. Navíc ticho májového večera, noční klid působí se zpěvem slavíka na každého člověka velmi dojímavě.

Při zpěvu sedává bud' ukryt ve větvích stromů anebo keřů, také zpívá na nekrytých větvích, někdy i na samotném vrcholku keře. Mohlo by se zdát, že může být snadnou kořistí koček, sov, kun. Ale není tomu tak. Možná, že jeho hlasitý zpěv odpuzuje noční dravce. Ne všichni slavíci jsou dokonalými převci: vrzají, skřípají, jednotlivé fráze neustále opakují a zakončení zpěvu mírají „rozladěně“.

Do našeho regionu přilétá slavík ze zimovišť obyčejně koncem dubna a svým zpěvem ohlašuje hnízdní okrsek

a zároveň se snaží tak přilákat samici. Jeho zpěv je možno slyšet po celý květen a výjimečně až do konce prvního týdne června. Potom nadobro umlkne.

Slavík obecný má specifické nároky na hnizdiště. Svá hnizda buduje především tam, kde má dostatek křoví a na zemi musí být silná vrstva starého suchého listí. Hnízdo sestává ze dvou vrstev: vnější část - hromádka starého suchého listí; vnitřní - hluboká kotlinka, kterou vystýlá suchými stébly různých trav, kousky suchých lístečků a mechu. Umísťuje je přímo na zemi nebo asi 30 - 40 cm nad zemí. Bývá vždy umístěno mezi slabými výhonky keřů, které navíc bývají obrostlé popínavými rostlinami. Přitom není zapomínáno, aby sedící samice měla výhled jedním směrem do okolí a mohla v případě nebezpečí rychle a nenápadně uniknout.

V hnizdech nacházel jsem 3 - 4 hnědavá vajíčka. Po usednutí do hnizdní kotlinky na násadu samice dokonale splývá se svým okolím. Při větší pozornosti je možno spatřit její hlavu s velkýma tmavohnědýma očima a rezavohnědým, do výše trčícím ocáskem. Hnízdi jen jednou do roka. Mláďata se líhla po 10 až 13 dnech a byla oběma rodiči krmena. Tito s potravou nepřilétali přímo k hnizdu, ale usedali opodál na větvích okolních stromů a keřů, chvíli vždy pozorovali okolí hnizda, potom slétli poblíž hnizda a nakonec přihopkali k mláďatům a předali jim potravu.

Po dalších 10 až 12 dnech mláďata jsou již porostlá peřím, nejsou však letu schopná, při vyrušení se paprskovitě rozbíhají po okolí (podobně jako mláďata skřivana polního), aby po příletu některého z rodičů a jeho žávábení se co nejrychleji, ale dosud ještě nemotorně vrátila a převzala potravu. Za další týden opouštějí své rodné hnizdo, poletují po okolí a přiležitostně jsou rodiči krmena.

Poprvé naslouchal jsem zpěvu slavíka společně s mysliveckým hospodářem na katastru obce Zámrsk, v trati „Pod Vaculama“, a to 25. května 1967. Hnízdo bylo umístěno na zemi, v kotlince byla jen dvě mláďata, která byla rodiči pilně krmena.

Příštího roku, tj. 22. května 1968, se opět slavík ozýval na této lokalitě. Po hnizdě jsem nepátral.

Od 20. května 1970 jezdil jsem naslouchat jeho mistrovskému zpěvu po celý týden asi 500 m pod hustopečský most. Hnízdo se mi nepodařilo nalézt.

16. května 1973 nalezl jsem jeho hnizdo asi 30 - 40 cm nad zemí v hustém křoví u hustopečské hrobky, poblíž železničního nádraží. Dva dny jsem tam pozoroval rodiče při krmení. V hnizdě byla čtyři mláďata.

Od 14. května 1976 jsem naslouchal jeho zpěvu v zámeckém parku u hustopečského zámku. Hnízdo bylo na zemi se třemi vajíčky. Při kontrole hnizda za tři dny jsem zjistil, že je hnizdo prázdné a zničené.

17. května 1977 zahnízdil slavík opět poblíž hustopečského mostu. V hnizdě byla pouze tři mláďata.

26. května 1985 hnízdil v křovinách na jižním břehu milotického štěrkoviště. Naslouchal jsem jeho zpěvu, hnizdo jsem nehledal.

22. května 1985 jsem nalezl další hnizdo a to na okraji kroví na levém břehu řeky Bečvy. Bylo asi 30 cm nad zemí v nízkém brslenovém keři, který byl od severní strany hustě obrostlý divokým chmelem, z jižní strany nadmuticí bobulnatou. V hnizdě byla čtyři mláďata, která byla pravděpodobně zdárně vyvedena..

Od té doby až do roku 1992 jsem slavíka neslyšel zpívat a ani jsem ho nepozoroval.

V roce 1993 se opět ozval jeho zpěv na jižní straně milotického štěrkoviště. Byl to vynikající pěvec.

V letech 1995 a 1996 zpíval v opuštěném štěrkovišti pod železničním nadjezdem.

Co říci závěrem? Slavík obecný se v okolí Hustopečí nad Bečvou vyskytuje a hnizdí velmi nepravidelně, snad jen ojediněle. Po několik let po sobě jdoucích jsem jeho výskyt na sledovaném území nezaznamenal. Domnívám se, že se jeho stanoviště bude přesouvat do prostoru opuštěného štěrkoviště pod železničním nadjezdem, kde má příhodnější podmínky a bude mít více klidu.

Slavík obecný je přísně tažný pták. Do našich krajů přilétá ze zimoviště koncem dubna, koncem srpna se začíná z našeho regionu vydávat. Podle kroužkovacích výsledků táhne směrem Z a JZ do zimovišť ve střední Africe.

SOUČASNÝ VÝSKYT A PRAKTIČKÁ OCHRANA SOVY PÁLENÉ NA VALAŠSKOMEZIŘÍČSKU

MIREK DVORSKÝ, TOMÁŠ KAŠPAR

Sova pálená (*Tyto alba*) je v ČR nehojně hnizdící druh sovy, jejíž výskyt je vázán na lidská sídliště. Hnízdí ponejvíce ve věžích kostelů, na půdách starých staveb či v zemědělských objektech.

Ještě v 70. letech tohoto století byla sova pálená na Valašskomeziříčsku a Rožnovsku pravidelně, i když řídce hnizdícím druhem. Sledováním rozšíření sovy pálené, zejména za pomoci sběru a rozboru vývržků na hnizdištích, se ve sledované oblasti intenzivně zabýval druhý z autorů tohoto článku, který byl v té době pracovníkem přírodnovědného oddělení Okresního vlastivědného muzea Vsetín.

Sova pálená byla v té době zjištěna v době hnizdění na zámku v Hustopečích n. Bečvou (až dva páry), na obou kostelích v Kelči, ve stodole v Jasenici, na kos-

tele v Zašové, na kostele v Dolní Bečvě, na kostele v Hodslavicích, v holubníku nedaleko muzea ve Valašském Meziříčí a na statku Vystrkov u Lhoty u Choryně. V dalších asi dvaceti letech se studiem rozšíření sovy pálené v uvedené oblasti nikdo blíže nezabýval. K podrobnějším kontrolám všech původních hnizdišť došlo až v roce 1995 v rámci projektu „Monitoring a praktická ochrana sovy pálené v okolí Valašského Meziříčí“, na jehož realizaci se kromě obou autorů podílejí i členové Českého svazu ochránců přírody z Rožnova (Jiří Pavelka, Daniel Křenek a Aleš Vašát).

Kromě původně obsazených hnizdišť byl terénní průzkum soustředěn na vhodné lokality (včetně zemědělských objektů), které by sovy pálené mohly jako hnizdiště využít. Po dvouletých inventarizačních průzkumech bohužel musíme konstatovat, že v současné době není v širokém okolí Valašského Meziříčí evidováno ani jediné obsazené hnizdiště sovy pálené.

Situaci zřejmě ovlivňuje více negativních faktorů jako jsou například trávení hlodavců v zemědělských objektech, uzavírání kostelních věží, oprava střechy a rekonstrukce zámku v Hustopečích n. Bečvou a v Lešné u Valašského Meziříčí, přítomnost velkého množství kun na místech vhodných ke hnizdění.

Do konce roku 1996 bylo vyrobeno celkem 45 kusů velkých dřevěných budek o rozměrech 100 x 40 x 40 cm, které jsou postupně vyvěšovány do vhodných objektů na ploše cca 200 km čtverečních. Na některých místech, například v Zašové, v Zubří, jsou zpřístupňovány věže kostelů tak, aby se pomocí zabudovaného vikýře a tunelu mohla sova pálená dostat dovnitř věže a zde v zavěšené budce případně zahnízdit.

V roce 1996 bylo pro obnovení populace vypuštěno 6 mladých sov pálených ve věži kostela sv. Kateřiny v Kelči a 4 mladé sovy pálené u zámku v Lešné u Valašského Meziříčí.

Chladný a na sníh bohatý průběh zimy 1995/96 a náročný nedostatek drobných savců po celou hnizdnoucí sezónu v roce 1996 přispěly k tomu, že nejen na severní Moravě, ale zřejmě po celé ČR sova pálená hnizdila v minimálním množství. Prozatímní průběh letošní zimy (1996/97) se jeví obdobně a jen stěží lze odhadnout, zda vypuštěné sovy pálené tuto zimu přežijí.

Pro rok 1997 počítáme s vypouštěním dalších sov pálených odchovaných ve Stanici pro záchrannu živočichů v Bartošovicích a s vyvěšováním dalších budek pro tyto ptáky. Nezbývá než věřit, že díky našim ochranářským aktivitám bude sova pálená opět pravidelně hnizdícím druhem našeho regionu.

Sova pálená vypuštěná v kostele v Zubří 1997. Foto M. Dvorský ►

STŘEVLÍKOVITÍ (Coleoptera, Carabidae) NIVY VSETÍNSKÉ BEČVY MEZI VALAŠSKÝM MEZIŘÍČÍM A VSETÍNEM

DAVID HALATA, LUKÁŠ SPITZER

Naším společným zájmem a koníčkem je poznávání broučí zvířeny našeho kraje. Protože jsme nechtěli svůj zájem ponechat pouze náhodě, obrátili jsme se na profesory biologie ve vsetínském gymnáziu a jejich prostřednictvím jsme se seznámili s RNDr. Lubomírem Brabcem, vedoucím přírodnovědného oddělení Okresního vlastivědného muzea Vsetín. Po následující konzultaci nám byla nabídnuta možnost průzkumu střevlíkovitých předpokládané trasy silniční spojnice Valašské Meziříčí - Vsetín.

Na levém břehu Vsetínské Bečvy byly zvoleny dvě plochy, kde je prováděn výše uvedený výzkum. První plocha byla vytyčena ve smíšeném lese v katastru Vsetín-Semetín, jehož jižní část je levým břehem řeky Bečvy. Terén je vyvýšen asi 10 m nad hladinu řeky a jeho jižní část je vymíláná vodou, takže břeh prudce spadá a tvoří kolmou stěnu. Stromové patro je tvořeno zejména duby, javory, habry a jasany, bohaté je i bylinné patro. V západní části les přechází v mokřinu.

Druhá výzkumná plocha byla vytyčena v katastru obce Mikulůvka. Je jí rozsáhlá louka vklíněná mezi řeku Bečvu a potok Mikulůvka. Louka se mírně svažuje

Smišený les na levém břehu Bečvy u semetínského splavu v Ratiboři-Březinách.
Foto L. Spitzer

Louka mezi řekou Bečvou a potokem Mikulůvkou. Foto D. Halata

k řece Bečvě. Břehový porost je tvořen vzrostlými stromy javorů, lip a osik. Severozápadní část louky je pravidelně obhospodařována, druhá polovina zůstává ladem. Louka je pravidelně zaplavována jarními přívalovými vodami.

Metodika

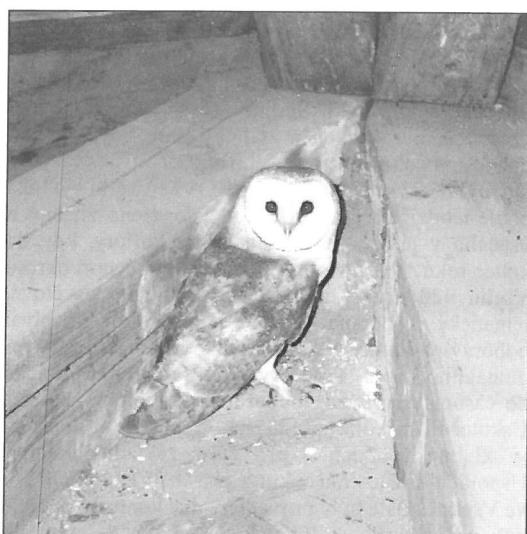
Brouci na lokalitách byli získáváni lovem do 13 ks zemních pastí, umístěných do linie. Jako pasti jsme volili zavařovací láhve „masovky“, naplněné 2 dcl fridexu, a pasti jsme překryli stříškou jako ochranu proti padajícímu listí atp.. Pasti byly pravidelně vybírány ve čtrnáctidenních intervalech. Výzkum je plánován na dva roky.

Výsledky

Les, k.ú. Semetín: Na výzkumné ploše bylo zjištěno osmnáct druhů, které náležely k sedmi rodům. Nejhojněji a rovněž i nejčastěji byly uloveny druhy *Carabus linnei* a *Carabus hortensis*. Nejvíce kusů střevlíkovitých bylo zastiženo na přelomu měsíců července a srpna.

Louka, k.ú. Mikulůvka: Na výzkumné ploše bylo zastiženo osmnáct druhů, které náležely k sedmi rodům. Nejčastěji se vyskytovaly druhy *Abax parallelepipedus*, *Pterostichus niger niger* a *Carabus coriaceus rugifer*. K vzácnějším patří ulovení druhu *Panageus cruxmajor*. Maximum výskytu střevlíků bylo na lokalitě zjištěno v polovině července.

Ve výzkumu výše uvedených lokalit budeme pokračovat i v další sezóně (1997) a věříme, že tak přispějeme k poznání zvířeny našeho regionu a zvláště pak území, které bude s největší pravděpodobností silně změněno výstavbou silnice Valašské Meziříčí - Vsetín.

Část účastníků celostátního semináře mykologů v roce 1994 před pralesem Razula ve Velkých Karlovicích.

Foto J. Pavelka

VÝROČÍ

10 LET MYKOLOGICKÉHO KLUBU PŘI OKRESNÍM VLASTIVĚDNÉM MUZEU VSETÍN

JOSEF HRNČIŘÍK

Mykologický klub byl ve Vsetíně založen v roce 1986. Zřizovatelem klubu bylo OVM ve Vsetíně a metodicky je veden ústředím České mykologické společnosti v Praze. Klub sdružuje vážné zájemce o houby a celou přírodu a v současné době má 20 členů.

MK spolupracuje s OVM Vsetín, OkÚ - referátem životního prostředí Okresního úřadu ve Vsetíně a ZO Českého svazu ochránců přírody č. 6 ve Vsetíně. V už-

ším měsítku klub spolupracuje s dalšími mykologickými či přírodovědnými subjekty, jako např. Moravským zemským muzeem v Brně, Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích nebo již výše zmíněnou Českou mykologickou společností v Praze, popřípadě s profesionálními mykology - specialisty, kteří působí při různých přírodovědných institucích (fakultách, ústavech a muzeích). Spolupráce se týká mapování vzácných, ohrožených a kriticky ohrožených druhů hub rostoucích na území našeho okresu.

Do roku 1992 se činnost MK při OVM Vsetín vyvíjela podle tehdejších možností. Bylo dosaženo značných úspěchů v průzkumu regionální mykoflory, kdy do konce roku 1993 bylo zaznamenáno na území okresu Vsetín 420 druhů hub. Při mykologické osvětové, tematické a popularizační činnosti klub přispíval odbornými články s mykologickou tematikou do regionálního tisku a sdělovacích prostředků a také do časopisu českých hubářů Mykologický sborník. Uskutečnil několik přednášek a besed o hubách (v klubu důchodců a pro žáky základních škol). Uspořádal dvě terénní exkurze pro členy ZO ČSOP č. 6 ve Vsetíně. Dále byly provedeny dvě kontroly prodeje hub na vsetínských trzích. Během desíti let trvání

Mykologického klubu obohatil klub výstavní činnost OVM o osm výstav hub ve vsetínském zámku. Během této výstav bylo instalováno 1249 exponátů hub, v průměru na jednu výstavu 156 druhů hub rostoucích na území okresu Vsetín. Těchto osm výstav hub ve vsetínském zámku shlédlo 14 576 návštěvníků. Z krátkodobých výstav OVM Vsetín jsou výstavy hub nejvíce navštěvovaný, především žáky a studenty všech stupňů škol, ale i širokou, nejen houbařskou veřejností. Touto osvětovou činností přispěl MK k hlubší mykologické vzdělanosti široké veřejnosti a především mládeži v prevenci otrav z hub, v ochraně hub a celé přírody vůbec, jakož i v seznámení s druhotným spektrem hub rostoucích na území našeho okresu. Rokem 1993 započala nová fáze ve vývoji činnosti MK při OVM Vsetín. Klub se ve svých aktivitách spojuje s ZO ČOP č.6 ve Vsetíně a s referátem ŽP OkÚ ve Vsetíně a společně pracují na realizaci vyhlášení konkrétních mykologických ochranářských projektů týkajících se regionální mykoflóry a ochrany hub. Jsou to projekty: "Výzkum mykoflóry v ohrožených ekosystémech přírody okresu Vsetín" a "Regionální mykofloristický ochranářský projekt okresu Vsetín".

Tyto projekty jsou dlouhodobého charakteru a jsou plněny po etapách. Náplní a cílem této mykologických ochranářských projektů je například:

1. mykofloristický průzkum s registrací nalezených druhů hub na lokalitách ochranářsky významných, t.j. lesních i nelesních ekosystémů, které jsou nejvíce ohroženy (NPR, CHÚ, lokality v návrhu na ochranný režim - mokřady, prameniště, xerotermní travinné podhorské ekosystémy atp.).

2. prohlubit mykofloristický průzkum celého území okresu Vsetín, včetně jeho okrajových částí

3. vyhledávání nových významných mykocenologických lokalit, jejich evidence a zavedení základních otevřených registrů nalezených druhů hub

4. registrace nepůvodních, zavlečených mykotaxonů jako je například květnatec Archerův, síťovka dvoujádří aj.

5. aktualizace mykoflóry okresu Vsetín, literární kompletace nalezených a determinovaných hub na území okresu, založená na regionálním mykofloristickém výzkumu i na základě literární konfrontace s dostupnými soupisy hub a odbornými pracemi vztahujícími se k okresu Vsetín (Regionální mykologický sborník)

6. dlouhodobé sledování populací hub na zájmových mykologických lokalitách

7. registrace vzácných, ohrožených a kriticky ohrožených druhů hub rostoucích na území okresu Vsetín

8. navrhnut a zřídit regionální Červenou knihu kriticky ohrožených druhů hub

9. propagovat ochranu hub a celé přírody v širokých vrstvách obyvatel prostřednictvím výstav hub, přednáškami, besedami, naučnými terénními exkurzemi, odbornými a popularizačními článci v tisku atp.

10. vypracování návrhu praktických opatření k ochraně hub v nejvíce ohrožených ekosystémech přírody okresu, opírající se o údaje obsažené v registru kriticky ohrožených druhů hub ve sledovaném území okresu Vsetín

11. kontrola prodeje hub na vsetínském trhu

12. zřídit v OVM Vsetín, na pracovišti ve Valašském Meziříčí, sbírku hub, běžně se vyskytujících, mykogeograficky významných druhů, vzácných, ohrožených i kriticky ohrožených

Vyjmenovali jsme jen část jednotlivých úkolů a cílů našich regionálních mykologických projektů. Mimo primární činnost klubu je prováděn i další výzkum např. v etnomykologii, kde dokumentujeme lidové názvosloví hub na Valašsku, dosud bylo zjištěno přes 100 lidových názvů hub. Zkoumáme rovněž vliv hub na lidovou kulturu (postní jídlo), využití hub v minulosti a podobně.

Náplní jednotlivých etap mykologických projektů je realizována od roku 1993, ale již v dřívějších dobách byly prováděny některé dílčí individuální mykofloristické práce, na něž navázaly průzkumy prováděné v současnosti. Největší pokrok v poznání regionální mykoflóry nastal v roce 1994, kdy se ve Vsetíně uskutečnily Mykologické dny na Valašsku 1994. Obsahem těchto dnů byl inventarizační průzkum na území okresu Vsetín, a to zejména ochranářsky významných původních lesních ekosystémů (NPR, CHÚ a území v návrhu na ochranný režim). Na těchto lokalitách bylo celkem nalezeno a registrováno přes 300 na Valašsku dosud neznámých druhů hub. Během houbařské sezóny roku 1994 bylo prozkoumáno 28 významných mykologických lokalit. Na podzimní výstavě v zámku ve Vsetíně byl v tomto roce vystaven rekordní počet druhů hub, celkem 217 druhů.

V rámci plnění mykologických projektů pokračovaly mykofloristické výzkumy i v roce 1995 a 1996. V těchto letech jsme se orientovali na mokřadní ekosystémy i na lesní ekosystémy dubohabřin a bučin. V zájmu

Vzácná houba lošák rezavý (*Hydnellum ferrugineum* Karst.)

Foto J. Pavelka

výzkumu byly například meandry řeky Senice, mokřady u Velkého a Malého choryňského rybníka, les Obora u Lešné u Val. Meziříčí, CHU Ježůvka, Valova skála s okolím, Jasnické polesí (u Vsetína), Semetínské polesí a jiné. Jen během roku 1996 bylo uskutečněno 43 terénních exkurzí do 24 zájmových lokalit v okrese Vsetín. Do konce roku 1996 jsme na území okresu Vsetín zaregistrovali celkem 788 druhů hub dvou řídí: Ascomycetes (houby vřeckaté) a Basidiomycetes (houby stopkovýtrusné).

Dílčí výsledky plnění mykologických projektů jsou každoročně předávány ZO ČOP Vsetín a referátu ŽP OkÚ Vsetín.

Naplnění stanovených úkolů a cílů obsažených v ochranářských mykologických projektech si vyžádá od členů Mykologického klubu ještě mnoho úsilí a intenzívní práce.

Vedoucí mykologického klubu při OVM Vsetín J. Hrnčířík při obměně exponátů ve výstavě v roce 1990.

Z výstavy hub v roce 1989.

Obě foto M. Langer

Jiří Borovička 1975

Foto J. Šimáček

10 LET ÚMRTÍ ING. JIŘÍHO BOROVIČKY

JIŘÍ ŠIMÁČEK, LUBOMÍR BRABEC

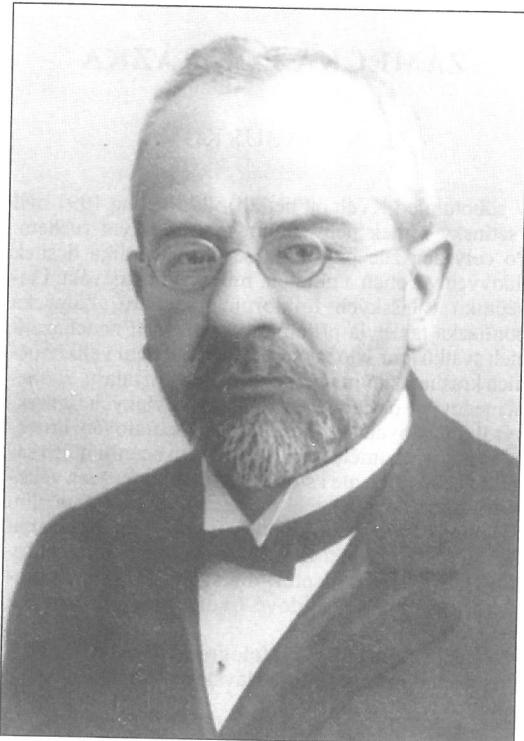
Dne 18. dubna 1997 uplynulo neuvěřitelných deset let od chvíle, kdy dotoulklo srdce ing. Jiřího Borovičky, prom. biol., ředitel Vlastivědného ústavu Vsetín v letech 1969 až 1974. Máme jej v paměti jako milovníka přírody a ptáků. Největším přítelem mu byl jeho krásný irský setr Arko, s nímž jsme prožili mnohé veselé i dramatické okamžiky. Bylo pro ing. Borovičku charakteristické, že pro Arka dokázal zapomenout i na svou bezpečnost. Za jedné kruté zimy, kdy při toulkách kolem Bečvy Arko ve své příslovečné neukázněnosti zamířil rovnou k dosud nezamrzlému středu řeky, se s ním led prolomil. Pes se snažil vlastními silami dostat z rychle plynoucího proudu, ovšem to bylo nemožné, protože led nebyl dosud dostatečně pevný a proud vody Arka stále strhával. Jiří nemeškal, nedbal nebezpečí, které mu bezprostředně hrozilo, položil se na led a plazil se co nejrychleji pomoci psovi. Po značném úsilí se psa podařilo zachránit. Svůj vztah ke zvířatům se ještě více u něj projevil tím, že místo pokárání psa, dal mu ještě svůj vlastní kabát a alou domů... Takový nám zůstal Jiří v paměti.

GUSTAV ADOLF ŘÍČAN

130 LET OD NAROZENÍ

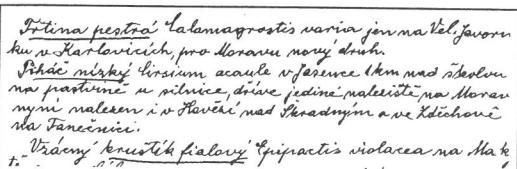
MILENA KAŠPAROVÁ

21.7.1867 se v Borové u Přibyslaví narodil Gustav Adolf Říčan. Botanik amatér, který působil jako evangelický farář v Hovězí. Pro regionální floristiku měl velký význam. Své botanické výzkumy orientoval především na Horní Vsacko. Navázal na dokumentační činnost Františka Gogely, faráře v Rajnochovicích, se snahou vytvořit doplněk ke Gogelovu herbáři, a proto prováděl své výzkumy v těch částech území, jímž se Gogela věnoval málo nebo vůbec ne. Tak vznikl herbář, který je uložen v Okresním vlastivědném muzeu Vsetín. Obsahuje také nový druh pro Moravu - trtiny pestrou (*Calamagrostis varia*), jejíž výskyt byl dosud znám jen z lokalit v Čechách. Cenným přínosem jsou herbářové položky rodu růže - *Rosa*, kterými rozšířil Gogelův herbář o dalších 9 druhů. Jsou to: „*Rosa austriaca* Cranitz - podle Dostála 1989 *Rosa gallica* L. - růže galská; *Rosa canina dumetorum* Thüill. - podle Dostála 1989 *Rosa canina* L. *dumalis* - růže šípková křovištění; *Rosa tomentella* Lemann - podle Dostála 1989 *Rosa obtusifolia* Desv. - růže tupolistá; *Rosa glauca incana* Kitabel - podle Dostála 1989 *Rosa glauca* Pourret - růže sivá; *Rosa glauca coriifolia* Fries - podle Dostála 1989 *Rosa caesia* Smith in Sowerby - růže kožolistá; *Rosa rubiginosa comosa* Ripart - podle Dostála 1989 *Rosa rubiginosa* L. - růže vinná; *Rosa graveolens eliptica* Tausch. - podle Dostála 1989 *Rosa eliptica* Tausch. - růže vonná; *Rosa sepium inodora* Fries - podle Dostála 1989 *Rosa agrestis* Savi - růže ladní; *Rosa tomentosa cuspidatoides* - podle Dostála 1989 *Rosa tomentosa* Smith. - růže plstnatá; *Rosa pendulina* L. - růže alpská. „V okrese valašskomeziříčském jest obecně rozšířena jen *Rosa canina* ve var. *lutetiana*, *Rosa dumetorum* ojedinělá na horských hřebenech v jižní části okresu, při březích Bečvy v Jarové a v Choryni nalézají se ojediněle vzácnější růže *Rosa eliptica* a *Rosa incana*, připlavené vodou z horního Valašska.“ (úryvek z rukopisu Květena okresu vsetínského a valašsko-mezíříčského, 1936.)

Gustav Adolf Říčan

Dodatkový herbář představuje pouze malou část všech dokladů, sbíraných G.A. Říčanem. Větší část jeho herbářů je uložena ve sbírkách Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně a v muzeu ve Zlíně. Své poznatky vyhodnotil a publikoval v řadě odborných časopisů, například ve Sborníku Přírodovědecké společnosti v Moravské Ostravě, ve Sborníku Klubu přírodovědeckého v Brně, ve Věstníku Klubu přírodovědeckého v Prostějově, ve Vědě přírodní aj. Z jeho pozůstatosti jsou uchovány rovněž poznámky a koncepty, z nichž je zřejmé, že se nezaměřoval pouze na floristiku, ale věnoval svoji pozornost i skladbě rostlinných společenstev. Zajímal se také o geologii a entomologii. G.A. Říčan zemřel v roce 1939 ve Vsetíně a jeho herbář s poznámkami z botanických pozorování spolu s botanickým odkazem F. Gogely dodnes tvoří základ botanického průzkumu našeho regionu.

Třtina pestrý, faksimile nálezové zprávy G. Říčana

Literatura:

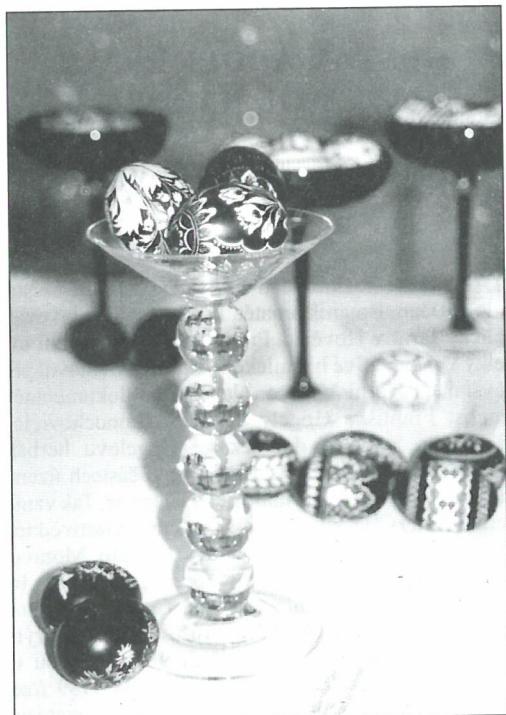
- Říčan G., 1936: Květena okresu vsetínského a valašsko-mezíříčského. Vsetín.
Dostál J., 1989: Nová květena ČSSR. Academia Praha.

ZÁMECKÁ POMLÁZKA

HANA JABŮRKOVÁ

V sobotu před Květnou nedělí - 22. března 1997 ožil vsetínský zámek nebývalým společenským ruchem. Po celý den zde probíhalo setkání několika desítek lidových výrobců a umělců, muzikantů, zpěváků i tančeníků valašských folklorních souborů. Zámecká pomlázka tak byla příjemnou předzvěstí nadcházejících svátků jara. Možnost sledovat zdobení velikonočních kraslic různými technikami, pletení tatarů, zdobení medových perniček, tvarování vizovických figurek, výrobu štípaných holubiček, ozdobné drátování hrnečků i vajíček či uměleckou dřevořezbu ocenili nejen samotní účinkující, ale i stovky návštěvníků všech věkových skupin. Pořadatelé celodenního velikonočního programu, za významné podpory sponzorů - skláren B.A.G., s.r.o. Vsetín-Bobrky a Pojišťovací agentury JUCH, B. Juchelka Vsetín - dokázali, že „v tom vsetínském zámku“ se na lidové tradice, folklor a umění nezapomíná.

Prostřednictvím reportáže fotografa Miroslava Langra Vás zveme ještě jednou k návštěvě letošní Zámecké pomlázky.

◀ Pestrá nabídka kraslic zdobených nejrůznějšími výtvarnými technikami umožnila uspořádání samostatné muzejní výstavy. Originálním a pro mnohé vystavovatele objevným řešením pak byla prezentace tradičních lidových výrobků ve spojení s moderním uměleckým sklem z produkce současné vsetínské sklárny B.A.G., s.r.o.

Na 350 kusů kraslic od sedmdesáti výrobců ▶ z Čech, Moravy a Slezska bylo zasláno do soutěže "Dejte vajíčko malovaný", vyhlášené Okresním vlastivědným muzeem Vsetín za účelem rozšíření a obohacení národopisných sbírek muzea.

Odbornou porotou za předsednictví PhDr. J. Zastávkové bylo v 5 kategoriích uděleno 6 hlavních cen a 10 zvláštních ocenění a čestných uznání. Většina kraslic zaslánych do soutěže splňovala všechny náročné požadavky na provedení, ztvárnění vzoru a zachování tradičních technik.

Čestným hostem hodnotící komise byl doc. PhDr. Ludvík Kunz, CSc., který také zahájil výstavu kraslic a do knihy návštěv zapsal: "Chválím tento expoziční počin - moudrá adjustace, materiál seletkováný, poutavý."

Návštěvníci měli možnost přímo na místě pozorovat, jak pod rukama přítomných maléreček vzniká křehká kráska kraslic batikovaných, reliéfně zdobených voskem, vyškrabovaných či olepovaných slámem, případně jiným přírodním materiálem.

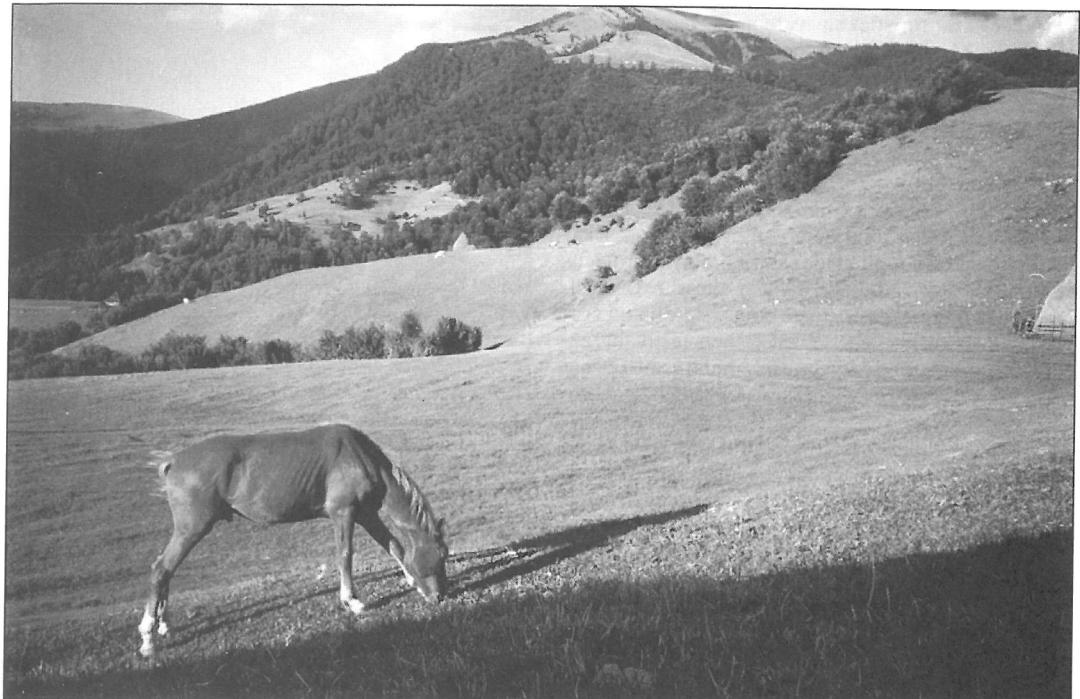
Hoši bedlivě sledovali postup pletení tatarů. A kdo nedůvěroval své paměti a zručnosti, raději si plétenu pomlázku zakoupil u některého z přítomných výrobce.

Kroky mnohých rodičů s nejmenšími ratolestmi směřovaly do zámeckého sklípku, kde inspirování okolním dáním s chutí věnovali vlastní výtvarné tvorbě - zdobení velkých nerozbitek vajíček.

Vynášení smrty Mařeny a jiné lidové jarní obyčeje předvedly děti z folklorních souborů Malá Jasénka a Vsacánek v hudebně-dramatických pořadech Vítání jara a Šmigrust na Valašsku.

Rozsáhlé pastviny v okolí Koločavy, po kterých chodil i Nikola Šuhaj loupežník. Dodnes zůstavají němým svědkem dramatického příběhu, který se zde odehrál před více než tříčtvrtě stoletím.

Foto M. Janiš

KOLOČAVA

MICHAL JANIŠ

14. - 16. srpna 1997 se ve vsi Koločava, nacházející se uprostřed Podkarpatské Rusi státu Ukrajina, uskutečnilo setkání romantiků, toužících poznat rozmanitost kraje, v němž vznikl patrně nejznámější román spisovatele Ivana Olbrachtova: *Nikola Suhaj loupežník*. Okresní vlastivědné muzeum Vsetín bylo hlavním garantem této ojedinělé mezinárodní akce. Je to kraj ne nepodobný našemu. Snad jen ty kopce jsou strmější, voda po nich utíká rychleji do údolí, má větší sílu. Je to pasekářský kraj. Takový jakým bývalo Valašsko za dob minulých. U nás pastviny, které živily naše pradědy mizí pod korunami nových lesů, a tam se stále dotýkají oblohy. Člověk z nich může ruku natáhnout přímo do mraků. Nádherný kraj. Borkut - minerální voda tryská ze skály, k ní široce vyšlapaný chodník, jak celá ves posiluje své zdraví. Dnes, jako před šestašedesáti léty, kdy do této nejvýchodnější oblasti, patřící po novém poválečném uspořádání Evropě Československé republice, poprvé zavítal spisovatel Ivan Olbracht. Kraj zvaný Vérchovina, mu natolik učaroval, že zde po šest let pravidelně jezdil a získal tak

bohatý materiál, jež skvěle zúročil ve svých reportážích (*Židé, Země beze jména, Loupežníci, ...*), povídkové knize *Golet v údolí* a samozřejmě v nejslavnějším románu o posledním loupežníku Podkarpatské Rusi. Letos uplynulo rovných sto let od narození Nikoly Šuhaje, kterého v letech 1920 - 21 pronásledovalo české četnictvo po lesích a poloninách v okolí jeho rodné vsi, aby nakonec zahynul zrádnou rukou svých komplíci. Jeho příběh a řada pověstí, inspirovala deset let po té Olbrachtka k vykreslení románového hrdiny, co bohatým bral a chudým dával...

A právě toto dílo, společně s re instalací staré expozice v koločavské škole, věnované českému spisovateli, nás v r. 1996 přivedlo na myšlenku uskutečnit přímo v Koločavě vzpomínkový program a setkání českých turistů pro připomínce dávných dob i poznání současného života. Součástí programu, na který jsme pozvali prostřednictvím tisku, rozhlasu a cestovních kance-

láří především turistickou veřejnost, bylo promítání filmu Marijka nevěrnice, který v roce 1933 Olbracht s Vladislavem Vančurovou a Karlem Novým natáčeli přímo v okolí Koločavy (projekce sklidila především u místních obyvatel velký ohlas, protože někteří v tomto filmu sami jako děti vystupovali, nebo po mnoha letech uviděli své dávno zemřelé rodiče). Nemohla chybět známá muzikálová verze Nikoly Šuhaje loupežníka z roku 1978 - film Balada pro Banditu, kterou s ostatními sledoval i její hlavní protagonista - dnes herec Národního divadla Miroslav Donutil. Tato slavná premiéra na „místě činu“, sklidila od českých turistů bouřlivé poděkování. Během festivalu zazněla z pódia řada rusínských písni, mohli jsme poznat místní lidové kroje při vystoupení tanečních souborů. Český rozhlas, jako spolupořadatel akce, pozval k návštěvě naší vlasti dceru Nikoly paní Annu Štajerovou, která v září poprvé ve svém životě opustila rodnou ves a na pozvání M. Donutila navštívila jedno jeho divadelní představení v Praze.

Akce v Koločavě měla úspěch, a nám se tak vlastně vrátil více než rok příprav a jednání. Velmi nám pomohlo zapůjčení praktického videoprojektoru od kolegů z Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, kterým patří velké poděkování.

Byla to několik aktivně prožitých dnů, jež přispěly nejen k dobrému jménu našeho muzea, ale svým způsobem i k dobrým vztahům k zemi, kde dávné legendy pomalu mizí pod strastmi každodenního života.

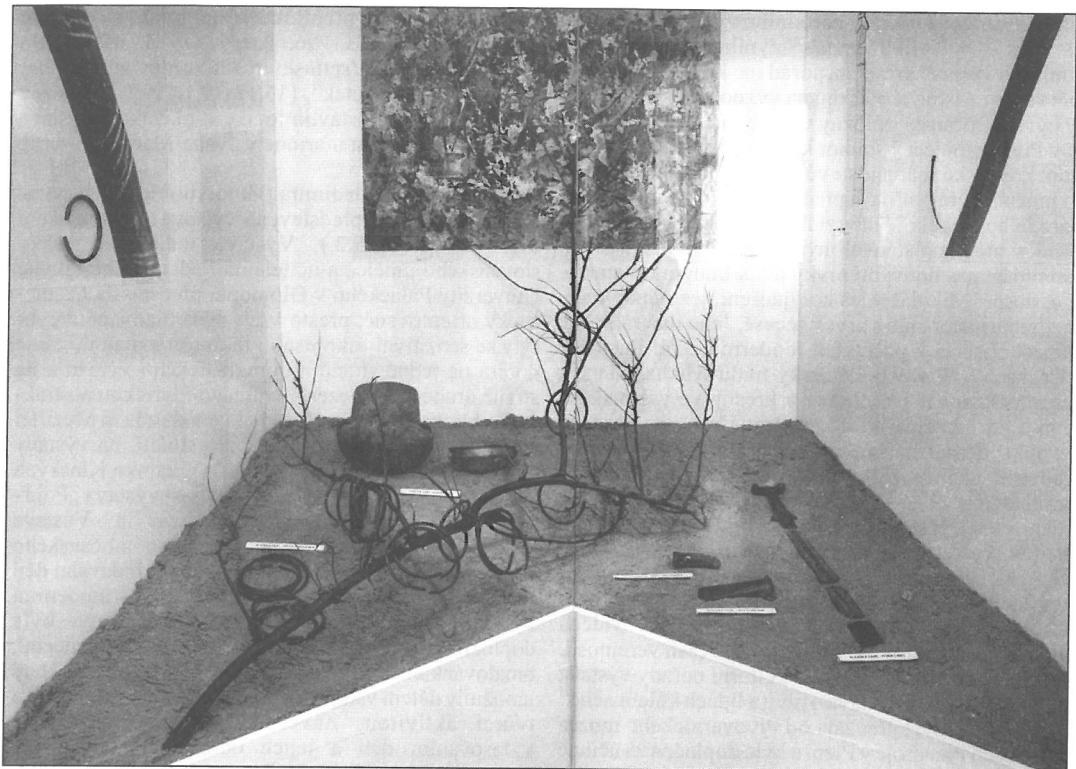

V nové expozici Ivana Olbrachta.

Foto M. Janiš ▲

Tato usměvavá paní Anna Štajerová je dcerou Nikoly Šuhaje. ▼
V září 1997 navštívila naši republiku. Foto M. Janiš

Archeologické nálezy z Valašska na výstavě „Čtu báseň, která nekončí ... aneb Archeologové na stezkách pravěkého člověka“.

Foto M. Langer

VÝSTAVNÍ ČINNOST V ROCE 1996

ALENA PODZEMNÁ, KAREL PAVELKA

Okresní vlastivědné muzeum Vsetín připravilo v roce 1996, ať samo nebo ve spolupráci s jinými organizacemi, 35 výstav různého rozsahu, které byly prezentovány v rozdílných prostorových podmínkách dvou výstavních objektů muzea v zámku Kinských ve Valašském Meziříčí a na zámku ve Vsetíně. Kostel Nejsvětější Trojice ve Valašském Meziříčí byl pro opravy uzavřen a zámek v Lešné prodělává dlouhodobou rekonstrukci a je veřejnosti zatím nepřístupný. Kromě toho jsou v obou objektech instalovány dlouhodobé expozice.

V přízemí vsetínského zámku skončila 21. ledna výstava celoživotního díla již nežijícího autora Jiřího Jílka, který byl sochařem, malířem i básníkem. V zámecké galerii v 1. patře se mohla vsetínská veřejnost seznámit s malířskou tvorbou Jana Jaroše (26.1.-3.3.). Stěžejním tématem autora se staly kromě jeho rodiště (Hranice

na Moravě) i Beskydy a Valašsko. Na jeho obrazech ožívá valašská krajina v různých ročních obdobích. Dalšími nosnými tématy malíře jsou voda, zvláště rybníky a citlivý a úzký vztah jej váže i k lesu vzhledem k jeho povolání středoškolského učitele na lesnické škole. Archeologické nálezy v okrese Vsetín představila autorská výstava OVM Vsetín s názvem „Čtu báseň která nekončí...aneb Archeologové na stezkách pravěkého člověka“ (20.2.-7.4.1996), která byla velmi nápaditě doplněna citáty moudrých a přitahovala pozornost veřejnosti. Rekonstrukce mohyly z Doubravy u Němetic – místa posledního odpočinku člověka z eneolitu – byla příležitostí, při níž bylo možno vidět zamýšlené tváře návštěvníků. Její součástí byla výstava „Archeologie na dosah“, která umožňovala dětem – a nejen jim – interaktivně zúčastnit se života v mladší době kamenné. V 1. patře vsetínského zámku představil průřez svou tvorbou posledních let malíř a grafik Ilja Hartinger na výstavě s názvem „Obrazy“. Byly prezentovány akvarely a kvaše z prostředí Valašska, kterými je brilantně vyjádřena skladba a atmosféra krajiny v bohatých proměnách. Rozměrnými obrazy měst obohatil malíř slovník své výtvarné řeči, kterým vyjadřuje přísnější skladebný rád díla prolínaného protototypními světelnými odlesky a magickou září.

Malíř, ilustrátor a návrhář národního významu – Mikoláš Aleš – byl přiblížen návštěvníkům vsetínského zámku na výstavě kreseb uspořádané ke stoletému výročí vzniku Alšových návrhů na výzdobu fasády budovy bývalé Občanské záložny ve Vsetíně. Národní galerii v Praze zapůjčený soubor kreseb poukázal na sponzánní kresliské schopnosti vůdčí osobnosti novodobého umění, která patřila k představitelům tzv. generace Národního divadla. V návrzích na výzdobu domovních fasád, v nichž uplatňoval mytologickou a historickou národní látku s lidovými prvky a rostlinným ornamentem, dospěl Mikoláš Aleš k vyjádření, jež odpovídalo pozdnímu historismu s prvky secese. Jeho ilustrátorská činnost přispěla k počátkům moderní knižní ilustrace v Čechách (19.4.-9.6.). Pražský malíř Michal Matzenauer vystavoval své obrazy a kresby ve vsetínském zámku od 3.května do 16.června. Umělecky nadaní býval i současný muzejní – pracovníci OVM Vsetín – předvedli ukázky ze své tvorby na výstavě „Musa museologica“ (17.5.-16.6.). Shromáždila se jich slušná řada a také pěstované a rozvíjené druhy umělecké interpretace, na výstavě shromážděné, byly různordého charakteru. Vedle maleb, kreseb a plastik se tu představila i fotografie s etnografickým podtextem, básnické texty, návrhy hráček a sporadicky viděná batika. Velkou pozornost vzbudila i u té části veřejnosti, která nenavštěvuje pravidelně kulturní pořady výstava „Kde se pivo vaří...výstava o pivu a lidech kolem něho“ (21.6.-18.8.). Byla převzata od Pivovarnického muzea Plzeňského Prazdroje v Plzni a byla doplněna za účinné spolupráce vsetínského pivovaru. K devadesátinám významného malíře Karla Hofmana byla otevřena v září (1.9.-29.9.) reprezentativní výstava jeho tvorby. Výběr prací ze sedmdesáti let výtvarné činnosti ozřejmil umělcovu výchozí orientaci ukotvenou v moderním evropském umění, položil důraz na mimořádné vlastnosti jeho portrétní tvorby a zhodnotil v bohatě strukturované krajinomalbě jeho věrnou a stálou inspiraci baladickou krajinou Valašska, jehož je vystrým pozorovatelem. Tradičně návštěvnicky nejefektivnější výstavou byla již v pořadí „VI. výstava hub“ připravená v předsálí mramorového sálu vsetínského zámku mykologickým klubem při OVM Vsetín, kterou za tři dny spatřilo 1705 návštěvníků. Vsetínský rodák, amatérský malíř Karel Kubíčík, představil svou celoživotní tvorbu na výstavě s názvem „Obrazy“ ve vsetínské zámecké galerii (6.10.-4.11.). Ke 200. výročí narození Michaela Thoneta byla ve spolupráci s a.s. TON v Bystřici pod Hostýnem připravena výstava „Téma židle“ (17.10.-1.12) spojená i s mezinárodním odborným seminářem. Poměrně velkou pozornost poutala výstava „Už máte vypálené? – destilování ovoce v minulosti a dnes“ (28.11.-26.1.1997). Výstava zrozená na Etnografickém ústavu Moravského zemského muzea v Brně byla doplněna mnohými exponáty a fotografiemi z fondů OVM Vsetín. Výstava byla holdem těm, kteří uměli a umí pít a pro který proces přípravy a výroby destilátu byl stejně, ne-li více důležitý, jako samotná konzumace pálenky. Od 8. prosince mohli zájemci o fotografickou tvorbu spatřit reprezentativní

19. mezinárodní přehlídku fotoklubů s názvem INTERFOTOKLUB '96, který OVM uspořádalo ve spolupráci se Vsetínským kulturním střediskem. „Magický svět loutek“ (15.12.-19.1.1997) je název výstavy, která představila loutky a plastiky Jaroslava Doležala a loutky a marionety Ivana Mareše a Marie Flekové. „Malba a grafika Vladimíra Báthoryho“ to byla v pořadí první uceleně představená výstava ve Valašském Meziříčí (21.1.-25.2.). Výstava malby a grafiky slovenského umělce a učitele na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci představila geometricky orientované, přesto však dynamizované dřevoryty se senzitivní rukopisnou fakturou a malbu, jež se dobírá na jedné straně minimalistického výrazu a na straně druhé je vymezena expresivní lyrickou abstrakcí. Přehlídka navázala na tradici ve Valašském Meziříčí pěstovanou již od počátku tohoto století, na výstavy slovenských umělců (21.1.-25.2.). V zámku Kinských měla rovněž velmi dobrou návštěvnost výstava „Pojďte si hrát s panem malířem Janem Zrzavým“. Výstava vznikla v tvrziči dílně havířovského občanského sdružení K.L.E.E. s úmyslem seznámit především děti předškolního a mladšího školního věku s moderním výtvarným uměním formou hry. Výstava byla doplněna objekty-reprodukemi obrazů, stavebnicemi, molárovánkami, tiskátky a dalšími předměty, které umožnily dětem vstupovat do dialogu s uměním vlastní tvůrčí aktivitou. Závěr výstavy byl obohacen vylosováním dětí a jejich odměněním plyšovými hračkami (10.3.-21.4.). V březnu a dubnu se ve Valašském Meziříčí uskutečnila výstava malíře, grafika a ilustrátora Borise Jirků. Výstava představila výtvarný názor mladého pedagoga Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze, který dokonale souzní se znalostí kresby, vpečetěně do hmoty barvy ve smyslu základní znakové řeči. Ve svých monumentálních figurálních výjevech neohledává autor lidskou bytost jako někoho s určitou svrchní, smyslově postižitelnou podobou, ale rozkrývá ji svou expresivní zkratkou jako tvora třízeného rozporu vlastní existence (26.3.-28.4.). Výstava přírodních zajímavostí Dr. Jiřího Tronečka z expedice do Afriky s názvem „Kaminky z cest“ (28.4.-2.6.) soustředila na sebe pozornost nejen ukázkami přírodnin i suvenýry z dalekých zemí a její součástí byla i sbírka masožravých rostlin Jany a Tomáše Polívkových. V květnu byly připomenuty nedožité 80. narozeniny valašskomeziříčského rodáka herce Františka Hanuse. Návštěvníci výstavy „Herec František Hanus“ nahlédli do záklidí umělce života a seznámili se s jeho celoživotním dilem. Ve fotografiích, korespondenci a kronice sokolského divadla mohli objevit rodinné a kulturní zázemí ve Valašském Meziříčí, ze kterého vyrostla herecká postava divadelního, filmového a rozhlasového umělce z Prahy, jehož populárita, také díky televiznímu pořadu „Úsměv valašského Slavina“, již dávno překročila rámec Valašska (11.5.-31.5.). Celonárodní výstava dětských výtvarných a literárních prací se odehrála ve Valašském Meziříčí a shromáždila v zámku Kinských soubor vítězných

prací z oboru malba, kresba, grafika, koláž, výtvarný objekt a literární útvar. Na výstavě „Evropa ve škole“ byla významně zastoupena i tvorba dětí a mladých studentů místních základních škol a Základní umělecké školy ve Valašském Meziříčí, jejíž dvě žákyně byly při vyhlášení výsledků oceněny studijními pobity v Anglii. Celý projekt probíhal pod patronací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a za odborného a organizačního působení společnosti pro kulturní a uměleckou spolupráci Euroateliér v Českých Budějovicích. Projekt, jehož se naše republika zúčastňuje od roku 1992, je výrazně zaměřen k výchově k evropskému myšlení (8.6.-25.8.). Ve spolupráci s humanitárním sdružením ADRA byla také připravena výstava „Radost sarajevským dětem“ (17.6.-7.7.). Ve spolupráci se Státním okresním archivem ve Vsetíně a gymnáziem Fr. Palackého byla připravena výstava „125. výročí vzniku gymnázia ve Valašském Meziříčí“ (21.6.-24.7.). Výsledkem návštěvy keramičky Marty Lipusové, výtvarníka Jana Bártu a fotoreportéra Jiřího Kopáče v Bosně byla působivá kolekce keramických děl a kresek na výstavě (17.6.-7.7.) připomínající tragický osud dětí ze Sarajeva. V červnu byla v přednáškovém sále zámku Kinských otevřena také výstava „Malé Antily 1995“, pojednávající o výsledcích zoologické expedice na souostroví v Karibském moři. Množství barevných fotografií a atraktivní exponáty mořské a suchozemské fauny přiblížily krásy tohoto koutu světa. Výstava byla zapůjčena Prácheňským muzeem v Písku, Okresním muzeem v České Lípě a společnosti ZOOGEOS (17.6.-8.8.). Umělecké artefakty v pestré výběru defilovaly na výstavě pražské výtvarnice Anny Podzemné-Suchardové. Výstava předvedla malířskou, kreslířskou a známkovou tvorbu výtvarnice, která vyšla ze známého uměleckého sochařského rodu Suchardů a jako manželka stála po boku rodáka z Valašského Meziříčí-Křivé, architekta Richarda Podzemného. Její fantazijní, lyricky abstrahovaná malba, spolu s realistickými studiemi, z nichž některé jsou od čtyřicátých let v majetku muzea, a s precizní a výjimečnou, mnohokrát oceněnou známkovou tvorbou, reprezentují pozoruhodnou tvorbu intelektuálně dychtivé umělkyně, jež se zahájení výstavy nedožila (8.9.-20.10.). V zámku Kinských byla 5.11. zahájena výstava „Beskydské pralesy-flora a fauna přírodních lesů“, která se zaměřila na komplexnější pohled na problematiku původních a nejcennějších beskydských ekosystémů a zároveň představila výsledky dlouhodobého výzkumného programu přírodnovědného oddělení OVM Vsetín. V poslední části výstavy bylo upozorněno na mnohostranný význam pralesních ekosystémů a na vlivy, které ohrožují existenci i posledních zbytků této ojedinělých lesů. V prosinci zaujala v přízemní místnosti u vchodu velmi atraktivní výstava „Rhapsody in Blue“ z expedice valašskomeziříčských potápěčů k Rudému moři s velkými barevnými fotografiemi i ukázkami mořské fauny.

Kromě výstav a dlouhodobých expozic prezentovaných uvnitř muzea byly připraveny i některé akce mimo muzeum. Z nich nejvýznamnější byla reinstalace

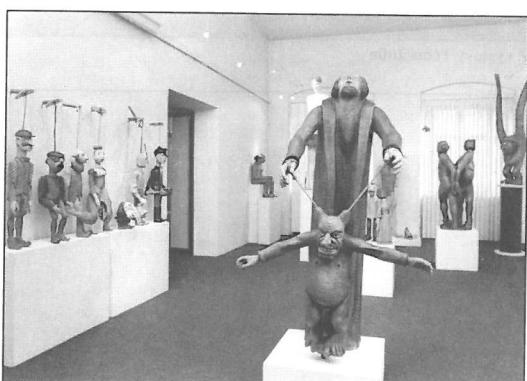
expozice Ivana Olbrachta pro Muzeum v Koločavě na Zakarpatské Ukrajině, kterou provedli výtvarníci našeho muzea.

Celková návštěvnost na expozice a krátkodobé výstavy činila v roce 1996 u obou objektů 26 585 lidí, z toho ve Vsetíně to bylo 17 255 návštěvníků a ve Valašském Meziříčí 9 330 lidí.

Jubilující umělec Karel Hofman.

Foto M. Langer

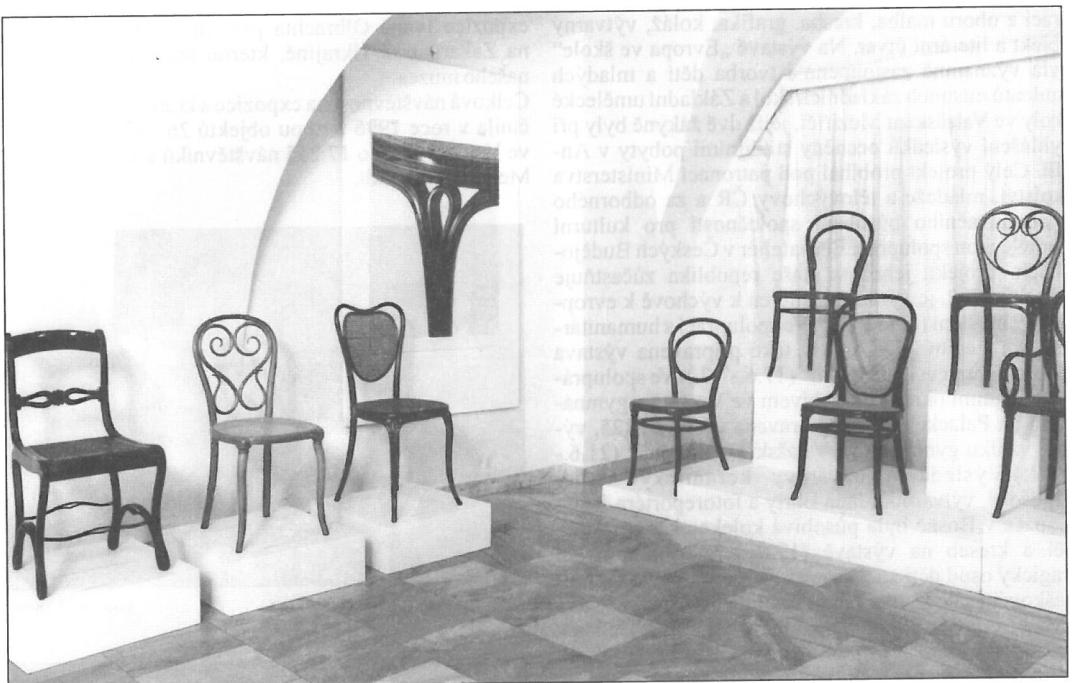

Z výstavy „Magický svět loutek“ – dřevěné loutky a plastika Jaroslava Doležala.

Foto M. Langer

Pojďte si hrát s panem malířem Janem Zrzavým. Foto M. Langer

Z výstavy Téma židle

Foto M. Langer

Z výstavy Beskydské pralesy.

Foto M. Langer

MUZEJNÍ STŘÍPKY

MUZEA SI POMÁHAJÍ

Červencové katastrofální záplavy postihly velmi silně i Slovácké muzeum v Uherském Hradišti. Rozsáhlý sbírkový fond archeologie tohoto muzea byl zaplaven vodou a bylo nutné jej v co nejkratší době ošetřit. I když na této akci pracovali všichni pracovníci tohoto muzea, pro urychlení prací a zábranu větším škodám museli požádat o pomoc i konzervátorská pracoviště jiných muzeí v Čechách a na Moravě. Také Okresní vlastivědné muzeum Vsetín vyšlo vstříc a nabídlo své síly. Dodávka našeho muzea přivezla 11. srpna 1997 v první várce 50 krabic s archeologickým materiálem obsahujícím keramiku, kosti i železné úlomky. Do začátku září pak bylo na pracovišti ve Valašském Meziříčí pod vedením konzervátora muzea Zdeňka Hanáčka

Ošetřování poškozených archeologických sběrů. Foto K. Pavelka

za pomoci jedné brigádnice a vojáka na náhradní vojenské službě bylo provedeno ošetření tohoto materiálu (mechanická očista od bahna a plísní, impregnace ve speciálním roztoku a vysušení v elektrické sušárně). Fond byl odvezen zpět do Uherského Hradiště a přivezlo se dalších asi 60 krabic. Do listopadu bylo provedeno ošetření druhé části převzatého materiálu. Naše muzeum tyto činnosti hradilo ze svých vlastních prostředků a pomohlo tak nejen Slováckému muzeu a obyvatelům okresu Uherské Hradiště. Vždyť jde o kulturní dědictví nás všech !

Karel Pavelka

Cimbálová muzika souboru Vsacan při vystoupení před vchodem do vsetínského zámku.

Foto K. Pavelka

Sušení očísťeného materiálu.

Foto K. Pavelka

DNY EVROPSKÉHO KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

I letos proběhly Dny evropského kulturního dědictví o víkendu 13. a 14. září 1997. Naše muzeum se k této významné akci přihlásilo Dny otevřených dveří v obou přístupných zámcích. Do výstav a expozic byl volný vstup a pro mládež i dospělou veřejnost byly připraveny další akce. Ve Vsetíně byly promítány videofilmové s tématikou národopisnou, historickou a ekologickou a byly pro mládež k dispozici počítače s multimediálními programy. V neděli pak akci ukončilo vystoupení cimbálové muziky souboru Vsacan.

Ve Valašském Meziříčí si mohly děti prohlédnout také multimediální programy na počítačích, v mikroskopu si mohly prohlédnout zblízka některé zástupce hmyzu. Kulturní vystoupení obstaral dětský soubor Podskaláček z Rožnova pod Radhoštěm. Celkem navštívilo naše objekty za oba dva dny 500 návštěvníků, což překrajuje běžný návštěvníkův průměr.

Karel Pavelka

DO MUZEA ZA POZNÁNÍM A KRÁSOU

Mládež při poznávání hmyzu pod mikroskopem v zámku Kinských.

Foto K. Pavelka

GEOLOGICKÉ NÁLEZY PO POVODNÍCH

Počátkem července letošního roku jsme se stali bezmocnými svědky neuvěřitelné síly přírodních živlů, v tomto případě vody. Záplavy přinesly lidem obrovské hmotné a morální škody, ale na druhé straně i rozšíření znalostí o geologii našeho kraje. V korytě Bečvy byly odhaleny podivuhodné přírodní výtvory v podobě pískovcových koulí obalených souvislou vrstvou červeně zbarvených hydroxidů železa, útvary vzniklé zkrapáváním písků na dno třetihorního moře a posléze zkamenělé, v odhalených jílovcích byly objeveny zkameněliny živočichů a v pískovcích zkamenělé stopy po červovitých živočiších a rovněž na věky zachovalý jejich zkamenělý trus. Život konce poslední doby ledové v našem kraji je dokumentován v podobě zkamenělých kmenů dubů a buků.

Lubomír Brabec

Po celý rok se pracovníci muzea ve Valašském Meziříčí snažili, aby návštěvníci našli u nás zábavu, poučení, krásu a v dnešní době tolik potřebný klid a pohodу. Hned v lednu 1996 zavítali do muzea milovníci umění akad. malíře Luděka Majera, aby s ním strávili přátelský večer a popovídali si nad jeho díly vystavenými v přízemí zámku. Teplé červnové odpoledne přilákalo přes stovku účastníků na slavnostní zahájení výstavy "Evropa ve škole". Před zámkem hrála dětská cimbálová kapela a vitala přijíždějící hosty. Slavnostní vyhodnocení nejlepších mladých výtvarníků z celé republiky proběhlo netradičně v zámeckém parku.

Kromě výstav se přišli občané podívat do muzea i na další akce, jmenujme alespoň některé: módní přehlídky agentur Moby Dick a Salus Via s.r.o., literární večer ZUŠ, "Dětské slyšení" připravené Domem dětí. Ti nejmenší si již zvykli chodit na pravidelné besedy, které pracovníci muzea připravují spolu s Domem dětí vždy na Velikonocu, na Den dětí a na Mikuláše. Občané přicházejí do muzea volit – v loňském roce dokonce dvakrát. Muzejní společnost zde konala pravidelné burzy... A tak bychom mohli jmenovat dále. Zámek Kinských je zkrátka využíván nejen muzeem, ale už i mnohé firmy, spolky, organizace objevily kouzlo netradičních prostor zámku, které se hodí zvlášť pro konání komornějších akcí a dodávají jim neopakovatelnou atmosféru.

Muzeum se všemi těmito aktivitami prezentuje vůči veřejnosti a dává vědět o své existenci. Základ muzejní práce – ten, který veřejnost nevidí – je však ve sbírkové činnosti. Pracovníci muzea stejně jako v minulosti, tak i dnes shromažďují doklady o životě společnosti našeho regionu. Za minulý rok přibylo ve společenskovědních sbírkách okolo dvou set nových expozit a přirodovedné oddělení nasbíralo a zaevيدovalo přes 8 000 exponátů. Obojí je cenným materiálem vypovídajícím o přírodě a společnosti našeho regionu.

Jiřina Fabiánová

Odhulené geologické podloží na Bečvě pod Choryní.

Pelosideritový valoun nalezený v řečišti Bečvy pod Choryní
Obě foto K. Pavelka

Soubor Podskaláček při vystoupení v zámku Kinských.

„Mikuláš v muzeu“ v zámku Kinských.

Obě foto K. Pavelka

Z NOVÝCH PŘÍRŮSTKŮ MUZEA

Sbírkotvorná činnost tvoří základ muzejní práce. Odborní pracovníci muzea se snaží doplňovat regionální sbírky a to pro ně znamená získávat nejen předměty staršího data, ale zároveň dokumentovat a evidovat současnost s celou její pestrou škálou činností. Mezi jinými je nutné podchytit vznik nových výrobních firem a živností a pokud je to možné získat pro muzeum nejen jejich propagační materiály, ale především to, co v současné době vyrábějí.

V minulém roce získalo muzeum do svých sbírek několik ukázek prací mladého uměleckého kováře a zámečníka Miroslava Pernického, který si v nedávné době otevřel svoji dílnu ve Valašském Meziříčí v Jičínské ulici. Jedná se o trojramenný svícen, krbové náradí, kovaný dekorativní předmět - květinu a ozdobnou kovanou mříž. Dva z těchto výrobků byly v muzeu předvedeny na výstavě „Umělecké kovárství“, která se konala na přelomu roku 1994/95.

Miroslav Pernický je absolventem Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově a ta má známku vysoké kvality. Absolventi školy nacházejí poměrně snadno uplatnění a říší dobré jméno tohoto ústavu. Miroslav Pernický se už jako student zúčastnil mezinárodního setkání a soutěže uměleckých kovářů na Helfštýně, známého „Hefaistonu“, a předvedl na něm svá díla.

Po škole získával další cenné zkušenosti u uměleckého

kováře Josefa Hrušky z Valašského Meziříčí, který je uznávaným mistrem svého oboru. V roce 1995 se M. Pernický rozhodl - přes poměrně vysokou konkurenci v tomto oboru v regionu - vyzkoušet a zúročit své dosavadní znalosti a dovednosti v samostatné živnosti. Jeho firma se objevila ve Zlatých stránkách a jeho dílnu a prodejnu začali navštěvovat první zákazníci.

Kované výrobky mladého uměleckého kováře Miroslava Pernického byly zařazeny do depozitáře vedle kovářských výrobků současníka Josefa Hrušky, kovářského mistra Jana Luxe, který žil a pracoval ve Valašském Meziříčí na přelomu století a byl váženým a známým radním, a vedle dalších kovářských a zámečnických prací davných, dnes už zapomenutých mistrů. Seřazeny vedle sebe vyprávějí tyto předměty vlastně příběh o jednom z nejstarších řemesel lidstva, o kovářském řemesle v našem regionu. Zcela určitě se tyto dokonalé výrobky zase jednou objeví na nějaké výstavě, aby inspirovaly a vyprávěly...

Jiřina Fabiánová

POSLEDNÍ ČÍSLO ZPRAVODAJE OVM VSETÍN

Vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou poslední číslo Zpravodaje Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně. Nejsem jediný, kdo myslí, že název tohoto ročního muzejního periodika nevystihoval již řadu let nejen jeho obsah, ale ani neupoutával veřejnost. Založení tradice jeho vydávání sahá do časů totalitního režimu – první číslo vyšlo v roce 1985. Původní funkcí Zpravodaje OVM Vsetín bylo především informovat o činnosti muzea jako takového. Postupem času se v něm však objevovaly poměrně odborné články i od externích spolupracovníků OVM Vsetín nebo od pracovníků jiných muzeí a institucí. Načež po roce 1989 se s ozivením samosprávných orgánů obcí vyrážilo mnoho obecních tiskovin s názvem „Zpravodaj“. Protože obsah našeho zpravodaje již dávno není srovnatelný s těmito periodiky, bylo rozhodnuto o vypsání soutěže s novým názvem časopisu. Protože se v ní však neobjevil žádny vhodný název dle zadaných podmínek, rozhodla výběrová komise o novém názvu sama. V roce 1998 proto vyjde nás časopis pod novým názvem „VALAŠSKO - muzejní časopis“ a jeho úroveň by měla být vyšší i promyšlenější, než u dosavadního zpravodaje. Podle předběžné dohody zůstane zachováno členění časopisu na číslo s převažujícím obsahem přírodněvědným v lichých letech a v letech sudých pak bude ve sborníku převažovat náplň společensko-vědní. Tento záměr vyplývá hlavně z velké náročnosti přípravy článků pro pracovníky obou odborných oddělení nelze je každoročně v takové míře zatěžovat. Záměrem je také rozšířit působnost časopisu na celou oblast Valašska a zapojit do redakční rady kolegy i zjiných muzeí.

Věřím, že se nám společně podaří dosáhnout toho, aby se úroveň časopisu skutečně pozvedla a stal se věrnějším zrcadlem stavu a vývoje přírody i lidské společnosti na Valašsku.

Karel Pavelka

Nechybí Vám tady něco? Bystřičanům ano. Most.

ČAS A VODU NEZASTAVÍŠ

Ta letošní, převeliká letní voda odnesla majetky, zdraví i životy lidí. Ale přinesla také s sebou i to těžké poznání, že svět není jen nás, že zíttek může vypadat jinak než dnešek, že katastrofy se nás nemusí dotýkat pouze chladným světem obrazovky či kusými zprávami z tisku. Děšť z nebe nedovedeme zastavit. Kdo ví, zdali je dobré, že neporoučíme počasí. Stačíme je již ovlivňovat a ono nám to možná vraci. Po kapkách...

Muzejní volkswagen, vedený zkušenou rukou řidiče Miloše Výchopně se statečně brodí kahnou vodou. Jede deme pomalu, pomaličku. Není kam spěchat. Někde před námi silnice končí. Za námi zůstal moknoucí policista, ukončující cestu všem vozům jedoucím směrem na Valašské Meziříčí. My, jako dokumentátoři, můžeme jet dál. Čím dále od Vsetína, tím obraz krajiny za okny dostává temnější tvář. Nekonečné plochy zatopených polí, z nichž jako ostrovy vystupují domy, zahrady a nejrůznější stavení. Bečva vyplňuje místy svou šíří celé údolí. Projíždime vytopenou Jablunkou, mijíme Bystřičku, kde lidé teprve začínají přicházet na to, o co všechno přišli. Stále prší. V rozhlaste se začíná mluvit o prvních obětech na Bruntálsku. Zastavujeme. Vozovka před námi mizí pod stále stoupající hladinou. Nedostali jsme se ani k ceduli Brňov. Raději se vrátíme. Mohli bychom totiž skončit stejně, jako kamion ležící nemohoucně na boku nedaleko před námi. Nepříjemně zblízka vidíme škody na Bystřičce. Zdemolovaná auta, vytrhané potrubí, stržený most, poníčené domy. Krutá noc.

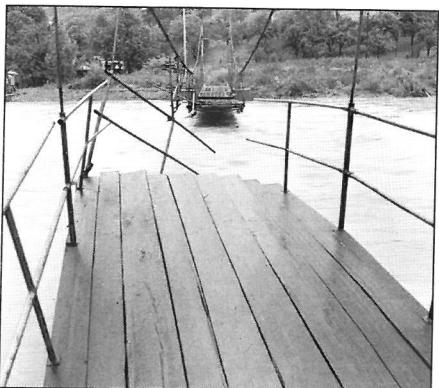
Michal Janiš

Jednou z nejvíce postižených obcí se stala Bystřička. Hladina potoka se během několika desítek minut zvedla o více jak dva metry a rvala břehy i s domy.

S deštníkem v jedné a s videokamerou v druhé ruce. Dál to nešlo po cestě kolem Jablunky.

Lávka u Jercové statečně vzdorovala, ale takový nápor byl přece jen nad její možnosti.

Plynové potrubí se jako nekonečný černý had objevilo najednou uprostřed potoka. Bystřička 8. 7. 1997.

Brňov 7. 7. 1997 dopoledne. Kde končí hranice Bečvy a začíná silnice?

Foto M. Langer

ZPRAVODAJ

OKRESNÍHO VLASTIVĚDNÉHO MUZEA VE VSETÍNĚ

Prosinec 1997

Zodpovědný redaktor: RNDr. Karel Pavelka

Redakční rada: RNDr. Lubomír Brabec, Mgr. Hana Jabůrková, Jiří Demel, Eva Urbachová, Ing. Lubomír Kučírek, Dr. Jan Pavelka

Foto: Miroslav Langer

Grafická úprava: Břetislav Dadák

Počet výtisků: 500 kusů

Tisk: TG Tisk Lanškroun